

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: “ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ & ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ”

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2017 - 2018

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Του Αναστασίου Μαρίνη του Αναστασίου

Α.Μ.: 7340012117011

*«Η επιφύλαξη της Διεθνούς Δημόσιας Τάξεως, ως λόγος άρνησης της
αναγνώρισης αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης κατά τη Σύμβαση της
Νέας Υόρκης, κατά την ελληνική νομολογία»*

Επιβλέποντες:

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ

ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΣΤΑΙΡΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΟΥΡΓΟΥΡΙΝΗΣ

Αθήνα, Φεβρουάριος 2019

Copyright © [Αναστάσιος Α. Μαρίνης 19.02.2019]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στην Ηρώ, τις Μαρίες,
την Ειρήνη και τη Μαριάννα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έννοια της δημόσιας τάξης του άρθρου V 2 (β) της ΣΝΥ, ως λόγος για τη μη αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, δεν εμφανίζει ιδιαίτερα προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής από τα ελληνικά δικαστήρια (*παρά ελάχιστα παραδείγματα περιπτώσεων που όμως αφορούν υποθέσεις μεγάλης οικονομικής και πολιτικής σημασίας- υπόθεση C4I και ΟΠΑΠ*), αφού είναι κοινός τόπος, ότι η διάταξη αυτή αφορά τη λεγόμενη διεθνή δημόσια τάξη εν στενή έννοια (*όχι δηλαδή τους αναγκαστικού δικαίου κανόνες του άρθρου 3ΑΚ*), ήτοι τις θεμελιώδεις γενικές αρχές και αντιλήψεις της ελληνικής κοινωνίας, σε συγκεκριμένο χρόνο, η προσβολή των οποίων μπορεί να προξενήσει διαταραχή στον βιοτικό ρυθμό της χώρας.

Κατόπιν όλων των προαναφερθέντων, είναι ολοφάνερο ότι κατά την ελληνική νομολογία το δικαστήριο της αναγνώρισεως κατά τον έλεγχο της προσκρούσεως ή μη της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασεως στη δημοσία τάξη δεσμεύεται από τις πραγματικές παραδοχές, τα αποδεικτικά πορίσματα, στα οποία κατέληξε από την αξιολόγηση και εκτίμηση του πραγματικού υλικού και τα γεγονότα που έκρινε αυτή (δηλαδή η ρηθείσα διαιτητική απόφαση) ως αποδεδειγμένα.

Ο σχετικός δε έλεγχος από τα ελληνικά δικαστήρια γίνεται μόνο για να κριθεί αν η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση έχει υποπέσει σε ορισμένες βαριές παραβιάσεις θεμελιωδών για την ελληνική έννομη τάξη αρχών, χωρίς ο έλεγχος αυτός να φτάνει σε επανεκδίκαση της υπόθεσης· κάτι που θα ήταν αντίθετο προς τη διεθνή συνεργασία και τον αμοιβαίο σεβασμό της διαιτητικής λειτουργίας των συνεργαζόμενων κρατών.

Κατά τα λοιπά, τα ελληνικά δικαστήρια, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη και το ότι η αλλοδαπή απόφαση ενδεχομένως να έπρεπε να εφαρμόσει όχι ελληνικό δίκαιο (αναγκαστικού ή ενδοτικού χαρακτήρα) αλλά αλλοδαπό (επίσης αναγκαστικού ή ενδοτικού χαρακτήρα) και να συνάγουν τις σχετικές συνέπειες.

ABSTRACT

The meaning of public order of article V 2 (b) of the New York Convention, as a reason of non-recognition and non-enforcement of foreign arbitral decisions, does not appear any particular interpretation and enforcement problems by the Greek courts (except from few examples of cases regarding cases of great economic and political importance – case C41 and OPAP case), since it is commonplace, that this clause refers to the so called international public order in the strict sense (*id est* not the *ius cogens* clause of article 3 AK), *id est* the fundamental general principals and perception of Greek society, at a particular time, the violation of which may cause a disturbance of the country' s living standards.

Following all the above, it is obvious that according to Greek case law the court of recognition during the judicial review of whether or not the arbitral decision is in conformity with the public order is bind by the real presumptions, the proofs, in which it concluded by the evaluation and assessment of the real material and facts that it judged (*id est* the above arbitral decision) as proved.

The relevant review by the Greek courts is being held only to decide whether the foreign arbitral decision has fallen under great infringements of fundamental principles for the Greek legal order, without this review leading to an overview of the case; which would be opposite to the international cooperation and mutual respect to the arbitral function of the cooperating states. Moreover, the Greek courts, ought to take into account and the fact that the foreign decision might have to implement not the Greek law (compulsory or supplementary) but the foreign law (also compulsory or supplementary) and draw the relevant conclusions.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες	9
I. Εισαγωγή	11
II. Η δημόσια τάξη κατ' άρθρο 33 ΑΚ	13
Α. Οι διατάξεις του νόμου (ΑΚ 3 και ΑΚ 33) και η ερμηνεία τους	13
Β. Η δικονομική δημόσια τάξη ιδίως υπό το πρίσμα των διατάξεων 903, 905, 906 του ΚΠολΔ	17
Γ. Η ευρωπαϊκή δημόσια τάξη	19
i. Ο έλεγχος από το ΔΕΕ	19
ii. Το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης	20
iii. Το περιεχόμενο της ενωσιακής δικονομικής δημόσιας τάξης	22
iv. Η έκταση εφαρμογής της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης	23
III. Η διάκριση μεταξύ ημεδαπής - αλλοδαπής και εσωτερικής - διεθνούς διαιτησίας	25
Α. Ημεδαπή και αλλοδαπή διαιτησία	26
Β. Εσωτερικής και Διεθνής διαιτησία	26
Γ. Η διάκριση της διαιτητικής απόφασης σε ημεδαπή και αλλοδαπή και η σημασία της διάκρισης αυτής.	30
IV. Ο έλεγχος των διαιτητικών αποφάσεων (η προσβολή της διαιτητικής απόφασης)	33
Α. Η αγωγή ακύρωσης	33
Β. Η αγωγή αναγνώρισεως της ανυπαρξίας.	36
V. Η αναγνώριση και κήρυξη ως εκτελεστών των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων.	37
Α. Η αναγνώριση αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης	37
Β. Οι ρυθμίσεις της Σύμβασης της Νέας Υόρκης	39
Γ. Οι ρυθμίσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας	42
VI. Η έννοια της δημόσιας ως μέτρο ελέγχου για την αναγνώριση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων στο ελληνικό δίκαιο κατά την ελληνική νομολογία	43
Α. Η έννοια της δημόσιας τάξης κατά την αναγνώριση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων κατά τη σύμβαση της Νέας Υόρκης	43
Β. Η τάση της νομολογίας για «σότιμη μεταχείριση ημεδαπών, διεθνών και αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, ως προς την επιφύλαξη της δημόσιας τάξης, ιδίως υπό το πρίσμα της ΟΛΑΠ14/2015.	46
Γ. Ειδικότερα ζητήματα του ελέγχου της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης για προσβολή της δημόσιας τάξης	51
i. Ως προς τη βαρύτητα της αντίθεσης της διαιτητικής απόφασης στη δημόσια τάξη.	52
ii. Ως προς τον έλεγχο του αιτιολογικού και του διατακτικού	53
iii. Ως προς το ζήτημα της δέσμευσης του δικαστή από τις παραδοχές του διαιτητικού δικαστηρίου	54
VII. Η νομολογία (διεθνής και ελληνική) ως προς την έννοια και την ερμηνεία του άρθρου V Π (β) της Σύμβασης της Νέας Υόρκης	57

A. Η διεθνής νομολογία	58
i. Αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης	58
ii. Παραδείγματα Αναγνώρισης Και Εκτέλεσης εθνικών δικαστηρίων	60
iii. Παραδείγματα Απόρριψης Της Αίτησης Αναγνώρισης Και Εκτέλεσης	64
B. Η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων	65
Γ. Συνοπτικά Συμπεράσματα	77
VIII. Αντί επίλογου - Η αναγνώριση της ακυρωθείσας διαιτητικής απόφασης	78
XIX. Βιβλιογραφία	82

Συντομογραφίες

- Ελληνικές

ΔΕΕ Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (περιοδικό)

ΔΕΚ Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

εδ. εδάφιο

Ε.Ε. Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕφΑθ Εφετείο Αθηνών

ιδ.δ.δ. ιδιωτικό διεθνές δίκαιο

ΚΠολΔ Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

λ.χ. λόγου χάρη

Ν. Νόμος

Ν.Δ. Νομοθετικό Διάταγμα

ΝοΒ Νομικό Βήμα (περιοδικό)

ΟΗΕ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΛΑΠ Ολομέλεια του Αρείου Πάγου

ό.π. όπως παραπάνω

παρ. παράγραφος

περ. περίπτωση

ΠρΝ Πρότυπος Νόμος

π.χ. παραδείγματος χάρη

σελ. σελίδα

ΣΛΛΕ Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σ.Ν.Υ. Σύμβαση της Νέας Υόρκης

σσ. σελίδες

στοιχ. στοιχείο

σχετ. σχετικά

ΣυμΒρ Σύμβαση των Βρυξελλών

ΧρΙΔ Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)

υποσημ. υποσημείωση

- **Ξενόγλωσσες**

AAA American Arbitration Association

ICC International Chamber of Commerce

ICCA International Council for Commercial Arbitration

LCIA The London Court of International Arbitration

p. page

pp. pages

UNCITRAL United Nations Commission on International Trade Law

I. Εισαγωγή

Στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, η διαιτησία έχει αναγνωριστεί ως ένα αποτελεσματικό σύστημα επίλυσης διαφορών του διεθνούς εμπορίου, τόσο από τους διαδίκους, όσο και από τα ίδια τα κράτη, τα οποία αναγνωρίζουν έτσι τη σημασία της αυτονομίας των συμβαλλόμενων μερών (*l' autonomie de la volonté*)¹, καθώς και των απαιτήσεων της παγκοσμιοποίησης και της διεθνοποίησης των συναλλαγών. Όπως έχει διαπιστωθεί μάλιστα, το 90% των συμβατικών σχέσεων στο διεθνές εμπόριο, προβλέπουν ρήτρα διαιτησίας. Το διαιτητικό δικαστήριο είναι μιν δικαστήριο, αλλά όχι πολιτειακό· είναι δικαστήριο «μη κρατικό» και κατά τούτο ιδιωτικό. Η διαιτητική δε επίλυση των ιδιωτικών διαφορών λειτουργεί στο πλαίσιο της «ιδιωτικής δικαιοσύνης», δεδομένου ότι οι διαιτητές, οι οποίοι επιλαμβάνονται, ύστερα από σχετική συμφωνία των διαδίκων να επιλύσουν ορισμένη ιδιωτική διαφορά, υποκείμενη σε ελεύθερη διάθεση, διασπούν, κατ' εξαίρεση, τον κρατικό χαρακτήρα της δικαστικής λειτουργίας, όσον αφορά τουλάχιστον στα πολιτικά δικαστήρια.

Ως θεσμός, η διαιτησία ευαγγελίζεται ότι διέπεται από ταχύτητα στην επίλυση των διαφορών, ιδίως έναντι της συμβατικής δικαστικής επιλύσεως της διαφοράς, με επικρατούσα αρχή, στο πλαίσιο της διαιτητικής διαδικασίας, αυτήν της ιδιωτικής αυτονομίας, ενώ ως έτερο βασικό χαρακτηριστικό της διαιτησίας σημειώνεται η εμπιστευτικότητα δεδομένου ότι οι διαιτητικές αποφάσεις δεν δημοσιεύονται. Η διαιτησία έχει συμβατική αφετηρία και δικαιοδοτικό τέλος.

Η διεθνής διαιτησία, η οποία εφαρμόζεται ευρύτατα στο πεδίο των διασυνοριακών συναλλαγών και συμβάσεων, παρουσιάζει ένα μοναδικό και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό. Ειδικότερα, ενώ σε κάθε εσωτερική (*εθνική*) έννομη τάξη, συγκεκριμένο δικαιοδοτικό όργανο επιλαμβάνεται, κατά το νόμο, κάθε διαφοράς η οποία προκύπτει από εσωτερική σχέση, για τις διεθνείς διαφορές δεν υπάρχει κάποιο υπερεθνικό, ουδέτερο δικαιοδοτικό όργανο με «δεδομένη» διεθνή δικαιοδοσία, καθώς αυτή ρυθμίζεται από τους οικείους κανόνες της εκάστοτε έννομης τάξης. Το τρόπον τινά αυτό δικαιοδοτικό κενό και η εντεύθεν δημιουργημένη αβεβαιότητα, καλύπτει η διεθνής διαιτησία, ως μηχανισμός και μέθοδος (δικαιοδοτικής) επίλυσης διασυνοριακών διαφορών με τρόπο ουδέτερο, αμερόληπτο, δεσμευτικό και, θεωρητικώς τουλάχιστον, ταχύ.

---

¹ N. Blackaby, C. Partasides. A. Redfern, M. Hunter, "Redfern and Hunter on International Arbitration", p.1.52., Oxford University Press, 2009.

Δεν μπορεί όμως να νοηθεί ανεθνική διαιτησία (a-national) άνευ νομικού θεμελίου, άνευ σύνδεσης δηλαδή της διαιτησίας με μία εθνική έννομη τάξη, διαιτησία σε ένα νομικό κενό² (*legal vacuum*). Η δημιουργία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων δεν υφίσταται έξω από κάποια έννομη τάξη. Παρά λοιπόν την θεωρητική προσέγγιση της αποδέσμευσης της διαιτησίας (*Delocalization ή deterritorialisation theory*), από το δίκαιο του τόπου στον οποίο και *διεξάγεται* (*lex loci arbitri*), τα μέρη διαμορφώνουν το δικό τους δίκαιο και την διαδικασία διαιτησίας αλλά εντός συγκεκριμένου πλαισίου (*έννομη τάξη*), υπό τους περιορισμούς των αναγκαστικού δικαίου κανόνων και της δημόσιας τάξης αυτής της έννομης τάξης.

Η διεθνής εμπορική διαιτησία στην Ελλάδα ευτύχησε έγκαιρα αφενός μεν η χώρα μας να κυρώσει τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 για την Αναγνώριση και εκτέλεση Αλλοδαπών Διαιτητικών Αποφάσεων³, ενώ παράλληλα η Ελλάδα ήταν από τις πρώτες χώρες που ενσωμάτωσε τον Πρότυπο νόμο της UNCITRAL για τη διεθνή εμπορική διαιτησία⁴. Στο ελληνικό δίκαιο λοιπόν, με καθοριστικό κριτήριο τον τόπο διεξαγωγής της διαιτησίας, υφίσταται τριμερής διάκριση της διαιτησίας με απόλυτη τριμερή αντιστοιχία των εντεύθεν διαιτητικών αποφάσεων. Σχηματικά η εσωτερική διαιτησία (*ημεδαπή διαιτητικά απόφαση*), η διεθνής διαιτησία (*διεθνής εσωτερική απόφαση*) και η αλλοδαπή διαιτησία (*αλλοδαπή διαιτητική απόφαση*).

Σημειώνεται πως στους λόγους ακύρωσης ή μη αναγνώρισης και των τριών κατηγοριών αποφάσεων συμπεριλαμβάνεται η πρόσκρουση της διαιτητικής απόφασης στη δημόσια τάξη με, σαφώς, αντίστοιχες διαφοροποιήσεις εκ λόγων νομοθετικής προέλευσης και εντεύθεν διατύπωσης του περιεχομένου της δημόσιας τάξης. Πρέπει δε σε αυτό το σημείο να υπογραμμιστεί πως η πρόσκρουση στη δημόσια τάξη είναι από τους συνηθέστερα επικαλούμενους στην πράξη λόγους μη αναγνώρισης και εκτέλεσης διαιτητικής απόφασης, λόγω κυρίως της εγγενούς ευρύτητας και αοριστίας της έννοιας η οποία θεωρητικά πάντα επιτρέπει την υπαγωγή σ αυτήν οποιαδήποτε πλημμέλεια ή παραπόνου του ηττηθέντος διαδίκου, αφετέρου, διότι οι λοιποί λόγοι ακυρώσεως ή αναγνώρισης και εκτέλεσης, χωρίς να χάνουν την αξία τους, είναι

---

² Α. Π. Μαντάκου, «Η κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας στην Διεθνή Συναλλαγή», Εκδόσεις Α. Σάκκουλα 1998, σελ.9.

³ ν.δ. 4220/1961

⁴ ν. 2375/1999. Ο εν λόγω νόμος αποτελεί ειδική, αυτοτελή και αυτόνομη νομοθεσία, η οποία ρυθμίζει τη διεθνή εμπορική διαιτησία, αποτελείται από 38 άρθρα και ισχύει παράλληλα προς τα άρθρα 867 έως 903 ΚΠλΔ, που αφορούν την εσωτερική διαιτησία.

δύσκολο να στοιχειοθετηθούν, ιδιαίτερα αν η διαδικασία έχει διεξαχθεί από έμπειρο διαιτητικό Δικαστήριο.

Στην παρούσα λοιπόν θα μας απασχολήσει η έννοια της επιφύλαξη της διεθνούς δημόσιας τάξης ως λόγος άρνησης της αναγνώρισης αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης [οι οποίες υπόκεινται στον έλεγχο (ακυρωτικό ή άλλον) του τόπου έκδοσης τους και οι οποίες αναγνωρίζονται και κηρύσσονται εκτελεστές στην Ελλάδα, σύμφωνα με της Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958] ιδίως κατά την ελληνική νομολογία.

Κατά τη διερεύνηση του ως άνω κυρίου ζητήματος, η παρούσα ασχολείται και με διάφορα συναφή ζητήματα, όπως η διάκριση μεταξύ ημεδαπής και αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως, ο τρόπος ελέγχου των ημεδαπών και αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, η έννοια της δημοσίας τάξεως, ο έλεγχος ημεδαπής ή αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως, η οποία στερείται αιτιολογιών, καθώς και με τον προσδιορισμό των ορίων του ελέγχου των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων περί του αν ημεδαπή η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση προσκρούει στη δημοσία τάξη.

II. Η δημόσια τάξη κατ' άρθρο 33 ΑΚ

A. Οι διατάξεις του νόμου (ΑΚ 3 και ΑΚ 33) και η ερμηνεία τους

Κατ' άρθρο 33 ΑΚ, «*διάταξη αλλοδαπού δικαίου δεν εφαρμόζεται, αν η εφαρμογή της προσκρούει στα χρηστά ήθη ή γενικά στη δημόσια τάξη*». Κατά την κρατούσα αντίληψη, η διάταξη αυτή του νόμου αντιπαραβάλλεται με τη δημόσια τάξη του άρθρου 3 ΑΚ σύμφωνα με το οποίο: «*η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή κανόνων δημοσίας τάξης*». Όπως επισημαίνεται στη θεωρία, η έννοια της δημοσίας τάξης του άρθρου 33 ΑΚ διαφέρει από τους κανόνες αναγκαστικού δικαίου (jus cogens) του άρθρου 3 ΑΚ⁵. Τούτο διότι «*όλοι οι κανόνες αναγκαστικού δικαίου με την έννοια του άρθρου 3 ΑΚ δεν αποτελούν και κανόνες δημοσίας τάξης με την έννοια του άρθρου 33 ΑΚ*»⁶. Ενώ δηλαδή η δημόσια τάξη κατ' άρθρο 3 ΑΚ «*αφορά σε κανόνες αναγκαστικού δικαίου από τους οποίους δεν μπορεί να παρεκκλίνει η βούληση των*

⁵ Σπ. Βρέλλης, *Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο*, γ' έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2008, σ. 126

⁶ Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου/Ζ. Παπασιώπη-Πασιά/Ε. Βασιλακάκης, *Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο*, γ' έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002, σ. 93.

συμβαλλομένων»⁷, δεν υφίσταται αντίθεση στη δημόσια τάξη, «όταν το αλλοδαπό δικαστήριο έχει εφαρμόσει ουσιαστικές διατάξεις διαφορετικές από αυτές του ελληνικού ουσιαστικού δικαίου, ακόμα και αν οι τελευταίες ως αφορώσες την εσωτερική δημόσια τάξη αποτελούν κανόνες αναγκαστικού δικαίου»⁸. Για παράδειγμα: Οι διατάξεις περί παραγραφής εμπίπτουν στην κατ' άρθρο 3 ΑΚ έννοια της δημόσιας τάξης, «αφού είναι jus cogens (ΑΚ 275)»⁹. Δεν εμπίπτουν όμως στην στενότερη¹⁰ έννοια με την οποία αντιλαμβάνεται ο Αστικός Κώδικας τη δημόσια τάξη στο άρθρο 33ΑΚ¹¹.

Η νομολογία των πολιτικών δικαστηρίων επιβεβαιώνει την αμέσως ανωτέρω ανάλυση ως προς το περιεχόμενο της κατ' άρθρο 33 ΑΚ δημόσιας τάξης. Ειδικότερα, όπως έκρινε η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου στην υπ. αριθ. 17/1999¹² «η κήρυξη απόφασης αλλοδαπού δικαστηρίου εκτελεστής στην Ελλάδα δεν συγχωρείται, όταν, εξαιτίας του περιεχομένου της, η εκτέλεσή της θα προσέκρουε σε θεμελιώδεις πολιτειακές, ηθικές, κοινωνικές, δικαιοτικές ή οικονομικές αντιλήψεις που κρατούν στη χώρα. Μόνο το γεγονός ότι το ελληνικό δίκαιο αγνοεί ορισμένο θεσμό ή ορισμένη ρύθμιση, που προβλέπεται στο αλλοδαπό δίκαιο και εφαρμόστηκε από την απόφαση ή ότι στο ελληνικό δίκαιο κρατεί αντίθετος κανόνας, δεν σημαίνει ότι η απόφαση αντίκειται στην εγχώρια δημόσια τάξη. Δεν επιτρέπεται όμως να εκτελεστεί στην Ελλάδα απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου, όταν από την εκτέλεσή της πρόκειται, λόγω της αντίθεσης που ενυπάρχει σ' αυτήν προς τις

---

⁷ Α. Τσαβδαρίδης, Η εξέλιξη της νομολογίας στον αναιρετικό έλεγχο των διαιτητικών αποφάσεων (1996-2008), ΕΠολΔ 5/2009, σ. 569 επ., 572. Η έννοια της δημόσιας τάξης στη διάταξη του άρθρου 897 αρ. 6 ΚΠολΔ που αφορά σε διαιτητικές αποφάσεις είναι εκτός αντικειμένου του παρόντος άρθρου. Για τη διάταξη αυτή βλ. Κ. Καλαβρό, Η εξουσία κρίσης των διαιτητών, Αθήνα- Κομοτηνή 1988, σ. 136 επ.· Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα/Φουστούκο, Ερμηνεία ΚΠολΔ, Π, άρθρο 897, αριθ. 26. Πρβλ. Στ. Κουσουλή, Δίκαιο της Διαιτησίας, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2006, σ. 151-2. Από τη νομολογία βλ. ΑΠ 399/2002 [Π. Κακκαλής] Δ 34 (2003), σ. 206 επ., σημείωμα Ε. Μπαλογιάννη, σ. 207 επ., ΟΛΑΠ 11/2009 [Πρόεδρος Β. Νικόπουλος Εισηγητής Γ. Χρυσικός] ΕλλΔνη 50 (2009), σ. 981 επ.

⁸ Μ. Σταθόπουλος, Η αντίθεση της ποινικής αποζημίωσης (punitive damages) στην ελληνική δημόσια τάξη, Ιόνιος Επιθεώρηση του Δικαίου, Τεύχος 5, Δεκέμβριος 2005, σ. 7. Βλ. επίσης Κ. Μπέη, Πολιτική Δικονομία Ια, Αθήνα 1974, σ. 1317.

⁹ Ειδικότερα: οι διατάξεις περί παραγραφής είναι jus cogens (ΑΚ 275), όχι όμως και διατάξεις δημόσιας τάξης (βλ. και ΑΚ 276, 277). Πράγματι, η διάρκεια της παραγραφής, η ρύθμιση της έναρξής της, της αναστολής και διακοπής της κ.λπ. μπορεί να ποικίλλουν, χωρίς να θίγονται οι θεμελιώδεις αντιλήψεις που διέπουν την κοινωνική ζωή (βλ. και ΑΠ 1377/2011). Οι διατάξεις περί παραγραφής δεν αφορούν θεμελιώδεις αρχές. Εξαιρέση μπορεί να γίνει δεκτή σε ειδικές ρυθμίσεις, όπου από την εφαρμογή ή μη εφαρμογή τους θίγονται ανθρώπινα δικαιώματα (π.χ. μη αναγνώριση αναστολής της παραγραφής σε περίπτωση ανωτέρας βίας).

¹⁰ Μαντάκου, Απίσχυση της δημόσιας τάξης στο ελληνικό δίκαιο της διαιτησίας; (με αφορμή την ΑΠ 2111/2017), Διαιτησία 1/2018 σελ. 96

¹¹ Για το ίδιο ζήτημα της παραβίασης των διατάξεων περί παραγραφής εξ επόμεως εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 897 αρ. 6 ΚΠολΔ βλ. ΑΠ 399/2002

¹² ΟΛΑΠ 17/1999 ΕλλΔνη 40 (1999), σ. 1288

θεμελιώδεις ως άνω αντιλήψεις, να διαταραχθεί ο έννομος ρυθμός που κρατεί στη χώρα».

Πρέπει να παρατηρηθεί, ότι prima facie η αντίθεση στη δημόσια τάξη εξετάζεται σε σχέση με την αλλοδαπή απόφαση και όχι σε σχέση με τις αφηρημένα κατ' ιδίαν διατάξεις του αλλοδαπού δικαίου που, καθαυτές, ενδέχεται να διαφέρουν από αυτές του ουσιαστικού ημεδαπού δικαίου. Έτσι, το γεγονός ότι, π.χ., η απόφαση αγγλικού δικαστηρίου δέχεται την αγωγή της αναγνώρισης της πατρότητας από το τέκνο, πέντε χρόνια μετά την ενηλικίωσή του, ενώ στην Ελλάδα τέτοια αγωγή θα απορριπτόταν λόγω παρόδου της αποσβεστικής προθεσμίας του άρθρου 1483 ΑΚ (η προθεσμία είναι ένα έτος μετά την ενηλικίωση του τέκνου), δεν καθιστά την απόφαση αντίθετη στη δημόσια τάξη¹³. Ωστόσο μία δικαστική απόφαση εκδίδεται πάντοτε και εφαρμόζει ορισμένες διατάξεις του τεθειμένου δικαίου. Κατά βάση επομένως αγόμεθα στην εφαρμογή των κανόνων που θεωρεί εφαρμοστέους η αλλοδαπή απόφαση. Συνεπώς, στην αντίθεση ή όχι των κανόνων αυτών προς την ελληνική δημόσια τάξη.

Ομόφωνα γίνεται δεκτό πως, σύμφωνα με την ΑΚ33, στη δημόσια τάξη περιλαμβάνονται οι κανόνες που περιέχουν τις θεμελιώδεις δικαιοκές, ηθικές, κοινωνικές και οικονομικές αξίες και αντιλήψεις της έννομης τάξης μας, που αποτελούν τα θεμέλιά της, όπως οι κατοχυρωμένες στο Σύνταγμα αξίες, τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι ατομικές ελευθερίες, η αρχή της ισότητας, οι βασικές περί ηθικής αντιλήψεις κλπ¹⁴.

Στο άρθρο 33 ΑΚ πρόκειται ουσιαστικά για τη «διεθνή δημόσια τάξη»¹⁵, ήτοι για τις θεμελιώδεις κανόνες της εσωτερικής έννομης τάξης, δηλαδή της ελληνικής. Είναι δε αυτοί οι κανόνες τόσο θεμελιώδους σημασίας, που απηχούν ή έχουν και διεθνή

¹³ ΑΠ 108/2001 ΕΕΝ 2002, σ. 373 επ., ιδίως σ. 375

¹⁴ ΟΛΑΠ 1572/1998, ΟΛΑΠ 6/1990, ΟΛΑΠ 17/1999, ΟΛΑΠ 20/2011, ΟΛΑΠ4/2012, ΑΠ108/2001, ΑΠ 335/2006, ΑΠ 1255/2006, ΑΠ 1066/2007, 9 ΕφΑΔ 2010. 1237 1377/2011 - Απ. Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ 3, αρ. 1· Παπαστερίου, § 8 αρ. 41 επ.· Αγγ. Γεωργιάδου, στον ΑΚ Γεωργιάδη/ Σταθόπουλου, άρθρ. 3, αρ. 2-3· Κρίσπη, Ιδιωτ. Δ. Δ., Γεν. Μέρος, 1970, § 47, σ. 360 επ.· Βρέλλη, Ιδιωτ. Δ. Δ., 3η έκδ 2008, Μέρος Πρώτο, Κεφάλαιο Β', § 5, σ. 123 επ.· Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιώπη-Πασιά/Βασιλακάκη, Ιδιωτ. Δ.Δ., 3η έκδ., 2002, σ. 85· Τσικριά, Η δημόσια τάξη ως μέτρο ελέγχου αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, 1992, σ. 21 επ.· Καΐση, Εκφάνσεις της δημόσιας τάξης στην αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών δικαστικών και διαιτητικών αποφάσεων, 2003, σ. 12 επ.· Μειδάνη, Η δημόσια τάξη στο Κοινοτικό Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, 2004, σ. 67- Πούλου, Μονομερώς αναγκαστικοί κανόνες -Κανόνες στο μεταίχμιο ενδοτικού και αναγκαστικού δικαίου, Τιμ Τ Σταθόπουλου ΙΙ, 2010, σ. 2295 επ. Δελγκωστόπουλο, Η δημόσια τάξη ως λόγος μη εκτελεστότητας απόφασης αλλοδαπού δικαστηρίου, ΤιμΤ Κουσουλή, 2012, α 103 επ. Βλ. επίσης Τσούκα, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, β' έκδ, άρθρ. 33 υπό Α 2

¹⁵ ΟΛΑΠ1572/1981, ΑΠ335/2006

αναγνώριση (τουλάχιστον στις προηγμένες έννομες τάξεις). Δεν πρέπει βέβαια να παορά κανείς πως υπάρχουν και σαφείς εξαιρέσεις, οι οποίες πηγάζουν από τις ιδιορρυθμίες και συνθήκες κάθε κοινωνίας, που έχουν ως αποτέλεσμα διαφοροποιήσεις από χώρα σε χώρα (ωστόσο είναι πολύ σπάνιο φαινόμενο, ιδίως στο περιβάλλον της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και ιδίως της ευρωπαϊκής ένωσης).

Από την άλλη μεριά, στην έννοια της ΑΚ 3, ως κανόνας δημόσιας τάξης, νοείται κάθε «κανόνας του οποίου η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή». Στην ΑΚ3, λοιπόν η δημόσια τάξη αποκτά νόημα ταυτόσημο με αυτό των κανόνων αναγκαστικού δικαίου (*jus cogens*). Υπό αυτή την ευρύτερη οπτική, κανόνες δημόσιας τάξης είναι τόσο οι θεμελιώδεις, υπό την έννοια της **ΑΚ 33**, όσο και οι άλλοι που, χωρίς να είναι θεμελιώδεις, επικρατούν κατά τη βούληση του νομοθέτη που τις θέσπισε έναντι τις ιδιωτικής βούλησης, για άλλους κάθε φορά λόγους που δε ανήκουν στα θεμέλια της έννομης τάξης (π.χ. κανόνες που αφορούν διατυπώσεις ή θέματα τεχνικής φύσης ή επιβαλλόμενα για χάρη μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου, όπως είναι η υπαγωγή συμβάσεων στον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου κλπ.), που δεν αφορούν τη δημόσια τάξη κατά την έννοια της ΑΚ33.

Έτσι, οι κανόνες της δημόσιας τάξης κατά την ΑΚ33 αναφέρονται σε δημόσια τάξη υπό αυστηρότερη, στενότερη έννοια από ότι η «δημόσια τάξη» με την έννοια του *jus cogens* του άρθρου ΑΚ 3, καθώς οι κανόνες δημόσιας τάξης της ΑΚ33 είναι πάντοτε και κανόνες αναγκαστικού δικαίου, ενώ το αντίστροφο δεν ισχύει¹⁶.

Σε αυτό το σημείο της ανάλυσης, απαραίτητο είναι βέβαια να λεχθεί, ότι οι θεμελιώδεις αυτοί κανόνες και αρχές που απηχούν τις αντιλήψεις που διέπουν το βιοτικό ρυθμό της χώρας και συνιστούν τη δημόσια τάξη (αποτελώντας εμπόδιο στην εκτέλεση αλλοδαπής απόφασης), κρατούν πάντα «κατά ορισμένο χρόνο». Δηλαδή, η νομική έννοια της δημόσιας τάξης είναι μεν αντικειμενική αλλά ενέχει κάποια σχετικότητα στο πλαίσιο της εξέλιξης των ανθρώπινων σχέσεων. Αυτό σημαίνει, ότι ο δικαστής, οφείλει να λάβει υπόψη για το σχηματισμό της δικαιοδοτικής του κρίσης, αφενός τις αντιλήψεις του μέσου ανθρώπου σε ορισμένο χρόνο, αφετέρου τον, κατά Μαριδάκη, «διεθνή και τον εσωτερικόν ορίζοντα υπό τον οποίο εξελίσσεται ο εις την Πολιτείαν βίος»¹⁷.

¹⁶ Για τη δημόσια τάξη υπό την έννοια της ΑΚ33 ο όρος που διεθνώς έχει επικρατήσει να χρησιμοποιείται είναι ο γαλλικός «*ordre public*», αυτός που στην ελληνική σημαίνει δημόσια τάξη και όχι αναγκαστικό δίκαιο.

¹⁷ Γ. Μαριδάκης, *Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο σε Βρέλλη, Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ο.π., σ. 125*,

Τέλος, όπως δε θα δούμε αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια της παρούσας, αντίθεση της αλλοδαπής απόφασης προς την ουσιαστική δημόσια τάξη υφίσταται, όταν η ανάπτυξη στην ημεδαπή των συνεπειών της αλλοδαπής απόφασης αντιτίθεται ευθέως προς τις θεμελιώδεις αρχές και τους κανόνες που κρατούν στην Ελλάδα και απηχούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές, ηθικές και άλλες αντιλήψεις, που διέπουν το βιοτικό ρυθμό αυτής. Αυτές οι θεμελιώδεις αρχές αποτελούν το φράγμα που αποτρέπει τη διαταραχή του ως άνω ρυθμού με την εκτέλεση στην ημεδαπή της αλλοδαπής απόφασης¹⁸. Για παράδειγμα, η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου έχει κρίνει, με την απόφασή της υπ. αριθ. 17/2008, ότι η αναγνώριση του δεδικασμένου ή της ισχύος αλλοδαπής απόφασης στην Ελλάδα, που δέχεται υιοθεσία από μοναχό ή επίσκοπο, που προέρχεται από την τάξη των μοναχών, προσκρούει στη δημόσια τάξη. Η κατ' άρθρο 33 ΑΚ επιφύλαξη της δημόσιας τάξης υφίσταται, όταν θίγεται είτε η δικονομική δημόσια τάξη, είτε η ουσιαστική δημόσια τάξη¹⁹.

B. Η δικονομική δημόσια τάξη ιδίως υπό το πρίσμα των διατάξεων 903, 905, 906 του ΚΠολΔ

Αντίθεση της αλλοδαπής απόφασης προς τη δικονομική δημόσια τάξη υπάρχει, κατ' αρχήν, όταν η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την έκδοση της αλλοδαπής απόφασης «προσκρούει σε θεμελιώδη δικονομικά αξιώματα, τα οποία πέρα και ανεξάρτητα από τους συγκεκριμένους ημεδαπούς δικονομικούς κανόνες εκφράζουν το κράτος δικαίου επί του πεδίου της απονομής της πολιτικής δικαιοσύνης»²⁰ και όχι απλώς όταν «κατά την απόδειξη ή την έκδοση της απόφασης τηρήθηκε άλλη διαδικασία, από την καθοριζόμενη από τους ημεδαπούς δικονομικούς κανόνες [...]»²¹.

Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα μπορούν ενδεικτικά να αναφερθούν η στέρηση του δικαιώματος ακρόασης των διαδίκων, η άνιση μεταχείρισή τους, η μη διασφάλιση της αμεροληψίας του δικαστή, το επιτρεπτό της διγαμίας ή πολυγαμίας, ο εξαναγκασμός σε γάμο, η απόλυτη απαγόρευση λύσης του γάμου, η λύση του γάμου με μονομερή δήλωση του ενός συζύγου, η αισχροκερδής δικαιοπραξία, η υπέρμετρη δέσμευση της ελευθερίας του προσώπου κ.λπ. Έτσι, το Ακυρωτικό έχει κρίνει, ότι απόφαση ποινικού

¹⁸ Πάγια νομολογία. Βλ. ΟΛΑΠ 6/1990, ΑΠ 496/1994, ΟΛΑΠ 11/2009

¹⁹ Στ. Κουσούλης σε Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, Ερμηνεία, Ι, άρθρο 323, αριθ. 9

²⁰ ΑΠ 496/1994, ΝοΒ 43 (1995), 552-3, ΟΛΑΠ 11/2009

²¹ ΑΠ 247/2002

δικαστηρίου πολιτείας των Η.Π.Α., ως προς το τμήμα της που αφορά την πατρότητα τέκνου, «δεν προσκρούει στη δημόσια τάξη κατά την έννοια των άρθρων 323 αριθ. 5 και 33 ΑΚ». Και αυτό παρά το γεγονός ότι, αφενός, στο ελληνικό δίκαιο, οι αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων δεν αποτελούν δεδικασμένο για τα πολιτικά δικαστήρια, αφετέρου, ως προς την αναγνώριση της ύπαρξης σχέσης γονέα και τέκνου, αυτή μπορεί να επιδιωχθεί μόνο με κύρια ή παρεμπίπτουσα αγωγή (άρθρο 620 ΚΠολΔ)²². Για αυτά τα θέματα ο Άρειος Πάγος απεφάνθη, ότι «οι συγκεκριμένες αρχές αποτελούν επιλογές του Έλληνα νομοθέτη, που δεν έχουν τόσο θεμελιώδη σημασία για την ελληνική έννομη τάξη και έτσι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι απηχούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές, ηθικές και άλλες κοινώς παραδεδεγμένες αντιλήψεις, οι οποίες διέπουν και ρυθμίζουν κατά τρόπο πάγιο τις βιοτικές σχέσεις στην Ελλάδα». Συνεπώς, η αναγνώριση του δεδικασμένου που απορρέει από την απόφαση αλλοδαπού ποινικού δικαστηρίου ως προς την αναγνώριση της πατρότητας δεν προσκρούει στην ελληνική δημόσια τάξη.

Περαιτέρω, οι διατάξεις του ΚΠολΔ που αναφέρονται στην αναγνώριση αλλοδαπών (δικαστικών ή διαιτητικών) αποφάσεων, προβλέποντας για αυτήν ως αρνητική προϋπόθεση τη μη αντίθεση των αποφάσεων στη δημόσια τάξη (άρθρα 323, 780, 903²³), ερμηνεύονται με τρόπο ανάλογο προς την ερμηνεία της ΑΚ 33. Όμοια είναι και η ερμηνεία της δημόσιας τάξης στις διατάξεις του ΚΠολΔ που αφορούν την εκτέλεση αλλοδαπού τίτλου (άρθρα 905, 906)²⁴.

Πιο συγκεκριμένα, οι διατάξεις αυτές υπάγουν στη δημόσια τάξη ως προς μεν τη δικονομική πλευρά της, τα θεμελιώδη δικονομικά αξιώματα που εκφράζουν το κράτος δικαίου στο πεδίο απονομής της δικαιοσύνης, ως προς δε την ουσιαστική δημόσια τάξη τις θεμελιώδεις αρχές και τους κανόνες που κρατούν στην Ελλάδα και απηχούν τις

²² ΑΠ 1255/2006

²³ Άρθρο 903 ΚΠολΔ «Με επιφύλαξη αυτών που ορίζουν διεθνείς συμβάσεις, αλλοδαπή διαιτητική απόφαση αποτελεί Δεδικασμένο, χωρίς άλλη διαδικασία, αν συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις: 1) αν η συμφωνία διαιτησίας στην οποία βασίστηκε η έκδοσή της είναι έγκυρη κατά το δίκαιο που τη διέπει, 2) αν το αντικείμενο της διαιτητικής απόφασης μπορεί να γίνει αντικείμενο συμφωνίας διαιτησίας κατά το ελληνικό δίκαιο, 3) αν η απόφαση δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα ή προσφυγή ή δεν εκκρεμεί διαδικασία αμφισβήτησης του κύρους της, 4) αν ο διάδικος που νικήθηκε δεν στερήθηκε κατά τη διαιτητική διαδικασία το δικαίωμα της υπεράσπισης 5) αν η απόφαση δεν είναι αντίθετη με απόφαση ελληνικού δικαστηρίου που εκδόθηκε στην ίδια υπόθεση και αποτελεί Δεδικασμένο για τους διαδίκους μεταξύ των οποίων εκδόθηκε η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση, 6) αν η απόφαση δεν είναι αντίθετη προς τη δημόσια τάξη ή προς τα χρηστά ήθη.».

²⁴ ΟΛΑΠ 1572/1981 ΑΠ 108/2001, ΑΠ 335/2006, ΑΠ1255/2006, ΑΠ1829/2006, ΑΠ 1066/2007, Νικολόπουλο, σε Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, άρθρ. 905, αρ. 31, Μπρίνια, Αναγκαστική Εκτέλεσις, 2η έκδ.. 1978, Τόμος Πρώτος, άρθρο 905, αρ. 391.

κοινωνικές πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές, ηθικές και άλλες αντιλήψεις, οι οποίες διέπουν τον βιοτικό ρυθμό της και αποτελούν το φράγμα που αποτρέπει τις διαταραχές του ρυθμού αυτού με την αναγνώριση και εκτέλεση στην ημεδαπή της αλλοδαπής απόφασης²⁵.

Γ. Η ευρωπαϊκή δημόσια τάξη

ι. Ο έλεγχος από το ΔΕΕ

Η δημόσια τάξη στον ενωσιακό χώρο, δεν είναι αμιγώς εθνική έννοια. Η δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου σε συνδυασμό με το φαινόμενο της ευρωπαϊκής δικονομικής ενοποίησης δια μέσου των Κανονισμών και της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής ΔΕΕ), αλλά και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής ΕΔΔΑ), έχουν ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, ότι στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής έννομης τάξης η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης μπορεί να εφαρμόζεται πλέον «μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις»²⁶. Μάλιστα, κατά την εκτέλεση των αποφάσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της αλλοδαπής απόφασης από τα δικαστήρια του κράτους εκτέλεσης²⁷. Περαιτέρω, απαραίτητο είναι να επισημανθεί, ότι το ΔΕΕ ελέγχει τα όρια εντός των οποίων ο εθνικός δικαστής μπορεί να κάνει χρήση της ρήτρας της δημόσιας τάξης σε εκτέλεση απόφασης άλλου ευρωπαϊκού κράτους²⁸. Συνεπώς, το περιεχόμενο της δημόσιας τάξης δεν «διεθνοποιείται» απλώς (γενικώς και αορίστως), αλλά τείνει να προσλάβει έναν ευρωπαϊκό χαρακτήρα²⁹. Και αυτό γιατί, καίτοι δεν εναπόκειται στο ΔΕΕ να καθορίσει το περιεχόμενο της δημόσιας τάξης ενός κράτους μέλους, εντούτοις το Δικαστήριο οφείλει να ελέγξει τα όρια εντός των οποίων το δικαστήριο ενός κράτους- μέλους μπορεί να εφαρμόσει την επιφύλαξη της δημόσιας

²⁵ ΟΛΑΠ 1572/1981, ΟΛΑΠ 17/1999, ΟΛΑΠ 20/2011, ΑΠ 88/1991, ΑΠ 496/1994, ΑΠ 108/2001, ΑΠ 1255/2006, ΑΠ 1066/2007, ΑΠ 2154/2013, Μπέη, Πολ. Δικόν. ΙΙ α, 1974, άρθρ. 323 ΙΙΙ 5· Κουσουλή, σε Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, άρθρ. 323, αρ. 9· Αρβανιτάκη, σε Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, άρθρ. 781, αρ. 9· Φουστούκο, σε Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, άρθρ. 903, Καΐση, Εκφάνσεις της δημόσιας τάξης στην αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών δικαστικών και διαιτητικών αποφάσεων, 2003, σ. 173 επ.

²⁶ Ν. Νίκας, Πολιτική Δικονομία Ι, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2003, σ. 37

²⁷ Δ. Τσικρικάς, Ζητήματα από την ευρωπαϊκή δικονομική ενοποίηση, ΕΠολΔ 5/2008, σ. 618 επ.

²⁸ ΔΕΚ, 28.3.2000, C-7/98 Krombach/Bambarski, σκέψη 21, ΔΕΚ, 24.4.2009, C-420/07, Μελέτιος Αποστολίδης, ΕΠολΔ 3/2009, σ. 407 επ., σκέψη 55, σ. 414.

²⁹ Βλ. π.χ., άρθρο 36 του Κανονισμού 44/2001 (Βρυξέλλες Ι) για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

τάξης³⁰. Η εξέλιξη αυτή είναι βέβαια λογική, αφού ως δημόσια τάξη εννοούμε πάντα τις θεμελιώδεις αρχές και αντιλήψεις που διέπουν τη ζωή σε ορισμένο τόπο και κατά ορισμένο χρόνο.

Υπό το φως των αμέσως προηγούμενων επισημάνσεων, δημιουργείται η ακόλουθη προβληματική: Ποια είναι η έκταση και ποιο είναι το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης³¹; Με άλλες λέξεις, τίθεται το εξής ερώτημα: Η ευρωπαϊκή δημόσια τάξη και η εθνική δημόσια τάξη (αυτή που ενδεχομένως διαφέρει από κράτος σε κράτος) είναι επάλληλες έννοιες; Τα ερωτήματα αυτά χρήζουν απάντησης, γιατί η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης αποτελεί λόγο μη αναγνώρισης των αλλοδαπών διαιτητικών (που μας ενδιαφέρει κυρίως στην παρούσα) και ευρωπαϊκών αποφάσεων και έχει, σ' ένα βαθμό, ευρύτερη πολιτική σημασία.

ii. Το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης

Στην ελληνική θεωρία ορθά επιλέγεται, ότι το ΔΕΕ «δεν έχει καθορίσει, κατά τρόπο εξαντλητικό, τι συνιστά δημόσια τάξη»³². Τούτο διότι το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης καθορίζεται από το ΔΕΕ κατόπιν προδικαστικής παραπομπής και, επομένως, σταδιακά και περιπτωσιολογικά. Σε αυτό το στάδιο της εξέλιξης της ευρωπαϊκής έννομης τάξης, είναι δυνατόν να λεχθεί, με κάποια ασφάλεια, ότι η ευρωπαϊκή δημόσια τάξη περιλαμβάνει: α) Τα θεμελιώδη δικονομικά δικαιώματα, ιδίως το δικαίωμα ακρόασης, με όλες τις εκφάνσεις του³³ και β) τις βασικές διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου, όπως είναι ο ελεύθερος ανταγωνισμός³⁴, το δικαίωμα ακρόασης προστατεύεται στους κοινοτικούς Κανονισμούς, στο Σύνταγμα και αποτελεί

³⁰ Η επισημάνση αυτή αποτελεί και το πραγματικά κομβικό στοιχείο της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Και αυτό γιατί η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης λειτουργούσε ούτως ή άλλως σε εξαιρετικές μόνο περιπτώσεις. Ο κανόνας δηλαδή που ίσχυε στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο είναι ότι μόνο κατ' εξαίρεση εμποδίζεται η εφαρμογή της ξένης *lex causae*. Βλ. Σπ. Βρέλλης, *Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο*, σ. 125.

³¹ Μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας οι όροι 'κοινοτικό δίκαιο', 'κοινοτική δημόσια τάξη' και ούτω καθεξής είναι πλέον ξεπερασμένοι.

³² Κ. Μπέης/Ν. Κουράκης/Ε. Μπέης/Ε. Κουράκης, *Η ελληνική δημόσια τάξη ως λόγος αποκλεισμού της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης*, Δ 35 (2004), σ. 280 επ., 284.

³³ Για παράδειγμα: Το δικαίωμα λήψης και γνώσης των εγγράφων της δικογραφίας. Έτσι, ΔΕΚ, 2.5.2006, C-341/04, Eurofood, ό.π., σκέψη 66.

³⁴ Βλ. ΔΕΚ 1.6.1999, C-126/97, *Eco Swiss China Time Ltd.* Βλ. σχετικά *J. Delicostopoulos*, *Towards European Procedural Primacy in National Legal Systems*, *European Law Journal*, December 2003, at 599-613, 606-7, *Μ. Πρωϊού*, *Ζητήματα ευρωπαϊκού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου απορρέοντα από αγγλικά μέτρα προσωρινής δικαστικής προστασίας (freezing injunction, anti-suit injunction, receivership order)*, ΕφΑΔ 11/2009, σ. 1175 επ., 1185. Έτσι, *Ι. Δεληκαστόπουλος*, *Αναιρετικός έλεγχος και ευρωπαϊκό δίκαιο στην πολιτική δίκη*, (υπό δημοσίευση), ΝοΒ 58 (2010).

ειδικότερη έκφανση της αρχής της δίκαιης δίκης στο πεδίο του ευρωπαϊκού δικονομικού δικαίου³⁵, γ) το δικαίωμα ακρόασης διασφαλίζεται στους κοινοτικούς Κανονισμούς κυρίως με δύο τρόπους: αφενός με την ασφαλιστική δικλείδα της γενικής διάταξης περί αποκλεισμού της εκτέλεσης της απόφασης άλλου ευρωπαϊκού κράτους εξαιτίας της προφανούς ή πρόδηλης αντίθεσης στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισης ή εκτέλεσης (όπου αυτή προβλέπεται)³⁶, αφετέρου, με ειδικές διατάξεις, όπως είναι αυτή περί μη επίδοσης του εισαγωγικού δικογράφου της δίκης³⁷ αλλά και μη επίδοσης της ερήμην απόφασης³⁸, ως λόγων αποκλεισμού της αναγνώρισης ή εκτέλεσης της αλλοδαπής ευρωπαϊκής απόφασης από τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης. Όπως αμέσως γίνεται αντιληπτό, στην έννοια της ευρωπαϊκής έννομης τάξης αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στο δικαίωμα ακρόασης αλλά και γενικότερα στα θεμελιώδη δικονομικά δικαιώματα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει, πάντως, να σημειωθεί ότι στο μέλλον δεν αποκλείεται να τεθεί θέμα ουσιαστικής δημόσιας τάξης, όχι μόνον ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων αλλά και ενώπιον του ΔΕΕ. Και τούτο διότι εν τω μεταξύ έχουν θεσπισθεί ευρωπαϊκοί Κανονισμοί για το εφαρμοστέο δίκαιο σε διάφορες κατηγορίες εννόμων σχέσεων οι οποίοι, έχουν οικουμενικό χαρακτήρα- εφαρμόζονται, με άλλα λόγια, ακόμη και όταν η *lex causae* της σχέσης είναι δίκαιο τρίτου κράτους, μη μέλους της Ένωσης.

---

³⁵ Έτσι, ΔΕΚ 28.03.2000, C-7/98 Krombach/Bamberski, ο.π. Βλ. σχετικά Α. Ανθιμο, Αναγνώριση και εκτέλεση ερήμην αλλοδαπών αποφάσεων, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2002, σ. 201-2. Βλ. επίσης ΔΕΚ, 2.5.2006, C-341/04, Eurofood, ό.π., σκέψη 65.

³⁶ Βλ. άρθρο 34 σημείο 1 του Κανονισμού 44/2001 για τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις και άρθρα 22 σημείο α) και 23 σημείο α) του Κανονισμού 2201/2003 για τις γαμικές διαφορές και τις διαφορές γονικής μέριμνας, αντίστοιχα. Περαιτέρω, βλ. άρθρο 26 του Κανονισμού 1346/2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας. Κατά το άρθρο 26 του εν λόγω Κανονισμού, «οποιοδήποτε κράτος μέλος δικαιούται να αρνηθεί την αναγνώριση διαδικασίας αφερεγγυότητας που άρχισε σε άλλο κράτος μέλος ή την εκτέλεση αποφάσεως ληφθείσας στο πλαίσιο παρόμοιας διαδικασίας αν η αναγνώριση ή η εκτέλεση πρόκειται να παράγει αποτελέσματα προδήλως αντίθετα προς τη δημόσια τάξη αυτού, και δη τις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα ή ελευθερίες του ατόμου που κατοχυρώνονται συνταγματικώς». Για τη δυναμική αυτή επιφύλαξη της δημόσιας τάξης στον Κανονισμό 1346/2000 βλ. Γ. Μιχαλόπουλος, Διασυνοριακές Κοινοτικές Πτωχεύσεις, Νομική Βιβλιοθήκη 2007, σ. 162 επ. Όπως επισημαίνεται από τον Μιχαλόπουλο (ό. π., σ. 163), δεν συνιστά λόγο δημόσιας τάξης, αποκρούοντα την αναγνώριση μιας διαδικασίας αφερεγγυότητας, «το γεγονός ότι, λόγω της ιδιότητας του οφειλέτη, είναι αδύνατη η κατ' αυτού έναρξη τέτοιας διαδικασίας σε κάποιο άλλο κράτος μέλος».

³⁷ Εξ επόψεως ευρωπαϊκού δικαίου απαραίτητο είναι να διευκρινισθεί, ότι η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης δεν προβλέπεται πάντοτε στον εκάστοτε Κανονισμό. Για παράδειγμα, εάν πρόκειται για μη αμφισβητούμενη χρηματική αξίωση αστικής ή εμπορικής φύσεως, ο Κανονισμός 805/2004 για τον ευρωπαϊκό εκτελεστό τίτλο δεν προβλέπει την ενδεχόμενη αντίθεση του εκτελεστού τίτλου προς τη δημόσια τάξη. Σύμφωνα με τον Τσικρικά (Ο ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος, Αθήνα- Κομοτηνή 2008, σ. 126-7), ο οφειλέτης δεν μπορεί να αμφισβητήσει την ισχύ της εκτελεστότητας του τίτλου επικαλούμενος αντίθεσή της προς τις θεμελιώδεις αρχές που συγκροτούν τη δημόσια τάξη.

³⁸ ΔΕΚ, 14.12.2006, C-283/05 ASML Netherlands Bv

iii. Το περιεχόμενο της ενωσιακής δικονομικής δημόσιας τάξης

Η ρήτρα της δικονομικής δημόσιας τάξης εμφανίζει όλη την χρησιμότητά της στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη, μεταξύ άλλων, στις εξής περιπτώσεις: Πρώτον, όταν υφίσταται αποκλεισμός του διαδίκου από την κύρια δίκη ενώπιον του δικαστηρίου προέλευσης λόγω μη πλήρους συμμόρφωσής του προς τις εντολές του εν λόγω δικαστηρίου. Εφόσον, δηλαδή προκύπτει πρόδηλη και δυσανάλογη προσβολή του δικαιώματος ακρόασης του εναγομένου³⁹. Αυτό συμβαίνει κατεξοχήν όταν ο εναγόμενος αντιμετωπίζεται στη δίκη, παρά τη νομότυπη εκπροσώπησή του, ως ερημοδικήσας διάδικος⁴⁰. Στη συνέχεια, στις περιπτώσεις της επιδίκασης υπέρμετρων δικαστικών δαπανών⁴¹ και υψηλής εγγυοδοσίας (cautio judicatum solvi), ή/και της επιδίκασης υπέρμετρης αποζημίωσης για εσφαλμένη απόφαση (κυρίως από τα αγγλικά δικαστήρια)⁴². Περαιτέρω, σε περίπτωση επιδίκασης από αγγλικό δικαστήριο ποσού προκαταβολής για μελλοντικά δικαστικά έξοδα στη χώρα εκτέλεσης της απόφασης. Και αυτό γιατί τα δικαστήρια του κράτους της εκτέλεσης είναι «τα μόνα αρμόδια για να αποφασίζουν για το ύψος των δικαστικών εξόδων στις δίκες που εκκρεμούν ενώπιόν τους». Επίσης, όταν παραβιάζεται η αρχή της ισότητας των όπλων. Πιο συγκεκριμένα, όπως έχει κρίνει το ΔΕΕ για τη δικονομική πτυχή της δημόσιας τάξης στις διασυνοριακές πτωχεύσεις «στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας, το δικαίωμα των πιστωτών ή των εκπροσώπων τους να συμμετέχουν στη διαδικασία με σεβασμό της αρχής της ισότητας των όπλων ενέχει ιδιαίτερη σημασία»⁴³. Καίτοι δηλαδή οι συγκεκριμένοι τρόποι άσκησης του δικαιώματος ακρόασης ποικίλλουν ανάλογα με το κατά πόσον επείγουσα είναι η απόφαση, οποιοσδήποτε περιορισμός στην άσκησή

³⁹ Έτσι, ΔΕΚ, 2.4.2009, C-394/07 Gambazzi, ΕΕΕυρΔ 3/2009, σ. 404, παρατηρήσεις Α. Βεζυρτζή.

⁴⁰ Στην υπόθεση Gambazzi (ο.π.), είχαν διαταχθεί εις βάρος του εναγομένου, ως προσωρινά μέτρα, η απαγόρευση διάθεσης των περιουσιακών του στοιχείων καθώς και η υποχρέωση κοινοποίησης εγγράφων. Ο εναγόμενος αποκλείστηκε από τη διαδικασία λόγω της μη εμπρόθεσμης και πλήρους συμμόρφωσής του προς τις εντολές του δικαστηρίου. Χρήσιμο είναι να λεχθεί, ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση ο εναγόμενος είχε τη δυνατότητα (την οποία και άσκησε) να ασκήσει ένδικα μέσα κατά των προσωρινών μέτρων που του επιβλήθηκαν. Πρβλ. ΑΠ 496/1994, ό. π. και ΟλΑΠ 11/2009, ό. π. Κατά τον Άρειο Πάγο, η δυνατότητα προσβολής με ένδικα μέσα στο κράτος προέλευσης της απόφασης αποτελεί ένα από τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη για την στοιχειοθέτηση ή μη της παραβίασης της δημόσιας τάξης. Το ζήτημα θα κριθεί κατά περίπτωση.

⁴¹ Βλ. ΑΠ 1829/2006 ΝοΒ 55 [2007], 715. Όπως έκρινε ο Άρειος Πάγος στην απόφασή του υπ. αριθ. 1829/2006, «αντίκειται στην εσωτερική μας δημόσια τάξη η επιδίκαση για δικαστική δαπάνη ποσού 87.192 λιρών Αγγλίας (το επιδικασθέν με τους τόκους ήταν 81.945 λίρες)». Γι' αυτή την απόφαση βλ. Χ. Μειδάνης, Η επιβολή υπέρμετρων δικαστικών εξόδων από αλλοδαπή απόφαση. Ζητήματα εκτελεστότητας στην Ελλάδα υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας και του δικαιώματος ελεύθερης πρόσβασης στη Δικαιοσύνη, ΧρΙΔ Ζ/2007, σ. 833 επ

⁴² Κ. Μπέης/Ν. Κουράκης/Ε. Μπέης/Ε. Κουράκης, Η ελληνική δημόσια τάξη ως λόγος αποκλεισμού της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης, ο.π., σ. 292.

⁴³ ΔΕΚ, 2.5.2006, C-341/04, Eurofood, ό.π., σκέψη 66

του «πρέπει να δικαιολογείται δεόντως και να περιβάλλεται δικονομικές εγγυήσεις διασφαλίζουσες στα εμπλεκόμενα σε παρόμοια διαδικασία πρόσωπα αποτελεσματική δυνατότητα αμφισβήτησεως των θεσπισθέντων στα πλαίσια του επείγοντος μέτρου»⁴⁴.

iv. Η έκταση εφαρμογής της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης

Το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης, όπως αυτό εκτέθηκε ανωτέρω, δημιουργεί τον ακόλουθο προβληματισμό: Ο ευρωπαϊκός χαρακτήρας της δημόσιας τάξης καθιστά την εφαρμογή της επιφύλαξης αυτής από τα εθνικά δικαστήρια αμιγώς ευρωπαϊκό ζήτημα. Με άλλα λόγια, αμφισβήτηση γεννιέται για το αν προκειμένου να τηρηθεί η απαγόρευση της επί της ουσίας αναθεώρησης της αλλοδαπής απόφασης, θα πρέπει η προσβολή να συνιστά κατάφωρη παραβίαση κανόνα δικαίου υπό ενωσιακό μόνο πρίσμα. Σε αυτό το σημείο, απαραίτητο είναι να υπενθυμισθεί, ότι σύμφωνα με το ΔΕΕ, το εθνικό δικαστήριο «δεν μπορεί να αρνηθεί την αναγνώριση απόφασης που προέρχεται από άλλο κράτος μέλος για τον μοναδικό λόγο ότι θεωρεί ότι με την απόφαση αυτήν εφαρμόστηκε εσφαλμένα το εθνικό ή το κοινοτικό δίκαιο»⁴⁵. όμως, αν θεωρήσουμε - όπως και θεωρούμε - ότι η ευρωπαϊκή δημόσια τάξη περιλαμβάνει ουσιαστικές διατάξεις, όπως αυτές περί ανταγωνισμού του ενωσιακού δικαίου⁴⁶, τότε δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί, ότι ο ημεδαπός δικαστής δεν μπορεί να αρνηθεί την εκτελεστότητα ευρωπαϊκής απόφασης που παραβιάζει κατάφωρα το ευρωπαϊκό δίκαιο ή/και συνιστά παραβίαση κανόνα δικαίου θεωρούμενου ως ουσιώδους στην έννομη τάξη του. Εφόσον, παραβιάζεται με την αλλοδαπή απόφαση θεμελιώδης αρχή και η εκτέλεση της απόφασης προσκρούει κατά τρόπο ανεπίτρεπτο στην έννομη τάξη του κράτους εκτέλεσης, η ρήτρα της δημόσιας τάξης μπορεί να εφαρμοσθεί⁴⁷. Το ζήτημα θα κριθεί βέβαια κατά περίπτωση και ανήκει, κατ' ουσίαν, στη διακριτική ευχέρεια του εθνικού δικαστή της εκτέλεσης.

Επιπλέον, χρήσιμο είναι να λεχθεί, ότι ο ευρωπαίος νομοθέτης προβλέπει την επιφύλαξη της δημόσιας τάξης και σε μη δικονομικούς Κανονισμούς. Τέτοιος είναι ο Κανονισμός 593/2008 (Ρώμη Ι) για το εφαρμοστέο δίκαιο επί συμβάσεων αστικού και

⁴⁴ ΔΕΚ, Eurofood, σκέψη 66.

⁴⁵ ΔΕΚ, 24.4.2009, C-420/07, Μελέτιος Αποστολίδης, ό.π., σκέψη 60.

⁴⁶ Χ. Παμπούκη/Χ. Μειδάνη, Δίκαιο διεθνών συναλλαγών, Νομική Βιβλιοθήκη 2010, σ. 256. Οι συγγραφείς αναφέρονται στην επιλογή αλλοδαπού δικαίου μη 'κοινοτικού' κράτους.

⁴⁷ ΔΕΚ, 28.03.2000, C-7/98 Krombach/Bamberski, ό.π., σκέψη 37, ΔΕΚ, 24.4.2009, C-420/07, Μελέτιος Αποστολίδης, ό.π., σκέψη 59.

εμπορικού δικαίου⁴⁸. Ο εν λόγω Κανονισμός δεν αφορά στη δικονομία, με εξαίρεση κάποιες διατάξεις για το βάρος απόδειξης⁴⁹. Στο πλαίσιο όμως του εν λόγω Κανονισμού, προβλέπεται ρητά ο *in concreto* έλεγχος της αντίθεσης στη δημόσια τάξη που προκύπτει από την εφαρμογή συγκεκριμένης διάταξης του εφαρμοστέου δικαίου, σε συγκεκριμένη υπόθεση⁵⁰.

Τέλος, σε κάθε περίπτωση, στην έννοια της δημόσιας τάξης περιλαμβάνεται η κατάχρηση δικαιώματος⁵¹ και η προστασία θεμελιωδών αρχών που απηχούν, όχι βέβαια τις υποκειμενικές αντιλήψεις του δικαστή, αλλά τις κοινωνικές και ηθικές αντιλήψεις που διέπουν, αντικειμενικά, το βιοτικό ρυθμό μιας χώρας κατά ορισμένο χρόνο. Αυτό σημαίνει ότι, για παράδειγμα, ο Έλληνας δικαστής που θεωρεί ότι δεν υφίσταται ζήτημα όταν ασκείται η γονική μέριμνα από άτομα του ίδιου φύλλου, οφείλει παρόλα αυτά να μην αναγνωρίσει (προς το παρόν), ευρωπαϊκή απόφαση για τη γονική μέριμνα που ασκείται από ανθρώπους του ίδιου φύλλου. Η κρίση του αυτή ενδέχεται να διαφοροποιηθεί - ανάλογα με την εξέλιξη της κρατούσας αντίληψης - στο μέλλον. Και αυτό γιατί η δημόσια τάξη είναι έννοια μεταβλητή μέσα στο χρόνο και, επομένως, δύναται να οριοθετηθεί δογματικά, σ' ένα βαθμό, μόνο ως προς την απώτερη έκτασή της (τα εξωτερικά της όρια), όχι ως προς το περιεχόμενό της.

Συνοψίζοντας, η έννοια της δημόσιας τάξης ερμηνεύεται με αναγωγή και στο ευρωπαϊκό δίκαιο - π.χ., ο ημεδαπός δικαστής δεν μπορεί να αμφισβητήσει την διεθνή δικαιοδοσία έτερου ευρωπαίου δικαστή ή να αρνηθεί να αναγνωρίσει απόφαση διαζυγίου με το πρόσχημα ότι το εθνικό δίκαιο δεν προβλέπει τους ίδιους λόγους διαζυγίου - αλλά ανάγεται, κατά περιεχόμενο, σε ότι ισχύει ως θεμελιώδης αρχή στο κράτος αναγνώρισης και εκτέλεσης. Εφόσον υφίσταται κατάφωρη παραβίαση κανόνα

---

⁴⁸ Άρθρο 21 του Κανονισμού 593/2008 (Ρώμη I). Κατ' άρθρο 21 του Κανονισμού 593/2008, «η εφαρμογή διάταξης του δικαίου οιασδήποτε χώρας που καθορίζεται από τον παρόντα κανονισμό δεν μπορεί να αποκλεισθεί παρά μόνο αν η εφαρμογή αυτή είναι προδήλως ασυμβίβαστη με τη δημόσια τάξη ('ordre public') του δικάζοντος δικαστή». Βλ. σχετικά *Χ. Παμπούκης/Χ. Μειδάνης*, Δίκαιο διεθνών συναλλαγών, ό.π., σ. 253 επ.

⁴⁹ Άρθρο 18 του Κανονισμού 593/2008 (Ρώμη I)

⁵⁰ *Α. Αιμιλιανίδης*, Το νέο ευρωπαϊκό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο των συμβάσεων, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2009, σ. 268-9.

⁵¹ Για τις γαμικές διαφορές βλ. *Σπ. Τσαντίνη*, Διεθνής δικαιοδοσία και αναγνώριση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές, Αθήνα- Κομοτηνή 2008, σ. 227 επ. (με παραπομπή σε ΑΠ 1666/2006). Για τις κληρονομικές διαφορές βλ. *Ε. Βασιλακάκης*, Δικαίωμα νόμιμης μοίρας και επιφύλαξη της δημόσιας τάξης στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Σύμμεικτα *Γ. Κουμάντου*, σ. 41 επ., 61. Όπως επισημαίνεται, 'εξαίρεση στη θέση ότι δεν αντίκειται στη δημόσια τάξη το αλλοδαπό δίκαιο που δεν κατοχυρώνει το δικαίωμα νόμιμης μοίρας θα μπορούσε να γίνει δεκτή σε οριακές περιπτώσεις, στις οποίες η μη κατάληψη περιουσιακών στοιχείων από τον διαθέτη στα πρόσωπα του στενού οικογενειακού περιβάλλοντός του συνιστά καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος που του παρέχει η *lex hereditatis*'.

δικαίου θεωρούμενου ως ουσιώδους στην έννομη τάξη του κράτους εκτέλεσης ή δικαιώματος αναγνωριζόμενου ως θεμελιώδους στην εν λόγω έννομη τάξη⁵², η ρήτρα της δημόσιας τάξης διατηρεί την εφαρμογή της.

III. Η διάκριση μεταξύ ημεδαπής - αλλοδαπής και εσωτερικής - διεθνούς διαιτησίας

Κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της διαιτησίας, που πηγάζει από τη βούληση των μερών, είναι ο αποκλεισμός των πολιτειακών δικαστηρίων, ο οποίος επέρχεται ως έννομη συνέπεια της συνολομολόγησης εγκύρου συμφωνίας διαιτησίας, και η επίλυση των υπαχθισών σ' αυτή διαφορών από τρίτα ανεξάρτητα και αμερόληπτα πρόσωπα (διαιτητές), τα οποία δεν έχουν και πάντως δεν ενεργούν υπό την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού. Άρα, απαραίτητη προϋπόθεση για τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας (αρμοδιότητας) των διαιτητών είναι η ύπαρξη εγκύρου συμφωνίας διαιτησίας (άρθρ. 8 Συντ).

Εκτός τούτου, οι διαιτητικές αποφάσεις με τις οποίες επιλύονται οι υπαχθείσες στη διαιτησία διαφορές έχουν έννομες συνέπειες αντίστοιχες με εκείνες των δικαστικών αποφάσεων, όπως δεδικασμένο, εκτελεστότητα κλπ. (άρθρ. 35 παρ. 2 ν. 2735/1999, 896, 903, 904 I, 906 ΚΠολΔ). Είναι, κατόπιν τούτου, επιβεβλημένο, να ελέγχονται οι διαιτητικές αποφάσεις εκ των υστέρων από τα κρατικά (αρμόδια πολιτικά) δικαστήρια, ώστε να διαπιστωθεί, αν στη συγκεκριμένη περίπτωση, αφενός συνέτρεξαν οι προϋποθέσεις θεμελίωσης της δικαιοδοσίας (αρμοδιότητας) του διαιτητικού δικαστηρίου (ύπαρξη και εγκυρότητα της συμφωνίας διαιτησίας κλπ.) να αποφανθεί επί των επιδίκων διαφορών και αφετέρου αν τηρήθηκαν οι θεσπιζόμενες από τη συμφωνία της διαιτησίας και το νόμο διαδικαστικές ρυθμίσεις και εγγυήσεις κατά την επίλυση των διαφορών αυτών.

Ο έλεγχος των διαιτητικών αποφάσεων επιτυγχάνεται όσον αφορά στις ημεδαπές διαιτητικές αποφάσεις με τα προβλεπόμενα από την εσωτερική νομοθεσία ένδικα βοηθήματα (αγωγή ακυρώσεως ή αγωγή αναγνωρίσεως ανυπαρξίας της διαιτητικής

---

⁵² ΔΕΚ, 28.03.2000, C-7/98 Krombach/Bamberski, ό.π., σκέψη 37, ΔΕΚ, 24.4.2009, C-420/07, Μελέτιος Αποστολίδης, ό.π., σκέψη 59.

αποφάσεως), ενώ όσον αφορά στις αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις με την προβλεπόμενη από την ίδια νομοθεσία διαδικασία αναγνώρισεως και κηρύξεως εκτελεστής της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασεως.

Πρώτου προχωρήσουμε στην ανάλυσή μας, σκόπιμο είναι να αποκρυσταλλώσουμε τις έννοιες της ημεδαπής και αλλοδαπής διαιτησίας, της εσωτερικής και διεθνούς διαιτησίας, καθώς και την έννοια της αλλοδαπής και ημεδαπής διαιτητικής απόφασης και της σημασία αυτής.

A. Ημεδαπή και αλλοδαπή διαιτησία

Κάθε διαιτησία υπάγεται σε μια *lex arbitri*, η οποία είναι κατά κανόνα ένα εθνικό δίκαιο, κατ' αρχήν το δίκαιο της έδρα της διαιτησίας. Τοιουτοτρόπως, από τη σκοπιά της κάθε εθνικής εννόμου τάξης, μια διαιτησία μπορεί να είναι ημεδαπή (αν υπάγεται στο δίκαιο της χώρας αυτής) ή αλλοδαπή (αν υπάγεται σε δίκαιο άλλης χώρας). Η διάκριση αυτή έχει πρακτική σημασία, διότι οι ημεδαπές διαιτητικές αποφάσεις υπόκεινται σε ακυρωτική αγωγή (στο ελληνικό δίκαιο για λόγους που διαλαμβάνονται στα άρθρα 897 ΚΠολΔ και 34 ν. 2735/1999), ενώ οι αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις υπόκεινται μόνον σε αναγνώριση ή εκτέλεση.

Συνεπώς, ημεδαπές διαιτητικές αποφάσεις είναι αυτές των οποίων το κύρος κρίνεται από τα δικαστήρια του forum, και μάλιστα με τρόπο αποκλειστικό και κατ' αρχήν δεσμευτικό ως προς τις αρχές άλλων κρατών, ενώ αλλοδαπές είναι οι αποφάσεις ως προς τις οποίες ο έλεγχος των δικαστηρίων του forum αφορά μόνον το αν θα επιτραπεί η εκτέλεση ή η αναγνώρισή τους (βλέπε ειδικότερα κατωτέρω υπό κεφάλαιο II.3, όπου και παραπέμπω για την αποφυγή περιττών επαναλήψεων).

B. Εσωτερικής και Διεθνής διαιτησία

Περεταίρω, εντοπίζεται και μια επιπλέον διάκριση με σημαντική πρακτική σημασία. Ορισμένες ημεδαπές διαιτησίες έχουν στοιχεία διεθνικότητας, γιατί αφορούν διαφορές που ανακύπτουν από το διεθνές εμπόριο. Ο δεσμός του δικαίου της έδρας με τις διαιτησίες αυτές είναι χαλαρός: η έδρα είναι εν προκειμένω μια «ουδέτερη» έννομη τάξη. Συχνά δε ο μόνος σύνδεσμος μεταξύ της έδρας και της διαφοράς είναι ότι τα μέρη

επέλεξαν τη σχετική χώρα ως έδρα της διαιτησίας. Για τον λόγο αυτό, έχει υποστηριχθεί ότι προκειμένου περί «διεθνών» διαιτησιών το δίκαιο της έδρας δεν νομιμοποιείται να απαιτεί την εφαρμογή διατάξεων που έχουν θεσπιστεί για αμιγώς «εσωτερικές» διαιτησίες και απηχούν έτσι πλήρως εθνικές/τοπικές αντιλήψεις⁵³.

Με το σκεπτικό αυτό, πολλά κράτη (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα), έχουν υιοθετήσει ένα ξεχωριστό νομικό πλαίσιο για διεθνείς διαιτησίες. Σημειώνεται πως ο ν. 2735/1999 εφαρμόζεται μόνο επί διεθνών διαιτησιών με έδρα την Ελλάδα⁵⁴.

Μια «διεθνής» διαιτησία είναι επομένως, μια ημεδαπή διαιτησία, η οποία ρυθμίζεται από μια ιδιαίτερη τάξη κανόνων της *lex arbitri*, όπου το οικείο δίκαιο έχει τέτοια πρόβλεψη. Ο χαρακτηρισμός δε της διαιτησίας ως «διεθνούς» γίνεται με βάση τα ιδιαίτερα κριτήρια που έχει θεσπίσει κάθε έννομη τάξη⁵⁵ (*ελληνικό δίκαιο κατά το άρθρο 1 του Ν 2735/1999*).

Ειδικότερα από τη σκοπιά του συγκριτικού δικαίου, για τον χαρακτηρισμό μίας διαιτησίας ως διεθνούς, τρεις κατηγορίες κριτηρίων μπορούν να εντοπιστούν: **(i)** το αντικειμενικό/οικονομικό, **(ii)** το υποκειμενικό/νομικό και **(iii)** το μεικτό κριτήριο. Αναλυτικά:

i. Σύμφωνα με το αντικειμενικό ή οικονομικό κριτήριο, ο χαρακτήρας της διαιτησίας, εξαρτάται από την ίδια τη φύση της διαφοράς. Για παράδειγμα, το άρθρο 1492 του γαλλικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (*Code de Procédure Civile - CPC*) ορίζει ότι διεθνής είναι η διαιτησία που «*άπτεται των συμφερόντων του διεθνούς εμπορίου*», δηλαδή ανακύπτει από μια έννομη σχέση η οποία αφορά το διεθνές εμπόριο. Η γαλλική νομολογία έχει αναγνωρίσει ότι μια συναλλαγή που οδηγεί σε διασυνοριακή κίνηση

---

⁵³ B. Goldman, «Les problèmes spécifiques de l'arbitrage international», Rev arb 1980, p. 323 επ., ειδ. p. 340· Ph. Fouchard, « La spécificité de l'arbitrage international», Rev arb 1981, p. 467 επ., ειδ. p. 499.

⁵⁴ Πετροχείλος, Παπαευστρατίου Ζουμπούλης – Η διαιτητική επίλυση διαφορών σε Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών σελ. 1251. Το ίδιο ισχύει σε αρκετές άλλες έννομες τάξεις, όπως η η Γαλλία, η Ελβετία, η Ιρλανδία, η Αυστραλία, ο Καναδάς. Από την άλλη πλευρά, η Ολλανδία, η Αγγλία και η Γερμανία χρησιμοποιούν τους ίδιους κανόνες για τη διεθνή και την εσωτερική διαιτησία. Τέλος, το Βέλγιο, η Ιταλία και η Σουηδία προσέθεσαν κάποιους ειδικούς κανόνες σχετικούς με τη διεθνή διαιτησία στις προϋπάρχουσες προ υπάρχουσες νομοθεσίες για την εσωτερική διαιτησία. Βλ. περαιτέρω τη συγκριτική ανάλυση των Poudret/Besson, Droit compare de l'arbitrage international, 2002, p. 24 επ.

⁵⁵ Ch. Fragistas, «Arbitrage étranger et arbitrage international en droit privé» Rev Crit DIP 1960, p. 1-A. Φουστούκος, «Διεθνής Διαιτησία και αλλοδαπή διαιτητική απόφαση ΝοB 1992,253 επ- Στ. Κουρούλης, Δίκαιο της Διαιτησίας, 2006, σελ. 12 επ.

αγαθών και κεφαλαίων αποτελεί συναλλαγή του διεθνούς εμπορίου, ακόμη και αν όλα τα μέρη έχουν γαλλική υπηκοότητα ή την έδρα τους στη Γαλλία⁵⁶.

ii. Το υποκειμενικό ή νομικό κριτήριο προκρίνει ως ουσιώδες στοιχείο τη συνήθη διαμονή ή την επαγγελματική εγκατάσταση των μερών. Σύμφωνα με το άρθρο 176 παρ. 1 του ελβετικού νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο (*Loisur le Droit International Prive – LDIP*), μια διαιτησία είναι διεθνής όταν κατά το χρόνο της σύναψης της συμφωνίας περί διαιτησίας ένα τουλάχιστο από τα μέρη δεν είχε την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του στην Ελβετία.

iii. Ο πρότυπος νόμος της UNCITRAL, επιχειρεί να συγκεράσει τα δύο αυτά κριτήρια προτείνοντας ένα μεικτό κριτήριο, το οποίο λαμβάνει υπ' όψιν τόσο υποκειμενικές όσο και αντικειμενικές παραμέτρους.

Σύμφωνα με τον Πρότυπο Νόμο, μια διαιτησία είναι διεθνής εάν συντρέχει μια από τις ακόλουθες προϋποθέσεις (βλέπε άρθρο 1 παρ. 3 του Πρότυπου Νόμου):

- κατά το χρόνο σύναψης της συμφωνίας περί διαιτησίας τα μέρη είχαν την επαγγελματική έδρα τους σε διαφορετικά κράτη (κατά το ελληνικό δίκαιο, ως επαγγελματική έδρα νοείται η πραγματική έδρα του νομικού προσώπου⁵⁷), ή
- ο τόπος της διαιτησίας, όπως καθορίζεται στη συμφωνία περί διαιτησίας, να βρίσκεται σε κράτος διαφορετικό από αυτό της συνήθους διαμονής των μερών, ή
- ο τόπος εκπλήρωσης ουσιώδους μέρους των ουσιαστικών υποχρεώσεων των μερών (δηλαδή αυτών από τις οποίες πηγάζει η διαφορά), να βρίσκεται εκτός του κράτος της συνήθους διαμονής των μερών, ή
- ο χρόνος με τον οποίο συνδέεται στενότερα το αντικείμενο της διαφοράς να είναι διαφορετικός από αυτόν της συνήθους διαμονής των μερών, ή τέλος
- τα μέρη ρητά συμφώνησαν πως το περιεχόμενο, της συμφωνίας περί διαιτησίας, συνδέεται με περισσότερες από μια έννομες τάξεις⁵⁸.

---

⁵⁶ Βλ. CA Paris, 14 Μαρτίου 1989, Murgue Seigle / Coflexip, Rev arb 1991, p. 355 και Cass, 21 Μαΐου 1997, Renault / V 2000, Rev arb 1997, p. 537· Βλ. επίσης Fouchard/Gaillard/Goldman, Traite de l'arbitrage commercial international, 1996, p. 58 επ.

⁵⁷ ΟΛΑΠ2/1999

⁵⁸ Το τελευταίο αυτό κριτήριο, βάσει ίου οποίου ο χαρακτηρισμός μιας διαιτησίας ως διεθνούς επαφίεται στην αυτονομία των μερών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε να αποφευχθεί η εφαρμογή κανόνων αναγκαστικού δικαίου του δικαίου της διαιτησίας, οι οποίοι θα ίσχυαν αν η διαιτησία ήταν εσωτερική. Έτσι, πολλά από τα κράτη που ενσωμάτωσαν τον Πρότυπο Νόμο στο δίκαιό τους παρέλειψαν τη

Το ελληνικό δίκαιο έχει ενσωματώσει το μεικτό αυτό κριτήριο του Πρότυπου Νόμου στο άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 2735/1999⁵⁹. Έτσι, στο ελληνικό δίκαιο υπάρχουν: **α.** εσωτερικές ημεδαπές διαιτησίες (κατά τις διατάξεις των άρθρων 867 επ. του ΚΠολΔ), **β.** διεθνείς ημεδαπές διαιτησίες (κατά τις διατάξεις του ν. 2735/1999), ενώ **γ.** οι αλλοδαπές διαιτησίες, που καταλήγουν σε αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις, οι οποίες ρυθμίζονται από τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958.

Υπό το καθεστώς του ΚΠολΔ (οπότε και στη χώρα μας ίσχυε το μονιστικό σύστημα διαιτησίας), η διάκριση αυτή ήταν ασαφής, καθώς γινόταν δεκτό ότι ημεδαπές διαιτητικές αποφάσεις ήταν αυτές που είχαν εκδοθεί κατά τη «διαδικασία» που προβλέπει ο ΚΠολΔ, καθώς και ότι «η βούληση των μερών [...] καθορίζει αμέσως και απ' ευθείας το προς την διαδικασία της διαιτησίας [...] εφαρμοστέον υπό των διαιτητών δίκαιον»⁶⁰. Η άποψη όμως αυτή, είχε οδηγήσει στο συμπέρασμα πως η διαιτησία είναι διαδικαστική σύμβαση και επομένως η βούληση των μερών πρέπει να ανευρεθεί βάσει της εκλογής τους σχετικά με το δίκαιο που διέπει τη διαιτητική διαδικασία (παρόμοια γίνονταν παλαιότερα δεκτά και στο γαλλικό, γερμανικό, και αυστριακό δίκαιο). Στην πράξη όμως, σπανιότατα τα μέρη συμφωνούν ρητά το εφαρμοστέο επί της διαιτησίας δίκαιο. Έτσι, η βούληση των μερών έπρεπε να συναχθεί εμμέσως, από την εκλογή του τόπου της διαιτησίας, του κέντρου διαιτησίας και της έδρας αυτού, κ.λπ., γεγονός το οποίο οδηγούσε σε κάποιας μορφής ανασφάλεια δικαίου⁶¹. Είναι πλέον σαφές, από το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 2735/1999, ότι ημεδαπές διαιτησίες είναι αυτές των οποίων η έδρα είναι η Ελλάδα, σύμφωνα με τη συμφωνία των μερών ή κατά τον καθορισμό των διαιτητών, αν έχουν αυτή την εξουσία (όπως συνήθως την έχουν). Είναι επίσης σαφές από την ίδια διάταξη ότι η εκλογή ή ο καθορισμός της έδρας δεν μπορεί να τεθεί εκποδών από ενδεχόμενη συμφωνία των μερών ότι θα εφαρμοστούν οι κανόνες του δικαίου της διαιτησίας μιας άλλης χώρας⁶².

συγκεκριμένη διάταξη. Βλ. *Lew/Misteiis/Kroll, Comparative international commercial arbitration*, 2003, p. 61. Το ελληνικό δίκαιο δεν κράτησε αυτή τη στάση: βλ. άρθρο 1 του Ν 2735/1999

⁵⁹ Άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 2735/1999 «2. Διεθνής είναι η διαιτησία όταν: α) τα μέρη έχουν, κατά τη σύναψη της συμφωνίας διαιτησίας, την εγκατάστασή τους σε διαφορετικά κράτη, ή β) ένας από τους ακόλουθους τόπους δεν βρίσκεται στο κράτος στο οποίο τα μέρη έχουν την εγκατάστασή τους: αα) ο τόπος της διαιτησίας, αν αυτός καθορίζεται από τη συμφωνία διαιτησίας ή προκύπτει από αυτήν, ββ) οποιοσδήποτε τόπος στον οποίο πρόκειται να εκπληρωθεί σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εμπορική σχέση ή ο τόπος με τον οποίο συνδέεται στενότερα το αντικείμενο της διαφοράς ή γ) τα μέρη ρητά συμφώνησαν ότι το αντικείμενο της συμφωνίας διαιτησίας σχετίζεται με περισσότερες χώρες.»

⁶⁰ Γ. Μαριδάκης, Η εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων, 1970, σελ. 115-116.

⁶¹ Τα ελληνικά δικαστήρια αναγνώρισαν σιωπηρή συμφωνία περί εφαρμοστέου δικαίου μέσω της επιλογής της έδρας της διαιτησίας. Βλ. π.χ. ΑΠ 1466/1983 ΝοΒ 1983,840. Βλ. επίσης ΑΠ Ολ 899/1985

⁶² Στ. Κουρούλης, Διαιτησία - Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2004, σελ. 141.

Να σημειώσουμε τέλος πως η προβληματική της διεθνούς διαιτησίας είναι σημαντικά χειραφετημένη έναντι της δίκης ενόπιον του πολιτειακού δικαστή. Αξίζει όμως ήδη για λόγους κατανόησης να αναφερθεί ότι, κατά τη διεθνή διαιτησία, το διαιτητικό δικαστήριο, αντλεί πρωτογενώς την εξουσία κρίσης του από τους διαδίκους και ο σκοπός του είναι να εκδώσει μία διαιτητική απόφαση που να είναι δίκαιη σύμφωνα με την εύλογη προσδοκία των μερών και αποτελεσματική, δηλαδή να μπορεί να εκτελεσθεί και να μην εμπεριέχει λόγους ακύρωσης ή μη αναγνώρισης της.

Στη διεθνή διαιτησία συνεπώς το κυρίαρχο στοιχείο είναι η βούληση των μερών που συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της οργάνωσης της δίκης. Το διαιτητικό δικαστήριο δεν μπορεί να υπερβεί την εξουσία που του παραχώρησαν τα μέρη, δεν μπορεί να μη λάβει υπόψη του κατά τη κρίση του τι τα μέρη πράγματι θέλησαν, δεν μπορεί να λάβει υπόψη του αυτεπαγγέλτως στοιχεία ή γνώση κανόνων που δεν έχουν προταθεί από τα μέρη. Η αρχή του συζητητικού συστήματος είναι σχεδόν απόλυτη διεθνώς και κυρίως στη διαιτητική πρακτική. Παράλληλα, και στο μέτρο που τα μέρη το θέλησαν, ως μόνο όριο το διαιτητικό δικαστήριο έχει μεγαλύτερη ελευθερία κυρίως ως προς την επιλογή του νομικού πλαισίου επίλυσης της διαφοράς γιατί δεν εκφράζει κάποια πολιτεία και δεν κρίνει εν ονόματι κάποιου Κράτους. Αυτό το δίπολο συνεπώς συγκροτεί και τις γενικές αρχές της διεθνούς διαιτησίας, ήτοι τη βούληση των μερών και την ελευθερία του διαιτητικού δικαστηρίου⁶³. Αυτό δεν σημαίνει ότι κατά την οργάνωση και διεξαγωγή της δίκης δεν υπάρχουν και κοινοί τόποι γενικών αρχών για παράδειγμα δεσπόζει το δικαίωμα υπεράσπισης που είναι κοινό τόσο κατά το στάδιο της δίκης όσο και κατά το στάδιο της αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων (κρατικών ή διαιτητικών)⁶⁴.

Γ. Η διάκριση της διαιτητικής απόφασης σε ημεδαπή και αλλοδαπή και η σημασία της διάκρισης αυτής.

Η διάκριση της διαιτησίας σε εσωτερική και διεθνή δεν θα πρέπει να συγχέεται με τη διάκριση της διαιτητικής απόφασης σε ημεδαπή και αλλοδαπή. Διευκρινίζεται δε πως μία ημεδαπή διαιτητική απόφαση μπορεί να προκύψει στο πλαίσιο τόσο της διεθνούς όσο και της εσωτερικής διαιτησίας.

---

⁶³ Χ. Παμπούκης, Η *lex mercatoria* ως εφαρμοστέο δίκαιο στις διεθνείς συμβατικές ενοχές, Εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996, σ. 164

⁶⁴ Χ. Παμπούκης, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, νομική βιβλιοθήκη, 2018 σελ 245.

Μια από τις θεμελιώδεις συνεισφορές του ν. 2735/1999 είναι η σαφήνεια στη διάκριση μεταξύ ημεδαπών/αλλοδαπών διαιτησιών, καθώς καθιερώνει εμμέσως το εδαφικό κριτήριο για τη διάκριση μιας διαιτητικής απόφασης σε ημεδαπή ή αλλοδαπή⁶⁵. Ως «ημεδαπή» λοιπόν χαρακτηρίζεται η διαιτητική απόφαση που εκδόθηκε στην Ελλάδα, ενώ «αλλοδαπή» είναι η διαιτητική απόφαση που εκδόθηκε εκτός ελληνικής επικράτειας.

Ημεδαπή διαιτητική απόφαση, σύμφωνα με το τοπικό κριτήριο που καθιέρωσαν το άρθρο 1 I (α) της Συμβάσεως της Νέας Υόρκης περί αναγνώρισεως και εκτελέσεως αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, η οποία κυρώθηκε με το ν.δ. 4220/1961 (εφεξής Σ.Ν.Υ.), τα άρθρα 1 I και 6 II του ν. 2735/1999 περί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας και τα άρθρα 898 και 901 II ΚΠολΔ, είναι εκείνη η οποία εκδόθηκε επί διαιτησίας της οποίας ο τόπος ευρίσκεται εντός της Ελληνικής Επικρατείας και αναφέρεται στη διαιτητική απόφαση (άρθρ. 892 II (β) ΚΠολΔ, 31 III του ν. 2735/1999). Και τούτο αδιάφορα αν η διαιτησία χαρακτηρίζεται ως διεθνής ή εσωτερική ή αν εξεδόθη κατόπιν διαιτητικής διαδικασίας διεπόμενης από αλλοδαπό ή ανεθνικό διαδικαστικό δίκαιο. Κάθε λοιπόν διεθνής εμπορική διαιτησία διεξαγόμενη στη Ελλάδα διέπεται κατ' ανάγκη από τον ν. 2735/1999· τοιουτοτρόπως και ευλόγως η εκδιδόμενη διαιτητική απόφαση είναι ημεδαπή και υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο με σκοπό να διαπιστωθεί ακριβώς αν τηρήθηκαν οι απαραίτητες προϋποθέσεις του νόμου αυτού⁶⁶. Η ημεδαπή διαιτητική απόφαση μπορεί να είναι είτε εσωτερική διεθνής είτε ημεδαπή⁶⁷.

Αντίστοιχα, αλλοδαπή απόφαση σύμφωνα με το προμνησθέν τοπικό κριτήριο είναι εκείνη που εκδόθηκε επί διαιτησίας της οποίας ο τόπος ευρίσκεται εκτός της Ελληνικής Επικρατείας και αναφέρεται κατά κανόνα στην διαιτητική απόφαση (άρθρ. 31 III του ν. 2735/1999). Εξάλλου, μετά τη θέσπιση του ν. 2735/1995 δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής το κατά το άρθρο 1 I (β) ΣΝ.Υ διαδικαστικό κριτήριο και να χαρακτηριστεί ως αλλοδαπή διαιτητική απόφαση εκείνη η οποία εξεδόθη μεν στην Ελλάδα αλλά κατόπιν διαιτητικής διαδικασίας διεπόμενης από αλλοδαπό ή ανεθνικό διαδικαστικό δίκαιο. Σχετικά, η νομολογία της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου⁶⁸, χαρακτήρισε αλλοδαπές τις διαιτητικές αποφάσεις οι οποίες εκδόθηκαν κατόπιν διαιτητικής

⁶⁵ *Αγγ. Φουστούκος*, Διεθνής Διαιτησία και Αλλοδαπή Διαιτητική Απόφαση, ΝοΒ 40, 1992, ΣΕΛ. 260

⁶⁶ *Στ. Κουσουλής*, Δίκαιο της Διαιτησίας, 2004, σελ. 160.

⁶⁷ *Μαντάκου*, Απίσχυση της δημόσιας τάξης στο ελληνικό δίκαιο της διαιτησίας; (με αφορμή την ΑΠ 2111/2017), Διαιτησία 1/2018 σελ. 96

⁶⁸ ΟΛΑΠ 899/1985 ΝοΒ 1985, 1399· ΟΛΑΠ 11/2009 ΧρΙΔ 2009, 899

διαδικασίας διεπόμενης από αλλοδαπό δίκαιο καίτοι σ' αμφότερες τις περιπτώσεις η διαιτησία είχε διεξαχθεί και η διαιτητική απόφαση είχε εκδοθεί στην αλλοδαπή.

Μετά λοιπόν τη θέσπιση του ν. 2735/1999 οι διαιτησίες που διεξάγονται στην ελληνική επικράτεια, υπάγονται είτε στις διατάξεις αυτού, αν πρόκειται περί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, είτε στις διατάξεις του ΚΠολΔ, αν πρόκειται περί εσωτερικής διαιτησίας. Σε αμφότερες, όμως, τις περιπτώσεις η εκδοθησόμενη διαιτητική απόφαση (είτε ημεδαπή είτε εσωτερική διεθνής) αποτελεί από την έκδοση της δεδουλευμένο (άρθρ. 896 ΚΠολΔ, 35 II του ν. 2735/1999) και είναι εκτελεστή [άρθρ. 904 II (β) ΚΠολΔ, 32 V και 35 II του ν. 2735/1999]. Ο έλεγχος αυτής από τα κρατικά δικαστήρια επιτυγχάνεται με την αγωγή ακυρώσεως (άρθρ. 897 και 898 ΚΠολΔ, 34 και 6 II του ν. 2735/1999) ή με την αγωγή ανυπαρξίας της διαιτητικής αποφάσεως (901 ΚΠολΔ), αδιαφόρως αν εκδόθηκε με βάση το καθιερούμενο από την ΚΠολΔ ή τον ν. 2735/1999 διαδικαστικό δίκαιο ή με βάση το οριζόμενο με τη συμφωνία των μερών (886 I ΚΠολΔ, 19 I του ν. 2735/1999) αλλοδαπό ή ανεθνικό διαδικαστικό δίκαιο⁶⁹.

Η σημασία λοιπόν της διάκρισης σε ημεδαπή και αλλοδαπή διαιτητική απόφασης, είναι θεμελιώδης ως προς τον έλεγχο των διαιτητικών αποφάσεων. Ειδικότερα, όσον αφορά στις ημεδαπές διαιτητικές αποφάσεις ο έλεγχος αυτών ασκείται με τα προβλεπόμενα από την εσωτερική νομοθεσία ένδικα βοηθήματα (αγωγή ακυρώσεως ή αγωγή αναγνώρισεως ανυπαρξίας της διαιτητικής αποφάσεως), ενώ όσον αφορά στις αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις με την προβλεπόμενη από την ίδια νομοθεσία διαδικασία αναγνώρισεως και κηρύξεως εκτελεστής της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως. Η διάκριση, συνεπώς σε αλλοδαπή και ημεδαπή διαιτητική απόφαση έχει πρακτική σημαία για τη διαδικασία, με βάση την οποία θα υποβληθεί σε πολιτειακό έλεγχο⁷⁰.

---

⁶⁹ Σ. Κουσούλης, Διαιτησία (2004) Β, 36 αρ. 1, Γ, 1 αρ. 1· Μ. Μαρκουλάκης Το Διαδικαστικό Πλαίσιο του Δικαστικού Ελέγχου των Διαιτητικών Αποφάσεων (2014), παρ. 2 II σ. 32-45, παρ. 3 II.1 σ. 47-50 και παρ. 6 I σ. 172-174, ο οποίος μάλιστα επισημαίνει ότι ο Έλληνας νομοθέτης θέσπισε τα άρθρα 32 V και 35 II του ν. 2735/1999 για να αποφευχθεί ο διπλός έλεγχος των ημεδαπών διαιτητικών αποφάσεων.

⁷⁰ Έχει υποστηριχθεί και η άποψη, πως η διάκριση αυτή (ημεδαπή και διεθνής διαιτησία, ημεδαπή διαιτητική απόφαση και αλλοδαπή) είναι μη ακριβής και πάντως περιττή. Βλέπε Χ. Παμπούκης, Η ακυρωθείσα διαιτητική απόφαση – Juridicio facit arbitum, σε Διαιτησία και Διαμεσολάβηση, τεύχος 1ο σελ. 8 επ

IV. Ο έλεγχος των διαιτητικών αποφάσεων (η προσβολή της διαιτητικής απόφασης)

Ο έλεγχος των διαιτητικών αποφάσεων επιτυγχάνεται στο πλαίσιο της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας με την προβλεπόμενη από το άρθρο 34 του ν. 2735/1999 αγωγή ακυρώσεως και στο πλαίσιο της εσωτερικής διαιτησίας με τα καθιερούμενα από τα άρθρα 897 και 901 παρ. 1 ΚΠολΔ ένδικα βοηθήματα της αγωγής ακυρώσεως και της αγωγής αναγνώρισεως ανυπαρξίας αυτών και για τους προβλεπόμενους από τα άρθρα αυτά λόγους. Για λόγους πληρότητας της παρούσης, κάτωθι παραθέτουμε συνοπτικά τα ως άνω ένδικα βοηθήματα και τη λειτουργία αυτών.

A. Η αγωγή ακύρωσης

Οι λόγοι ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης προβλέπονται κατά τρόπο αποκλειστικό στο νόμο (ΚΠολΔ 897 και άρ. 34 ν. 2735/1999). Έτσι η βούληση των μερών δεν μπορεί να προσθέσει νέους λόγους ή να αφαιρέσει κάποιους. Επίσης, η ερμηνεία των λόγων ακύρωσης, θα πρέπει δε να είναι συσταλτική, ενώ δεν μπορεί να γίνει λόγος για ανάλογη εφαρμογή κάποιον λόγων του ενός συστήματος στο πλαίσιο του άλλου.

Ο έλεγχος της διαιτητικής απόφασης ως γνήσιας δικαιοδοτικής πράξης γίνεται αποκλειστικά, μέσω του ενδίκου βοηθήματος της αγωγής ακύρωσης. Σε ό,τι αφορά στην ημεδαπή διαιτησία, η αγωγή ακύρωσης κατά διαιτητικής απόφασης ρυθμίζεται στα άρθρα 897 επ. ΚΠολΔ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 897 ΚΠολΔ, οι λόγοι για τους οποίους αποκλειστικά και περιοριστικά μπορεί να ακυρωθεί ολικά ή εν μέρει μια διαιτητική απόφαση ημεδαπής διαιτησίας, συνιστούν ελαττώματα της προσβαλλόμενης και αφορούν στη συμφωνία διαιτησίας, στο διαιτητικό δικαστήριο, στη διαιτητική διαδικασία, και στη διαιτητική απόφαση και είναι συγκεκριμένα οι εξής: 1) Αν η συμφωνία για τη διαιτησία είναι άκυρη, 2) Αν εκδόθηκε αφού η συμφωνία για τη διαιτησία έπαψε να ισχύει, 3) Αν εκείνοι που την εξέδωσαν ορίστηκαν κατά παράβαση των όρων της συμφωνίας για τη διαιτησία ή των διατάξεων του νόμου ή αν τα μέρη τους είχαν ανακαλέσει, ή αποφάνθηκαν αν και είχε γίνει δεκτή αίτηση εξαίρεσής τους, 4) Αν εκείνοι που την εξέδωσαν ενήργησαν υπερβαίνοντας την εξουσία που τους παρέχει η συμφωνία για τη διαιτησία ή ο νόμος, 5) Αν

παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 886 παρ. 2, 891, 892 ΚΠολΔ, 6) Αν είναι αντίθετη προς διατάξεις δημόσιας τάξης ή προς τα χρηστά ήθη, 7) Αν είναι ακατάληπτη ή περιέχει αντιφατικές διατάξεις και 8) Αν συντρέχει λόγος αναψηλάφησης κατά το άρθρο 544 ΚΠολΔ.

Σε ό,τι αφορά στη διεθνή εμπορική διαιτησία στην Ελλάδα, οι λόγοι για τους οποίους μπορεί να ακυρωθεί μια διαιτητική απόφαση ορίζονται επίσης περιοριστικά και αποκλειστικά με διατάξεις αναγκαστικού δικαίου στο άρθρο 34 § 2 του ν. 2735/1999. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το ως άνω άρθρο προβλέπονται επί λέξει τα εξής: «2. Διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί από το δικαστήριο του άρθρου 6 παρ. 2 μόνον αν: α) Ο ενάγων προβάλλει και αποδεικνύει ότι: αα) συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία διαιτησίας του άρθρου 7 δεν ήταν προς τούτο ικανό με βάση το δίκαιο που το διέπει ή ότι η συμφωνία διαιτησίας δεν είναι έγκυρη σύμφωνα με το δίκαιο στο οποίο τα μέρη την υπήγαγαν ή αν δεν συντρέχει μία από τις περιπτώσεις αυτές, κατά το ελληνικό δίκαιο, ή ββ) δεν ειδοποιήθηκε, κατά τον προσήκοντα τρόπο, για τον ορισμό διαιτητή ή για τη διαδικασία της διαιτησίας ή ότι από άλλο λόγο περιήλθε σε ανυπαίτια αδυναμία να προβάλει τους ισχυρισμούς του, ή γγ) η διαιτητική απόφαση αφορά διαφορά, που δεν εμπίπτει στη συμφωνία διαιτησίας ή περιέχει διατάξεις, που υπερβαίνουν τα όρια της συμφωνίας. Αν όμως οι διατάξεις που καλύπτονται από τη συμφωνία αυτή περι-
διαιτησίας μπορούν να αποχωρισθούν από εκείνες που δεν καλύπτονται, τότε μόνο ως προς τις τελευταίες χωρεί ακύρωση της διαιτητικής απόφασης, ή δδ) η συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου ή η διαιτητική διαδικασία δεν ήταν σύμφωνη με τη συμφωνία των μερών ή, αν δεν υπάρχει σχετική συμφωνία, η συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου ή η διαιτητική διαδικασία δεν ήταν σύμφωνη με τον παρόντα νόμο. β) Το δικαστήριο που επιλαμβάνεται, ύστερα από άσκηση αγωγής ακύρωσης, κρίνει και αυτεπαγγέλτως αν: αα) το αντικείμενο της διαφοράς δεν είναι επιδεκτικό διαιτησίας κατά το ελληνικό δίκαιο, ββ) η διαιτητική απόφαση είναι αντίθετη προς τη διεθνή δημόσια τάξη, όπως αυτή νοείται στο άρθρο 33 του Αστικού Κώδικα....»

Οι προκείμενοι λόγοι ακύρωσης δεν συμπίπτουν απολύτως, με τους λόγους ακύρωσης του άρθρου 897 ΚΠολΔ και ερμηνεύονται συστατικά, όπως αρμόζει στα χαρακτηριστικά τους. Κατά το περιεχόμενο τους δε, οι ως άνω λόγοι εκφράζουν συμπυκνωμένες τις απόψεις της έννομης τάξης για θεμελιώδη διαδικαστικά ζητήματα και για τον βαθμό της ελεύθερης ανέλιξης της διαιτησίας, ενώ η εκάστοτε προβλεπόμενη έκταση των λόγων ακύρωσης αντανακλά κάθε φορά την εμπιστοσύνη

ή τις επιφυλάξεις της έννομης τάξης, ως προς τον τρόπο απονομής της διαιτησίας, η οποία όπως ήδη σημειώθηκε συνιστά ιδιωτική δικαιοσύνη.

Σημειώνεται βέβαια, πως η συντριπτική πλειοψηφία των νομοθεσιών που αφορούν τη διεθνή εμπορική διαιτησία, προβλέπουν τη δυνατότητα ακύρωσεως της διαιτητικής απόφασης από τα δικαστήρια της έδρας της διαιτησίας. Κάποιες νομοθεσίες επιτρέπουν μια περιορισμένη μορφή έφεσης, όπως λόγου χάρη το αγγλικό δίκαιο, όπου στο άρθρο 69 του αγγλικού Arbitration Act του 1996 προβλέπεται δυνατότητα εφετειακού ελέγχου της διαιτητικής απόφασης, ως προς συγκεκριμένες ουσιαστικές κρίσεις των διαιτητών, εφόσον τα μέρη δε έχουν συμφωνήσει το αντίθετο. Επίσης, το Σουηδικό δίκαιο προβλέπει ως επιπλέον ένδικο μέσο την αναγνώριση ανυπαρξίας μιας διαιτητικής απόφασης (*αρ. 33 του Σουηδικού νόμου περί διαιτησίας 1999*).

Στον αυτεπάγγελτο έλεγχο του δικαστηρίου εντάσσεται και ο πλέον «δημοφιλής» στην Ελληνική νομολογία λόγος ακύρωσης διαιτητικής απόφασης διεθνούς εμπορικής διαιτησίας και αυτός αφορά στο ζήτημα της αντίθεσης της διαιτητικής απόφασης προς τη διεθνή δημόσια τάξη, σύμφωνα με το άρθρο 34 § 2, περίπτωση β' υποπερίπτωση ββ) του ν. 2735/1999⁷¹. Κατά την εν λόγω διάταξη, η διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί και όταν το επιλαμβανόμενο της αγωγής ακύρωσης δικαστήριο, κρίνει και αυτεπαγγέλτως ότι είναι αντίθετη προς τη διεθνή δημόσια τάξη, όπως αυτή νοείται στην ΑΚ 33, δηλαδή αντίθετη προς τους θεμελιώδεις κανόνες και αρχές, που κρατούν κατά ορισμένο χρόνο στη χώρα και απηχούν τις δικαιοσύνη, κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές, ηθικές και άλλες αντιλήψεις, οι οποίες διέπουν τον βιοτικό ρυθμό αυτής και αποτελούν το φράγμα που αποτρέπει διαταραχή του ως άνω ρυθμού. Όπως εύστοχα δε έχει επισημάνει ο καθηγητής Νίκας, ο εν λόγω έλεγχος του τακτικού δικαστηρίου, δεν μπορεί παρά να είναι οριακός και εξωτερικού χαρακτήρα⁷².

Λόγω της σημαντικής λειτουργίας, που επιτελεί ο θεσμός της ακύρωσης, ο συμβατικός αποκλεισμός της δυνατότητας προσφυγής προς ακύρωση της διαιτητικής απόφασης θεωρείται στις περισσότερες έννομες τάξεις αντίθετος στη δημόσια τάξη⁷³. Από τον κανόνα αυτό υπάρχουν και σχετικές εξαιρέσεις. Βλέπε το άρθρο 192 του ελβετικού νόμου για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο (LDIP), το άρθρο 1712 παρ. 2 του βελγικού

⁷¹ ΑΠ 631/2012, ΧρΙΔ 2012.671=ΕφΑΔ 2013.454.

⁷² Ν. Νίκας, ΧρΙΔ 2014.401.

⁷³ ΑΠ1185/2017

ΚΠολΔ. Τέλος, το αυτό, υπό προϋποθέσεις προβλέπεται και στο δίκαιο της Σουηδίας, της Τυνησίας και της Μαλαισίας.

B. Η αγωγή αναγνώρισεως της ανυπαρξίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 901 ΚΠολΔ ρητά προβλέπεται ότι: «1. Μπορεί να επιδιωχθεί με αγωγή ή ένσταση η αναγνώριση της ανυπαρξίας διαιτητικής απόφασης μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) αν δεν συνομολογήθηκε συμφωνία διαιτησίας, β) αν η απόφαση εκδόθηκε επάνω σε αντικείμενο που δεν μπορούσε να υπαχθεί σε διαιτησία, γ) αν η απόφαση εκδόθηκε σε διαιτητική δίκη που έγινε κατά ανύπαρκτου φυσικού ή νομικού προσώπου. ...». Στην εσωτερική διαιτησία λοιπόν υφίσταται ένα επιπλέον ένδικο βοήθημα, με αίτημα την αναγνώριση ότι η διαιτητική απόφαση είναι ανύπαρκτη, για τους ως άνω περιοριστικώς αναφερόμενους λόγους.

Πέραν των ανωτέρω, οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι οι λόγοι ακυρώσεως ή ανυπαρξίας των διαιτητικών αποφάσεων τόσο στη διεθνή εμπορική όσο και στην εσωτερική διαιτησία είναι «αποκλειστικοί» ή «περιοριστικοί»⁷⁴.

Τοιουτοτρόπως, δεν αποτελούν, λόγους ακυρότητας ή ανυπαρξίας διαιτητικών αποφάσεων (α) οι λόγοι αναιρέσεως των δικαστικών αποφάσεων οι οποίοι δεν περιλαμβάνονται στους περιοριστικώς προσδιοριζόμενους από το άρθρο 34 του ν. 2735/1999 ή από τα άρθρα 897 και 901 ΚΠολΔ λόγους, όπως η έλλειψη ή ανεπάρκεια ή αντιφατικότητα των αιτιολογιών, (β) η παραβίαση των αρχών της διαθέσεως και συζητήσεως, (γ) η παραβίαση δεδικασμένου, (δ) η εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή οποιουδήποτε κανόνα δικαίου εκτός αν πρόκειται περί κανόνων δημοσίας τάξεως κλπ (ε) οι λόγοι εφέσεως των δικαστικών αποφάσεων, όπως η εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων, η εσφαλμένη ερμηνεία συμβάσεως, η πλημμελής κρίση των διαιτητών για την ουσία της υποθέσεως κλπ.⁷⁵, (στ) η καταχρηστική άσκηση του αχθέντος προς διαιτητική κρίση δικαιώματος⁷⁶, (ζ) η εσφαλμένη εφαρμογή του 281 ΑΚ ουδέ η παράβαση της αρχής αναλογικότητας, εκτός αν από όλο το περιεχόμενο του αιτιολογικού και του διατακτικού της διαιτητικής αποφάσεως δημιουργείται

⁷⁴ ΑΠ 40/2010 ΝοΒ 2010, 1480· ΑΠ 1273/2003

⁷⁵ ΑΠ 40/2010 ΧρΙΔ 2011, 47· ΑΠ 1601/2009 (ΝΟΜΟΣ)· *Μαργαρίτης*, Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας Τομ. ΙΙ (2012), 897 αρ. 5.

⁷⁶ *Νίκας* Γνμδ., ΕλλΔνη 2001, 352, 358· *ο ίδιος*, Τα όρια ελέγχου διαιτητικής αποφάσεως για αντίθεση της στη δημοσία τάξη από το δικαστή της αγωγής ακυρώσεως της (= Τα όρια), ΧρΙΔ 2014, 401, 405.

κατάσταση αντίθετη προς θεμελιώδεις πολιτικές, κοινωνικές ή ηθικές αντιλήψεις της ελληνικής εννόμου τάξεως⁷⁷.

Άλλωστε, σαφώς, όπως και ο Ν. Νίκας αναφέρει χαρακτηριστικά⁷⁸: «η ενώπιον των διαιτητών διαδικασία κατά το σύστημα του ελληνικού δικαίου δεν αποτελεί τον προθάλαμο της δίκης ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων. Με την αγωγή ακυρώσεως δεν επιδιώκεται ο επανέλεγχος της ορθότητας της διαιτητικής κρίσεως. Η εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων ουσιαστικού νόμου ή η κακή των πραγμάτων εκτίμηση διαφεύγουν τον έλεγχο (ΑΠ 906/1993 ΕΕΝ 1994. 554, 555 Π· ΕφΑθ 10943/1981 Δ 1984, 53, 54). Ουσιαστικές ελλείψεις και αμαρτήματα της διαιτητικής αποφάσεως δεν οδηγούν στην ανατροπή της, όχι μόνον όταν περιέχουν λάθος εκτιμήσεις ή νομικά αβάσιμες κρίσεις, αλλά και όταν αποδεικνύονται προφανώς ανεπιεικείς και άδικες για το διάδικο. Η διαλεύκανση του πραγματικού σκέλους της διαφοράς, η ερμηνεία του περιεχομένου του, η βαρύτητα των συμβατικών όρων και η εφαρμογή εν γένει των κανόνων δικαίου επί της υποθέσεως αποτελεί έργο αποκλειστικά των διαιτητών. Οι λόγοι ακυρώσεως αποβλέπουν, επομένως, στον άμεσο έλεγχο της ορθής λειτουργίας του δικαιοδοτικού διαιτητικού μηχανισμού· την κατάχρηση εξουσίας των διαιτητών θέλουν να αποτρέψουν (Zoller/Geimer ZPO, 1993, παρ. 1041 αριθ. 36). Η δικαιολογία είναι προφανής. Μέσω της διαιτητικής αποφάσεως πρέπει να περατώνονται πράγματι οι μεταξύ των διαδίκων διαφορές και να μην γίνεται η διαιτητική δίκη αφορμή δημιουργίας δικών ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων, όπως συνέβαινε υπό το καθεστώς της προηγούμενης δικονομίας (Διάγραμμα Γ. Οικονομόπουλου, Σχ ΠολΔ V. 277)».

V. Η αναγνώριση και κήρυξη ως εκτελεστών των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων.

A. Η αναγνώριση αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης

Σύμφωνα με όσα είδαμε παραπάνω (υπό κεφάλαιο III Γ της παρούσης), ο έλεγχος των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων επιτυγχάνεται με τη διαδικασία της αναγνώρισεως

⁷⁷ ΑΠ 1273/2003

⁷⁸ Νίκας Γνμδ., ΕλλΔνη 2001, 352, 358· ο ίδιος, Τα όρια ελέγχου διαιτητικής αποφάσεως για αντίθεση της στη δημοσία τάξη από το δικαστή της αγωγής ακυρώσεως της (= Τα όρια), ΧρΙΔ 2014, 401, 405.

και κηρύξεώς τους εκτελεστών, που καθιερώνεται από τις διατάξεις των άρθρων 36 του ν. 2735/1999, 903, 905 I και 906 ΚΠολΔ και της Σ.Ν.Υ.⁷⁹.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του αρ. 36 ν. 2735/1999 ρητά προβλέπεται ότι: «*Η αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 4220 της 19/19 Σεπτεμβρίου 1961 "Περί κυρώσεως της εν Νέα Υόρκη την 10ην Ιουνίου 1958 υπογραφείσης συμβάσεως περί αναγνωρίσεως και εκτελέσεως αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων*».

Η σύμβαση της Νέας Υόρκης λοιπόν διέπει ενιαία *[δυνάμει κανόνων με αυξημένη τυπική ισχύ – έναντι του συναφούς άρθρου 903ΚΠολΔ και υπό τον όρο αμοιβαιότητας του Συντάγματος (βλέπε 28 I Συντ)]* τους όρους αναγνώρισης αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης. Εύλογο είναι πως στη Σύμβαση εμπίπτουν αλλοδαπές αποφάσεις που προέρχονται από χώρες που έχουν κυρώσει αυτήν. Δυνάμει δε του άρθρου 36 του 2735/1999 εισήχθη ενιαίο νομοθετικό καθεστώς για την αναγνώριση τους βάσει του ν.δ. 4420/1961 ακόμη και αν προέρχονται και από χώρα που δεν έχει κυρώσει της σύμβαση *(της εσωτερικής νομοθεσίας εξακουλουθείσας να ισχύει)*, όπως άλλωστε προκύπτει από το άρθρο 3 της Σύμβασης της Νέας Υόρκης.

Η ένταξη στην ελληνική έννομη τάξη των συνεπειών της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης γίνεται σύμφωνα με τις προβλέψεις των άρθρων 4 και 5 της Σύμβασης της Νέας Υόρκης, σύμφωνα όμως με τη διαδικασία που προβλέπει το ημεδαπό δικονομικό δίκαιο *(αρ. 3 της Σύμβασης της Νέας Υόρκης)*.

Περαιτέρω, η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση αναγνωρίζεται στην Ελλάδα «χωρίς άλλη διαδικασία» χωρίς, δηλαδή, να απαιτείται η έκδοση ειδικής αποφάσεως (903 ΚΠολΔ). Έτσι οποιοδήποτε δικαστήριο, ενώπιον του οποίου γίνεται επίκληση της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως, εξετάζει αν συντρέχουν οι ταχθείσες από τη Σ.Ν.Υ. ή το άρθρο 903 ΚΠολΔ προϋποθέσεις και σε καταφατική περίπτωση αναγνωρίζει αυτή χωρίς οποιαδήποτε άλλη διαδικασία⁸⁰. Αντίθετα η κήρυξη εκτελεστής της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως απαιτεί την έκδοση ιδιαίτερης αποφάσεως από το κατά το άρθρο 905 I ΚΠολΔ αρμόδιο δικαστήριο, το οποίον δικάζει κατά τη διαδικασία των

⁷⁹ ΟΛΑΠ 8/1997 ΕλλΔνη 1997, 764· ΟΛΑΠ 17/1999 ΕλλΔνη 1999,1998· ΟΛΑΠ 11/2009

⁸⁰ *Μαρκουλάκης Το Διαδικαστικό Πλαίσιο του Δικαστικού Ελέγχου των Διαιτητικών Αποφάσεων* (2014), παρ. 3 Π. 2 σ. 50-54

άρθρων 740 έως 781 ΚΠολΔ και εξετάζει αν συντρέχουν οι ταχθείσες από την Σ.Ν.Υ. ή το άρθρο 903 ΚΠολΔ προϋποθέσεις.

Τόσον υπό τη Σ.Ν.Υ., όσον και υπό τον ΚΠολΔ κατά το στάδιο της αναγνώρισεως και κηρύξεως εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως, η ελεγκτική αρμοδιότητα των πολιτειακών δικαστηρίων περιορίζεται μόνον στη διαπίστωση αν συντρέχει κάποιο από τα περιοριστικώς καθοριζόμενα από το νόμο κωλύματα που εμποδίζει αυτή. Κατά το στάδιο συνεπώς αυτό, το πολιτειακό δικαστήριο δεν ελέγχει τη νομική ούτε την ουσιαστική ορθότητα της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως αφού όπως διευκρινίζει η ΑΠ 1056/2007 *«δεν επιτρέπεται να υπεισέλθει στην ουσία της υποθέσεως προβαίνοντας σε αναδίκαση και νέα ουσιαστική διάγνωση της, σε τροποποιήσεις, μεταβολές, προσθήκες ή αφαιρέσεις ως προς όσα διατάσσονται με την αλλοδαπή απόφαση (ΟλΑΠ 899/1985, ΑΠ 65/1997) και επομένως δεν εξετάζει ισχυρισμούς που ανάγονται στην ουσία»*.

Εφόσον, όμως, κατά το στάδιο αυτό οι αναγόμενοι στην ουσία πραγματικοί ισχυρισμοί είναι απαράδεκτοι, αυτονόητο είναι ότι οι πραγματικές παραδοχές της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως, τα γεγονότα που έκρινε ως αποδειχθέντα, καθώς και τα αποδεικτικά πορίσματα στα οποία κατέληξε από την εκτίμηση των αποδείξεων και την αξιολόγηση του πραγματικού υλικού είναι δεσμευτικά για το ελληνικό δικαστήριο το οποίο θα αναγνωρίσει ή θα κηρύξει αυτή εκτελεστή⁸¹.

B. Οι ρυθμίσεις της Σύμβασης της Νέας Υόρκης

Δυνάμει του άρθρου V της Σύμβασης της Νέας Υόρκης, απαριθμούνται περιοριστικά και εξαντλητικά οι λόγοι άρνησης της εκτέλεσης που μπορεί να επικαλεστεί ο καθ' ου αμυνόμενος κατά της εκτέλεσης. Ο δε χαρακτήρας του άρθρου V είναι εξαιρετικός, δεδομένου πως το τεκμήριο εκτελεστότητας μίας διεθνούς διαιτητικής απόφασης του

---

⁸¹ Έτσι, η ΕφΑθ 29/2010, η οποία αφού τονίζει ότι το αξιολογικό πόρισμα περί της προσκρούσεως της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως πρέπει να στηρίζεται στο περιεχόμενό της και μάλιστα *«ενόψει των συγκεκριμένων περιστάσεων που προκύπτουν από την αλλοδαπή απόφαση»*, εθεώρησε ότι δεσμεύεται από την παραδοχή αυτής *«ότι η ανάθεση του έργου στην εκκαλούσα δεν ήταν αποτέλεσμα δωροδοκίας»* και απέρριψε τους αντιθέτους ισχυρισμούς της και την επ' αυτών στηριζόμενη αιτίαση περί προσκρούσεως στη διεθνή δημοσία τάξη

άρθρου IV⁸² της Σύμβασης της Νέας Υόρκης ανατρέπεται μόνον εάν αποδειχθεί ότι πληρείται ένας από τους προβλεπόμενους λόγους άρνησης αναγνώρισης ή εκτέλεσης⁸³.

Σύμφωνα με το γράμμα της Σύμβασης της Νέας Υόρκης, οι λόγοι άρνησης αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστότητας κατανέμονται σε δύο κατηγορίες: (α) Σε λόγους που τα μέρη πρέπει να προβάλλουν (βλέπε παρ. 1) το βάρος απόδειξης των οποίων φέρει ο ίδιος ο καθ' ου⁸⁴ και (β) σε λόγους που το δικαστήριο μπορεί να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη του (παρ. 2). Ειδικότερα:

(α) Οι λόγοι που τα μέρη πρέπει να προβάλλουν:

- Η ανικανότητα των μερών να καταρτίσουν συμφωνία περί διαιτησίας
- Άλλος λόγος ακυρότητας ή ανυπαρξίας της διαιτητικής συμφωνίας, ο οποίος προβλέπεται είτε από το δίκαιο στο οποίο τα μέρη την υπήγαγαν, ρητά ή σιωπηρά, είτε (ελλείψει επιλογής) από το δίκαιο της χώρας όπου εκδόθηκε η διαιτητική απόφαση (*V παρ. 1 εδ. α'*).
- Η μη έγκαιρη και προσήκουσα πληροφόρηση ενός μέρους για τον ορισμό του διαιτητή ή γενικότερα για τη διαιτητική διαδικασία, ή το γεγονός ότι για κάποιο σοβαρό λόγο το μέρος αυτό το μέρος αυτό δεν ήταν σε θέση να χρησιμοποιήσει για την υπεράσπισή του τα μέσα που είχε στη διάθεσή του (*V παρ. 1 εδ. β'*)⁸⁵. Η διάταξη αυτή αναφέρεται στην παραβίαση της αρχής της χρηστής δίκης.
- Η υπέρβαση εξουσίας του διαιτητικού δικαστηρίου, όταν αυτό έκρινε επί διαφοράς που δεν εμπίπτει στο εύρος της διαιτητικής συμφωνίας ή επί διαφοράς που δεν αποτέλεσε αντικείμενο αιτήματος από τα μέρη (*V παρ. 1 εδ. γ'*)
- Η συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου ή η διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας με τρόπο που δεν ανταποκρίνεται στη σχετική συμφωνία των μερών ή,

---

⁸²Σύμφωνα με το άρ. IV της ΣΝΥ προβλέπονται τα εξής: «Διά να επιτύχει την υπό του προηγουμένου άρθρου προβλεπόμενη αναγνώριση και εκτέλεση, εκείνο εκ των μερών όπερ αιτείται την αναγνώριση και εκτέλεση δέον να προσκομίση ταυτοχρόνου προς την αίτησιν α) Το πρωτότυπον της αποφάσεως δεόντως βεβαιωμένον ή αντίγραφον του πρωτοτύπου τούτου πληρούν τας διά την αυθεντικότητα του απαιτουμένας προϋποθέσεις. β) Το πρωτότυπον της συμφωνίας της προβλεπομένης υπό του άρθρου 2 ή αντίγραφον πληρούν τας διά την αυθεντικότητά του απαιτουμένας προϋποθέσει. Εάν η ρηθείσα απόφασή ή η ρηθείσα συμφωνία δεν είναι συντεταγμένη εις επίσημον γλώσσαν της χώρας εν τη οποία γίνεται επίκλησή της αποφάσεως, εκείνο εκ των μερών όπερ αιτείται την αναγνώριση και εκτέλεση της αποφάσεως δέον να προσκομίση μετάφρασιν των εγγράφων τούτων εις την γλώσσαν ταύτην. Η μετάφρασή δέον να κυρωθή υπό επισήμου ή ορκισθέντος επί τούτω μεταφραστού ή υπό διπλωματικού ή προξενικού ή πράκτορος».

⁸³ Κουσουλή, Διαιτησία - Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2004, σελ. 296· ΑΠ 1066/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁸⁴ ΜΠΡΘεσ 1292/2002,

⁸⁵ Στ. Κουσουλή, Διαιτησία - Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2004, σελ. 305· ΕφΠειρ 702/2003 ΔΕΕ 2004,936.

ελλείπει τέτοιας συμφωνίας, με τρόπο που δεν είναι σύμφωνος προς το δίκαιο της έδρας της διαιτησίας (*V παρ. 1 εδ. δ'*)

- Η διαιτητική απόφαση της οποίας ζητείται η εκτέλεση δεν είναι δεσμευτική, δηλαδή υπόκειται σε ένδικα μέσα ενώπιον άλλου διαιτητικού ή κρατικού δικαστηρίου (*V παρ. 1 εδ. ε'*)

- Η ακύρωση της διαιτητικής απόφασης από τα δικαστήρια της χώρας της έδρας του διαιτητικού δικαστηρίου ή της χώρας κατά το δίκαιο της οποίας εξεδόθη η απόφαση (*V παρ. 1 εδ. ε'*)

Στο σημείο αυτό, κρίσιμο είναι να ειπωθεί πως ακόμα και όταν ένας από τους λόγους άρνησης συντρέχει, ο εθνικός δικαστής έχει την ευχέρεια να προσδώσει στην απόφαση την ιδιότητα του εκτελεστού τίτλου, καθώς σύμφωνα με την πρώτη και τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου V η εκτέλεση της αποφάσεως «δύναται» - αλλά δεν είναι υποχρεωτικό να απορριφθεί⁸⁶. Η εν λόγω ρύθμιση θα πρέπει πάντα να συσχετίζεται με την εξίσου σημαντική ρύθμιση του άρθρου VII παρ. 1 Σ.Ν.Υ., σύμφωνα με την οποία τα μέρη μπορούν να επικαλεστούν την εφαρμογή τυχόν ευνοϊκότερων εθνικών ή διεθνών διατάξεων. Με άλλα λόγια, ευχέρεια παροχής αναγνώρισής - εκτέλεσής υπάρχει όταν και στο βαθμό που αυτό επιτρέπεται ή επιβάλλεται από άλλες, ευνοϊκότερες διατάξεις δεν πρόκειται για διακριτική ευχέρεια στην αποκλειστική κρίση του δικαστή.

Πέραν των ανωτέρω ενστάσεων, το βάρος απόδειξης των οποίων φέρει ο μαχόμενος κατά της αίτησης, το Δικαστήριο εξετάζει και αυτεπαγγέλτως δύο ακόμη λόγους (V II Σ.Ν.Υ.). Ειδικότερα:

(β) Λόγοι που εξετάζονται και αυτεπαγγέλτως:

- Αν το αντικείμενο της διαφοράς είναι επιδεκτικό διαιτητικής επιλύσεως κατά τη *lex fori* (δηλαδή κατ' άρθρο 867 ΚΠολΔ (στοιχ. α) και

- αν η αναγνώριση και εκτέλεση της απόφασης θα ήταν αντίθετη προς την διεθνή δημόσια τάξη του *forum*, όπως αυτή νοείται κατά το άρ. 33 ΑΚ (*όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια*).

---

⁸⁶ Πετροχειίλος, Παπαευστρατίου Ζουμπούλης – Η διαιτητική επίλυση διαφορών σε Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών σελ. 1309 με τα εκεί παραπομπές.

Γ. Οι ρυθμίσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Δυνάμει του άρθρου 36 του ν. 2735/1999, σύμφωνα με το οποίο προβλέπεται πως η αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της Σ.Ν.Υ., περιορίσθηκε σημαντικά το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του ΚΠολΔ., αφού οι αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις υπάγονται πλέον στη συντριπτική τους πλειοψηφία στο εύρος εφαρμογής είτε της Σ.Ν.Υ. είτε του ν. 2735/1999 και επομένως η αναγνώριση και κήρυξή τους ως εκτελεστών θα γίνεται κατά κανόνα σύμφωνα με τις διατάξεις της Σ.Ν.Υ. Έτσι οι διατάξεις των άρθρων 903, 905 I και 906 ΚΠολΔ ισχύουν πλέον αφενός κατά το μέτρον κατά το οποίον είτε καθορίζουν δικονομικούς ή διαδικαστικούς κανόνες (3 Σ.Ν.Υ.) είτε θεσπίζουν ευνοϊκότερες ρυθμίσεις από εκείνες της Σ.Ν.Υ., οπότε υπερισχύουν (VII Σ.Ν.Υ.), και αφετέρου στις εξαιρετικές εκείνες περιπτώσεις κατά τις οποίες η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση δεν εμπίπτει στο εύρος εφαρμογής της Σ.Ν.Υ. ουδέ του ν. 2735/1999.

Δεδομένου ότι τόσο κατά το άρθρο VI (β) της Σ.Ν.Υ. όσο και κατά το άρθρο 903 αρ. 6 ΚΠολΔ καθιερώνεται ως προϋπόθεση για την αναγνώριση και την κήρυξη εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως η μη αντίθεση της προς τη διεθνή δημοσία τάξη, το ζήτημα, εάν η αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως θα γίνει με τις διατάξεις του ΚΠολΔ ή της Σ.Ν.Υ. δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή στην παρούσα μελέτη.

Όπως και ανωτέρω αναλύθηκε, οι κατά το νόμο (*άρθρ. V II (β) της Σ.Ν.Υ. και 903 αρ. 6 ΚΠολΔ*) προϋποθέσεις για την αναγνώριση και κήρυξη εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως είναι και η μη πρόσκρουση αυτής στη διεθνή δημοσία τάξη του άρθρου 33 ΑΚ. Ειδικότερα εμποδίζεται η αναγνώριση και κήρυξη εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως όταν προσκρούει στη διεθνή δημοσία τάξη υφ' οιανδήποτε μορφή εμφανίζεται· δηλαδή είτε υπό την μορφή της ουσιαστικής είτε υπό την μορφή της δικονομικής διεθνούς δημοσίας τάξης.

Στο σημείο αυτό βέβαια πρέπει να παρατηρήσουμε πως μία βασική διαφορά η οποία υπάρχει μεταξύ της Σ.Ν.Υ. και της διαδικασίας του ΚΠολΔ είναι πως υπό την Σ.Ν.Υ., η αντίθεση της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως στη διεθνή δημοσία τάξη εκλαμβάνεται ως κώλυμα το οποίον μπορεί να εξετασθεί και αυτεπαγγέλτως, ενώ υπό το 903 ΚΠολΔ η μη αντίθεση αυτής προς τη διεθνή δημοσία τάξη αποτελεί

προϋπόθεση την οποία υποχρεούται να επικαλεσθεί και αποδείξει ο αιτούμενος την αναγνώριση ή την κήρυξη ως εκτελεστής⁸⁷.

VI. Η έννοια της δημόσιας ως μέτρο ελέγχου για την αναγνώριση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων στο ελληνικό δίκαιο κατά την ελληνική νομολογία

Εκ προοιμίου λεκτέο είναι πως την πρόσκρουση στη δημόσια τάξη είναι από τους συνηθέστερα επικαλούμενους στην πράξη λόγους ακυρότητας ή μη αναγνώρισης διαιτητικής απόφασης. Αυτό συμβαίνει αφενός λόγω της εγγενούς ευρύτητας και αοριστίας της έννοιας της δημόσιας τάξης, η οποία θεωρητικά επιτρέπει την υπαγωγή σ αυτήν, οποιασδήποτε πλημμέλειας ή «παραπόνου» του ηττηθέντος διαδίκου, αφετέρου, διότι οι λοιποί λόγοι ακύρωσης ή μη αναγνώρισης, χωρίς κατά περίπτωση να χάνουν την αξία τους, είναι δύσκολο να στοιχειοθετηθούν, ιδιαίτερα αν η διαιτητική διαδικασία έχει διεξαχθεί από έμπειρο διαιτητικό δικαστήριο.

A. Η έννοια της δημόσιας τάξης κατά την αναγνώριση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων κατά τη σύμβαση της Νέας Υόρκης

Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων προβλέπει στο άρθρο V Π (β)⁸⁸ τη μη αναγνώριση αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης, αν μεταξύ άλλων η απόφαση είναι αντίθετη προς τη δημόσια τάξη του forum. Εν προκειμένω, εννοείται η δημόσια τάξη με την έννοια του άρθρου 33 ΑΚ⁸⁹.

---

⁸⁷ ΟΛΑΠ 1572/1981

⁸⁸ Το άρθρο V παρ. 2 εδ β ορίζει ότι καλύεται η αναγνώριση και εκτέλεση της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης, αν διαπιστωθεί «ότι η αναγνώριση και εκτέλεση της απόφασης θα ήταν αντίθετη προς τη δημόσια τάξη της χώρας αυτής»

⁸⁹ ΟΛΑΠ 6/1990 ΝοΒ 1990. 1321· ΟΛΑΠ 11/2309, ΔΕΕ 2011 12V3 ΑΠ 1066/2007 ΤΝΠ-Νόμος 1618/2007 ΧρΙΔ 2008. 541 1665/2009 ΝοΒ 2011. 83 - Κουσουλή, Διαιτησία, Ερμηνεία κα άρθρο, 2004, σ. 308 επ. (αρ. 14)· τον ίδιο, Δίκαιο της Διαιτησίας 2006, § 17 αρ. 63-64, σ. 163 επ. Νίκα, ό.π., § 13 αρ. 63 Γ. Βερβενιώτη, Διεθνής Εμπορική Διαιτησία I, Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης - Διμερείς Συμβάσεις 1990, σ. 212 επ.

Σαν γενική παρατήρηση, θα μπορούσε να πει κανείς ότι η έννοια της δημόσιας τάξης του αρ. V Π (β)της Σ.Ν.Υ. δεν έχει εμφανίσει ιδιαίτερα προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής, αφού είναι κοινός τόπος ότι η διάταξη αυτή αφορά τη λεγόμενη διεθνή δημόσια τάξη, δηλαδή, όχι τους αναγκαστικού δικαίου κανόνες του άρθρου 3ΑΚ, αλλά τις θεμελιώδεις γενικές αρχές και αντιλήψεις συγκεκριμένης κοινωνίας – εν προκειμένω της ελληνικής- σε συγκεκριμένο χρόνο, η προσβολή των οποίων μπορεί να προξενήσει διαταραχή στον βιοτικό ρυθμό της χώρας⁹⁰. Είναι επίσης κοινός τόπος πως, με την επιφύλαξη της λελογισμένης της χρήσης από τα εθνικά δικαστήρια, η διεθνής δημόσια τάξη είναι στενότερη, ελαστικότερη και λιγότερο επικίνδυνη για τη βιωσιμότητα της διαιτητικής απόφασης από την εσωτερική ομολογία της⁹¹.

Η ερμηνεία αυτή είναι απολύτως εύλογη και σύμφωνη με την κυριολεκτική έννοια του όρου «δημόσια τάξη», τον οποίο προσφυσώς επέλεξε εδώ ο νομοθέτης. Η αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων (ή άλλων εκτελεστών τίτλων) ελέγχεται μεν από τα ημεδαπά δικαστήρια, αλλά ο έλεγχος αυτός δεν σημαίνει εκτεταμένη επανεκδίκαση της υπόθεσης. Δεν πρόκειται δηλαδή για ένα νέο βαθμό δικαιοδοσίας. Θα ήταν αντίθετο προς τη διεθνή συνεργασία και τον αμοιβαίο σεβασμό της δικαστικής λειτουργίας των συνεργαζόμενων κρατών να φθάναμε στο σημείο, ο έλεγχος αυτός να πάρει την παραπάνω μορφή μιας νέας δίκης. Τούτο δεν είναι το νόημα των εν λόγω διατάξεων. Ούτε είναι το νόημά τους να ελέγξουμε εξ υπαρχής τη νομιμότητα των αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων, (όπως π.χ. ο Άρειος Πάγος ελέγχει τη νομιμότητα των ελληνικών δικαστικών αποφάσεων).

Πράγματι, οι διατάξεις που αναφέρονται στην αναγνώριση ή εκτέλεση αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων, δεν αποβλέπουν στο να επανελέγξει το αρμόδιο κατά τις διατάξεις αυτές ελληνικό δικαστήριο, αν τηρήθηκε κάθε διάταξη ενδοτικού ή αναγκαστικού δικαίου που οφείλουν να τηρούν τα ελληνικά δικαστήρια και οι συναλλασσόμενοι, όπως π.χ. πράττει ο Άρειος Πάγος κατά την ΚΠολΔ 559 αριθ. 1. Ένας τέτοιος έλεγχος θα συνεπαγόταν, αντίθεση προς το πνεύμα των δικονομικών αυτών διατάξεων, δυσπιστία προς τον προηγθέντα αντίστοιχο δικαστικό έλεγχο του αλλοδαπού διαιτητικού δικαστηρίου (και πολιτικού), και εξ υπαρχής νέα δικαστική

---

⁹⁰ ΑΠ 1469/1988, ελλΔνη1990.764

⁹¹ Α. Μαντάκου, Η κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας στη διεθνή συναλλαγή (1998), σελ. 99, Α. Μαντάκου, Απίσχυση της δημόσιας τάξης στο ελληνικό δίκαιο της διαιτησίας; (με αφορμή την ΑΠ 2111/2017), Διαιτησία 1/2018 σελ. 96· ΑΠ1469/1988

κρίση νομιμότητας. Τέτοια δυσπιστία και τέτοια νομοθετική πρόθεση πλήρους επανελέγχου της νομιμότητας των προηγηθεισών δικαστικών αποφάσεων (*ως προς το αν εφάρμοζαν σωστά ή εσφαλμένα το δίκαιο*) δεν ανταποκρίνεται στον σκοπό των εν λόγω διατάξεων, οι οποίες αποβλέπουν μόνο στο να αποτελέσουν φραγμό στην εφαρμογή ρυθμίσεων που θίγουν τα θεμέλια της ελληνικής έννομης τάξης και του ρυθμού της κοινωνικής ζωής, για τα οποία εγγυητές είναι τα πολιτειακά δικαστήρια της χώρας.

Είναι, άρα, σύμφωνο με τη ratio των διατάξεων αυτών να δεχθούμε ως δημόσια τάξη την παραπάνω κυριολεκτική, την αυστηρή, στενή έννοια, όπως άλλωστε νοείται η “ordre public” διεθνώς.

Άλλωστε, τα ανωτέρω επιβεβαιώνονται και σε διεθνείς συμβάσεις και ευρωπαϊκούς Κανονισμούς για τη διεθνή δικαιοδοσία και το εφαρμοστέο δίκαιο, όπου η δημόσια τάξη ως όρος με την ίδια λειτουργία νοείται με την παραπάνω στενότερη έννοια. Έτσι στο άρθρο 34 αριθ. 1 του Κανονισμού 44/2001 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, που στο θέμα της αναγνώρισης και της κήρυξης της εκτελεστότητας στις σχέσεις των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποκαθιστά τις ΚΠολΔ 323 και 905, ορίζεται ότι «*απόφαση δεν αναγνωρίζεται: 1. αν η αναγνώριση αντίκειται προφανώς στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως ...*»⁹². Ως δημόσια δε τάξη, κατά τη διάταξη αυτή, νοείται η κατά τα άνω αυστηρή, στενή έννοια, που δικαιολογεί την εφαρμογή της μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις (*πρβλ. και την προσθήκη της λέξης «προφανώς», δηλαδή προφανής αντίθεση στη δημόσια τάξη*⁹³). Τούτο δικαιολογείται, διότι, το περιεχόμενο της δημόσιας τάξης δεν διεθνοποιείται απλώς, αλλά τείνει να προσλάβει έναν ευρωπαϊκό χαρακτήρα, αποτελώντας κομβικό στοιχείο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι εξαιρέσεις θα δικαιολογούνται όπου είναι προφανής η τυχόν διαφορετική εθνική δημόσια τάξη. Οπωσδήποτε ο εθνικός χαρακτήρας της δημόσιας τάξης συνεχώς αποδυναμώνεται⁹⁴.

---

⁹² Κατά το άρθρο 45 παρ. 1 του Κανονισμού, το άρ. 34 παρ.1 ισχύει και για την κήρυξη της εκτελεστότητας.

⁹³ Γέσιου - Φαλτοή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης ΙΙΙ, Η Διεθνής Αναγκαστική Εκτέλεση, 2006, § 79 VI, αρ. 71 επ.· Νίκας, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως Ι, Γενικό Μέρος 2010, § 14 αρ. 28 επ. (*αμφότεροι με παραπομπές και σε αποφάσεις του ΔΕΚ*). Βλ. επίσης ΑΠ 1829/2006 ΝοΒ 2007.674 ΕφΑΘ 6115/2005 ΕπιδικΙΑ, 2006. 88- 1356/2007 ΕλλΔνη 2008 1498 ΕφΠειρ 31/2012 ΤΝΠΙ-Νόμος. Βλ και Καΐση, *ό.π.*, σ. 216 επ.

⁹⁴ Χ. Μεϊδάνης, Η δημόσια τάξη στο κοινοτικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο σελ.203

Επίσης στο άρθρο 21 του Κανονισμού Ρώμη I: «...[η] εφαρμογή διάταξης του δικαίου οιασδήποτε χώρας που καθορίζεται από τον παρόντα κανονισμό δεν μπορεί να αποκλεισθεί παρά μόνο αν η εφαρμογή αυτή είναι προδήλως ασυμβίβαστη με τη δημόσια τάξη (*ordre public*) του δικάζοντος δικαστή» και στο άρθρο 26 του Κανονισμού Ρώμη II: «...[η] εφαρμογή διάταξης του δικαίου οποιασδήποτε χώρας κατά τον παρόντα κανονισμό μπορεί να αποκλεισθεί μόνο εαν η εφαρμογή αυτή είναι προδήλως ασυμβίβαστη με τη δημόσια τάξη του δικάζοντος δικαστή»,

Η ίδια (η κυριολεκτική) έννοια της δημόσιας τάξης προκύπτει και από το ότι οι διατάξεις αυτές του ΚΠολΔ αναφέρονται συνήθως στη δημόσια τάξη στα *χρηστά ήθη*, τα οποία έχουν επίσης πολύ στενότερη έννοια από το ευρύτατο *jus cogens*. Ο σχετικός έλεγχος από τα ελληνικά δικαστήρια κατά τη διαδικασία αναγνώρισης ή εκτέλεσης της αλλοδαπής απόφασης γίνεται μόνο για να κριθεί αν η τελευταία έχει υποπέσει σε ορισμένες βαριές παραβιάσεις θεμελιωδών για την ελληνική έννομη τάξη αρχών. Κατά τα λοιπά τα ελληνικά δικαστήρια οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη και το ότι η αλλοδαπή απόφαση μπορεί ενδεχομένως να έπρεπε να εφαρμόσει όχι ελληνικό δίκαιο (αναγκαστικού ή ενδοτικού χαρακτήρα) αλλά αλλοδαπό (επίσης αναγκαστικού ή ενδοτικού χαρακτήρα) και να συνάγουν τις αναγκαίες συνέπειες.

B. Η τάση της νομολογίας για «ισότιμη μεταχείριση ημεδαπών, διεθνών και αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, ως προς την επιφύλαξη της δημόσιας τάξης, ιδίως υπό το πρίσμα της ΟΛΑΠ14/2015.

Με δεδομένο το δμιστικό σύστημα που ισχύει στη χώρα μας, μετά την θέσπιση του ν. 2735/1999⁹⁵, με τον οποίο η χώρα μας υιοθέτησε με ορισμένες αποκλίσεις⁹⁶ τον

---

⁹⁵ Βλ. Εισηγητική έκθεση του ν. 2735/1999, ΚωδNoB 1999. Βλ. Enions A Dimolitsa, «Les points de divergence entre la nouvelle loi grecque sur l'arbitrage et la loi-type CNUDCI», Rev arb 2000, p. 227 επ

⁹⁶ Οι σημαντικότερες διαφορές του ν. 2735/1999 από τον Πρότυπο Νόμο είναι οι εξής:

(i) Ο ν. 2735/1999, σε αντίθεση με το άρθρο 16 παρ. 3 του Πρότυπου Νόμου, δεν προβλέπει τη δυνατότητα αίτησης ακύρωσής κατά μιας μερικής διαιτητικής απόφασης που αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία του διαιτητικού δικαστηρίου επί ορισμένης διαφοράς. Το ελληνικό δίκαιο προβλέπει την ακύρωση μόνο τελικών αποφάσεων εφ' όλης της διαφοράς.

Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL για τη διεθνή Εμπορική Διαιτησία, το ελληνικό δίκαιο της διαιτησίας, διατηρεί παράλληλα σε ισχύ και τις διατάξεις του ΚΠολΔ. Δηλαδή διαφορετικό νομικό πλαίσιο διέπει την εσωτερική και διαφορετικό τη διεθνή διαιτησία.

Αντιστοίχως, λόγω του δυστικού συστήματος, με καθοριστικό κριτήριο τον τόπο διεξαγωγής της διαιτησίας, υφίσταται (όπως ανωτέρω αναλύθηκε) τριμερής διάκριση της διαιτησίας με απόλυτη τριμερή αντιστοιχία των εντεύθεν διαιτητικών αποφάσεων. Πρόκειται για την εσωτερική διαιτησία (ημεδαπή διαιτητική απόφαση), τη διεθνή διαιτησία (εσωτερική διεθνής απόφαση) και αλλοδαπή διαιτησία (αλλοδαπή διαιτητική απόφαση). Είναι χαρακτηριστικό πως στους ακυρωτικούς λόγους και των τριών κατηγοριών αποφάσεων συναντούμε την πρόσκρουση της διαιτητικής απόφασης στη δημόσια τάξη (με τις όποιες διαφοροποιήσεις λόγω κυρίως της διαφορετικής νομοθετικής προέλευσης και της εντεύθεν διατύπωσης).

Ειδικότερα το άρθρο 897 παρ. 6 ΚΠολΔ (ημεδαπή διαιτητική απόφαση) ορίζει ότι η διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί «αν είναι αντίθετη προς τις διατάξεις της δημόσιας τάξης ή προς τα χρηστά ήθη». Το άρθρο 34 παρ. 2 εδ β υποεδ. ββ του 2735/1999 (εσωτερική διεθνής απόφαση) προβλέπει τη δυνατότητα ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης αν αυτή «... είναι αντίθετη προς τη διεθνή δημόσια τάξη, όπως αυτή νοείται στο άρθρο 33 ΑΚ». Τέλος το άρθρο V.2 εδ β της ΣΝΥ ορίζει ότι κωλύεται η αναγνώριση διαιτητικής απόφασης (αλλοδαπή διαιτητική απόφαση), αν διαπιστωθεί «ότι η αναγνώριση και εκτέλεση της απόφασης θα ήταν αντίθετη προς τη δημόσια τάξη της χώρας αυτής».

Όπως είδαμε ανωτέρω (υπό παρ. VI Α, όπου και παραπέμπουμε για την αποφυγή επαναλήψεων, αλλά και κατωτέρω υπό παρ. VII Β, με βάση τη σχετική νομολογία θα αναλυθεί) οι κατευθύνσεις της νομολογίας, όσον αφορά την αλλοδαπή διαιτητική

(ii) Σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 2 ν. 2735/1999, και σε αντίθεση με τον Πρότυπο Νόμο, οι αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων του διαιτητικού δικαστηρίου δεν είναι εκτελεστές με μόνη την έκδοσή τους. Η περιαφή εκτελεστηρίου τύπου από τα τακτικά δικαστήρια είναι απαραίτητη.

(iii) Το άρθρο 34 παρ. 2, εδ. α' γγ' του ν. 2735/1999 προβλέπει ως λόγο ακύρωσης την κρίση από το διαιτητικό δικαστήριο επί θέματος που δεν εμπίπτει στη «συμφωνία διαιτησίας» (και όχι «στις αιτήσεις των διαδίκων στο δικαστήριο» όπως προβλέπει το άρθρο 34 του Πρότυπου Νόμου). Προκύπτει επομένως ότι δεν είναι λόγος ακύρωσης διαιτητικής απόφασης, το γεγονός ότι κρίνει επί ζητήματος που δεν υποβλήθηκε μεν από τους διαδίκους, αλλά καλύπτεται από τη συμφωνία διαιτησίας.

(iv) Το άρθρο 35 του ν. 2735/1999 ορίζει ότι οι διαιτητικές αποφάσεις έχουν την ισχύ δεδικασμένου και είναι εκτελεστές από την έκδοσή τους. Η κατάθεση αντιγράφου της απόφασης στα κρατικά δικαστήρια, που προβλέπει το αντίστοιχο άρθρο του Πρότυπου Νόμου, δεν αναφέρεται στον ελληνικό νόμο, και επομένως δεν αποτελεί όρο της εκτελεστότητας της διαιτητικής απόφασης.

απόφαση είναι αποκρυσταλλωμένες. Το ίδιο άλλωστε ισχύει και για την εσωτερική διεθνή διαιτησία, όπως ακριβώς προκύπτει από το γράμμα του νόμου («... είναι αντίθετη προς τη διεθνή δημόσια τάξη, όπως αυτή νοείται στο άρθρο 33 ΑΚ»). Η έννοια λοιπόν της δημόσιας τάξης και στις ως άνω δύο περιπτώσεις είναι αυτή της διεθνούς δημόσιας τάξης του αρ. 33ΑΚ (όπως έχει καθιερωθεί ως γαλλικός όρος *ordre public*⁹⁷), και χρησιμοποιείται μόνο για διατάξεις που καθιερώνουν θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα⁹⁸ - έστω και με διάφορες παραλλαγές από έννομη τάξη σε έννομη τάξη.

Από την άλλη μεριά, υπάρχει, λόγω ασυνέπειας της νομολογίας, αβεβαιότητα ως προς την ερμηνεία της 897 παρ. 6 του ΚΠολΔ («διατάξεις δημόσιας τάξης»). Ως προς την ημεδαπή διαιτησία λοιπόν, καθοριστική, για την διαφοροποίηση αυτή, ήταν η ΑΠ350/1979, κατά την οποία ως διατάξεις δημόσιας τάξης στην 897 παρ. 2 «*νοούνται, κατά την έννοια των διατάξεων τούτων, συμπίπτουσαν προς την του αρθρ. 3 του ΑΚ, ομιλούντος περί κανόνων δημοσίας τάξεως αι διατάξεις του λεγόμενου αναγκαστικού δικαίου (jus cogens) ... η εφαρμογή των οποίων δεν δύναται να αποκλεισθεί δια της ιδιωτική βουλήσεως*».⁹⁹

Η θεωρία βέβαια είχε εντοπίσει το υπερβολικό και άτοπο του να ελέγχεται η ημεδαπή διαιτητική απόφαση με μέτρο σύγκρισης το σύνολο των κανόνων αναγκαστικού δικαίου της ελληνικής έννομης τάξης¹⁰⁰. Ωστόσο, πρόσφατα φαίνεται η τάση της νομολογίας να εξομοιώσει – προσομοιάσει τη δημόσια τάξη της 897 παρ. 6 ΚΠολΔ με την 33ΑΚ¹⁰¹.

Η νομολογιακή λοιπόν συσχέτιση της δημόσιας τάξης κατά την ΚΠολΔ 897 αρ. 6 με το αναγκαστικό δίκαιο και όχι με τη δημόσια τάξη κατά την ΑΚ 33 δε δικαιολογείται. Τούτο, έχει επισημανθεί από θεωρητικούς του δικαίου¹⁰², που τονίζουν ότι η ευρεία αντίληψη της δημόσιας τάξης, κατά την ΚΠολΔ 897 αρ.6 στην

⁹⁷ Στην Αγγλία χρησιμοποιείται ο όρος “public policy”. Πρόκειται για συγγενή προς τη δημόσια τάξη έννοια, μη ταυτιζόμενη όμως με αυτήν, αλλά πάντως το ίδιο περίπου στενότερη σε σχέση με το αναγκαστικό δίκαιο. Έχει περισσότερο πολιτική διάσταση από ότι η δημόσια τάξη (βλέπε σχετικά Μειδάνη, ο.π. σε84 επ.)

⁹⁸ ΕφΑΘ 7701/2001, ΕφΠειρ 617/2004

⁹⁹ Τη θέση αυτή ακολούθησαν εξομοιώνοντας τη δημόσια τάξη της 897 παρ. 6 με αυτήν της ΑΚ3 οι ΑΠ 1490/1991, ΑΠ 1726/1991, ΑΠ 1273/2003, ΑΠ 434/2007, ΑΠ 1334/2008 και ΑΠ 1377/2011.

¹⁰⁰ Κ. Κεραμέυς, Προβλήματα του ελληνικού δικαίου της διαιτησίας από συγκριτική άποψη: Αφιέρωμα εις Γεώργιον Ιω. Οικονομόπουλον (1981), 105 – 126, 125· Σ. Κουσούλης, Θεμελιώδη προβλήματα της διαιτησίας, τομ. β (1996), 233-234· Α. Μαντάκου, Η κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας στη διεθνή συναλλαγή (1998), 102-103 και τις εκεί παραπομπές.

¹⁰¹ Ολ. ΑΠ 15/2000, Ολ. ΑΠ 20/2011 και Ολ. ΑΠ 4/2012

¹⁰² Μπέη, 1970, Σ281 -288. Κεραμέα, Αφιέρωμα σε Γ. Οικονομόπουλον, 1981 σ. 125- 126 (και μελέτες II, σ. 434 επ.). Φουστούκο σε Κεραμέως/Κονδύλη/ Νίκα ΚΠολΔ αρ. 897 αρ. 26-25.

οποία περιλαμβάνεται κάθε κανόνας αναγκαστικού δικαίου, θα οδηγούσε σε δυσμενή μεταχείριση της ημεδαπής διαιτητικής απόφασης, σε σύγκριση με την αλλοδαπή.

Πράγματι, η ευρεία αυτή αντίληψη της δημόσιας τάξης, κατά την ΚΠολΔ 897 παρ. 6, δε μπορεί να ανταποκρίνεται στο σκοπό του νόμου. Η ratio της διάταξης αυτής, συμπίπτει με τη διάταξη των ΚΠολΔ 780, 903, 905 906 στο μέτρο που οι διατάξεις αυτές, προβλέπουν την αντίθεση στη δημόσια τάξη, ως αρνητική προϋπόθεση για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων. Αν μόνο για την ΚΠολΔ 897 αρ. 6 ακολουθούσαμε την ευρεία ερμηνεία και δεδομένου ότι οι ΚΠολΔ 780, 903, 905 906 θα επικρατούσαν ως ειδικές έναντι της γενικής ΚΠολΔ 897, η τελευταία θα έβρισκε πλέον πεδίο εφαρμογής μόνο για τις ημεδαπές διαιτητικές αποφάσεις. **Θα είχαμε επομένως, διαφορετική μεταχείριση, ανάλογα με το αν πρόκειται για ημεδαπή διαιτητική απόφαση ή αλλοδαπή, ίσως με τους ίδιους διαιτητές, ίσως με την εφαρμογή του ίδιου δικαίου και των ίδιων κανόνων του, ίσως και για όμοια διαφορά.**

Η διαφορετική αυτή μεταχείριση σε βάρος των ημεδαπών διαιτητικών αποφάσεων θα ήταν τελείως αδικαιολόγητη και ξένη προς μία εχέφρονα διαιτητική βούληση. **Ωστόσο, ο θεσμός της διαιτησίας, όπως και η εξουσία των διαιτητών, είναι ο ίδιος είτε πρόκειται για ημεδαπή είτε για αλλοδαπή απόφαση¹⁰³.**

Περαιτέρω, οι υποστηρικτές της άποψης του αποχωρισμού της διαιτησίας από το δίκαιο του τόπου στο οποίο λαμβάνει χώρα (delocalization) και αντιμετωπίζοντας την διαιτησία ως μια αυτόνομη δικαιοδοτική έννομη τάξη (allium) θεωρούν πως είτε πρόκειται για ημεδαπή εσωτερική είτε για ημεδαπή διεθνή διαιτησία θα πρέπει να κρίνεται με βάση τη διεθνή δημόσια τάξη του άρθρου 33 ΑΚ¹⁰⁴.

Εξάλλου, στόχος του νομοθέτη ήταν να ακυρώνονται οι διαιτητικές αποφάσεις διεθνούς διαιτησίας, όχι γιατί αντίκειται σε κανόνες αναγκαστικού δικαίου της έννομης τάξης του τόπου διαιτησίας ή αναζήτησης εκτέλεσης αλλά μόνο γιατί αντίκειται σε εκείνους τους κανόνες αναγκαστικού δικαίου της έννομης τάξης που εκφράζουν τις θεμελιώδεις αντιλήψεις της (33ΑΚ). Το άρθρο 34 §2 (β) (ββ) Ν.2735/1999 επιβάλλει

¹⁰³ Μ. Σταθόπουλος, Η έννοια της δημόσιας τάξης κατά την ΚΠολΔ 897 αρ. 6 και η νομολογία του Αρείου Πάγου, ΕλλΔνη 5/2014 (55)

¹⁰⁴ Gaillard, “The role of the arbitrator in determining the applicable law” σε L.W.Newman, R.D.Hill “The leading arbitrator’s guide to international arbitration”, 3rd edition, Juris Publishing Inc, 2014.

ρητά ως εφαρμοστέο το άρθρο 33 ΑΚ, την διεθνή δημόσια τάξη¹⁰⁵, η οποία και αποκρυσταλλώνει θεμελιωμένα δικονομικά αξιώματα που εκφράζουν θεμελιώδεις αρχές και αξίες της ελληνικής έννομης τάξης και την έννοια του Κράτους δικαίου. Από την άλλη στον ΚΠολΔ δεν υπάρχει αντίστοιχη ρητή παραπομπή στο 3 ΑΚ ή 33 ΑΚ αλλά μόνο η διάταξη του άρθρου 897 παρ. 6. Έχουν έτσι (παρά το γεγονός ότι η διατύπωσή της διάταξης ομοιάζει με αυτή του άρθρου 33 ΑΚ) υπάρξει αποφάσεις τακτικών δικαστηρίων που για την ημεδαπή εσωτερική διαιτησία και πριν¹⁰⁶ την ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη του ν. 2735/99 αλλά και ύστερα¹⁰⁷ προσδιόρισαν την έννοια της δημόσιας τάξης σύμφωνα με το άρθρο 3 ΑΚ.

Μάλιστα, κατά την ΟΛΑΠ 14/2015, η δημόσια τάξη που αποτελεί το μέτρο κρίσεως των ημεδαπών διαιτητικών αποφάσεων, δεν είναι το σύνολο των κανόνων αναγκαστικού δικαίου, αλλά *«ως διατάξεις δημόσιας τάξης, η παραβίαση των οποίων δικαιολογεί τη δικαστική ακύρωση της διαιτητικής απόφασης (και) επί εσωτερικής διαιτησίας, νοούνται οι κανόνες αναγκαστικού δικαίου που έχουν θεσπισθεί πρωτίστως για την προστασία του δημοσίου συμφέροντος και συνθέτουν τα πολιτειακά, πολιτιστικά, κοινωνικά ή οικονομικά θεμέλια της ημεδαπής έννομης τάξης, συγκροτούν δηλαδή τη δημόσια τάξη, υπό έννοια προσομοιάζουσα προς εκείνη του άρθρου 33 ΑΚ (πρβλ. και Ολ. ΑΠ 15/2000, Ολ. ΑΠ 20/2011 και Ολ. ΑΠ 4/2012). Η παραβίαση, άρα, κανόνων αναγκαστικού δικαίου τεθέντων πρωτίστως προς εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων, εκφεύγει του ουσιαστικού δικαστικού ελέγχου.»*

Διαπιστώνεται λοιπόν, πως εξ' αιτίας της ανωτέρω «εσφαλμένης και αδικαιολόγητης έμμονης» της νομολογίας, η οποία αντιμετωπίζει την προσβολή της δημόσιας τάξης με διαφορετικά κριτήρια ανάμεσα στην εσωτερική και την διεθνή διαιτησία, απαιτείται εν τέλει η σχετική παρέμβαση του νομοθέτη¹⁰⁸.

---

¹⁰⁵ ΟΛΑΠ 17/2008, ΑΠ 496/1994, ΟΛΑΠ 6/1990, ΑΠ 1422/2012.

¹⁰⁶ ΑΠ 350/1979.

¹⁰⁷ ΑΠ 1490/1991.

¹⁰⁸ Μ. Σταθόπουλος, Η έννοια της δημόσιας τάξης κατά την ΚΠολΔ 897 αρ. 6 και η νομολογία του Αρείου Πάγου, ΕλλΔνη 5/2014 (55)

Γ. Ειδικότερα ζητήματα του ελέγχου της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης για προσβολή της δημόσιας τάξης

Η αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων ελέγχεται μεν από τα ημεδαπά δικαστήρια, πλην όμως ο έλεγχος αυτός δεν σημαίνει εκτεταμένη επανεκδίκαση της υπόθεσης (*non revision au fond*). Δεν μπορεί έτσι να ερευνηθούν από το ημεδαπό δικαστήριο σφάλματα της αλλοδαπής απόφασης ως προς την εκτίμηση των αποδείξεων ή ως προς την εφαρμογή του νόμου και γενικότερα ως προς τον έλεγχο της νομικής ορθότητας της απόφασης.

Κάτι τέτοιο θα σήμαινε την «ίδρυση» ενός νέου βαθμού δικαιοδοσίας (*μορφή μιας νέας δίκης*), γεγονός που θα ήταν αντίθετο προς τη διεθνή συνεργασία και τον αμοιβαίο σεβασμό της δικαστικής λειτουργίας των συνεργαζόμενων κρατών. Το ζητούμενο δεν είναι να ελέγξουμε εξ ύπαρξης τη νομιμότητα των αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων, όπως π.χ. ο Άρειος Πάγος ελέγχει τη νομιμότητα των ελληνικών δικαστικών αποφάσεων.

Πράγματι η διαδικασία αναγνώρισης μιας αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης δεν αποσκοπεί στο να επανελέγξει το αρμόδιο κατά τις διατάξεις αυτές ελληνικό δικαστήριο, αν τηρήθηκε κάθε διάταξη ενδοτικού ή αναγκαστικού δικαίου που οφείλουν να τηρούν τα ελληνικά δικαστήρια και οι συναλλασσόμενοι, όπως π.χ. πράττει ο Άρειος Πάγος κατά την ΚΠολΔ 559 αριθ. 1.

Ένας τέτοιος έλεγχος θα συνεπαγόταν αντίθεση προς το πνεύμα των δικονομικών αυτών διατάξεων, δυσπιστία προς τον προηγηθέντα αντίστοιχο δικαστικό έλεγχο του αλλοδαπού διαιτητικού δικαστηρίου και εξ ύπαρξης νέα δικαστική κρίση νομιμότητας.

Ωστόσο, τέτοια ή και οποιαδήποτε δυσπιστία και τέτοια νομοθετική πρόθεση πλήρους επανελέγχου της νομιμότητας των προηγηθεισών διαιτητικών αποφάσεων (*ως προς το αν εφάρμοζαν σωστά ή εσφαλμένα το δίκαιο*) δεν ανταποκρίνεται στον σκοπό των εν λόγω διατάξεων, οι οποίες αποβλέπουν μόνο στο να αποτελέσουν φραγμό στην εφαρμογή ρυθμίσεων που θίγουν τα θεμέλια της ελληνικής έννομης τάξης και του ρυθμού της κοινωνικής ζωής, για τα οποία εγγυητές είναι τα πολιτειακά δικαστήρια της χώρας.

Δεν μπορούν επίσης να προταθούν από τον καθ' ου η αίτηση (*εφόσον βέβαια συμμετέχει στη διαδικασία*), ενστάσεις που αφορούν τη γέννηση, το κύρος ή την κατάργηση της υπό αναγκαστική εκτέλεση απαίτησης. Πιο συγκεκριμένα, δεν μπορούν να προταθούν: ένσταση εικονικότητας ή ακυρωσίας λόγω πλάνης της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης, απειλής¹⁰⁹, ενστάσεις αποσβεστικές ή δικαιοκωλυτικές της απαίτησης όπως καταβολή, παραγραφή, συμψηφισμός και άφεση χρέους¹¹⁰, καθώς και μεταγενέστεροι λόγοι που αποκλείουν την ουσιαστική ισχύ της απόφασης.

i. Ως προς τη βαρύτητα της αντίθεσης της διαιτητικής απόφασης στη δημόσια τάξη.

Στο ελληνικό δίκαιο, οι διατάξεις που διέπουν τις διαδικασίες αναγνώρισης και εκτέλεσης V Π (β) ΣΝΥ των διαιτητικών αποφάσεων, δεν προβαίνουν σε κάποια σχετική εξειδίκευση, όσον αφορά την απαιτούμενη βαρύτητα της αντίθεσης μιας διαιτητικής απόφασης στη δημόσια τάξη. Ομοίως, και η ελληνική νομολογία δεν θέτει κάποιο ενιαίο κριτήριο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα δικαστικής απόφασης που έλαβε σχετική θέση ήταν η ΕφΑθ3690/2014¹¹¹ η οποία κάνοντας και σχετική αναφορά στη γαλλική νομολογία επεσήμανε ότι: « ...στο πλαίσιο του μινιμαλιστικού ελέγχου της διαιτητικής απόφασης, η ένταξη της [...] επίδικης απόφασης διεθνούς διαιτησίας βρίσκονταν σε πρόδηλη, πραγματική και συγκεκριμένη αντίθεση προς την έννοια της δημόσιας τάξης»¹¹². Ωστόσο, η εν λόγω απόφαση όπως θα δούμε αναλυτικά παρακάτω, αναιρέθηκε με την υπ' αριθμόν 517/2016 ΑΠ¹¹³, όπου όμως δεν έγινε καμία σχετική μνεία στην απαιτούμενη βαρύτητα της παραβίασης. Αντιστοίχως καμία σχετική εξειδίκευση δεν έχει γίνει ούτε στην ΑΠ1665/2009, όπου αναφέρεται συνεχώς στην «παραβίαση της δημόσιας τάξης», χωρίς όμως την παραμικρή αναφορά στο «πρόδηλο ή κατάφωρο της παραβίασης αυτής, αλλά ούτε και στην ΟλΑΠ 14/2015, όπου η Ολομέλεια δεν εξειδίκευσε πουθενά το ποιας βαρύτητας προσβολές της δημόσιας

¹⁰⁹ ΕφΘεσ 12056/1992, Αρμ 1992.821

¹¹⁰ ΕφΑθ 7667/1987

¹¹¹ ΕφΑθ 3690/2014, ΕΠολΔ 2014 σελ. 331 με παρατηρήσεις Καλαβρού

¹¹² Σημειώνεται πως η εν λόγω απόφαση αναιρέθηκε με την υπ' αριθμόν 517/2016 απόφαση του ΑΠ (ΕΠολΔ 2016, σελ. 402 με παρατηρήσεις Καλαβρού), όπου δεν έγινε ωστόσο μνεία στην απαιτούμενη βαρύτητα της παραβίασης.

¹¹³ ΕΠολΔ 2016, σελ. 402, με παρατηρήσεις Καλαβρού

τάξης μπορούν να θεμελιώσουν τον αντίστοιχο «λόγο ακύρωσης» διαιτητικής απόφασης.

ii. Ως προς τον έλεγχο του αιτιολογικού και του διατακτικού

Σε ότι αφορά τη σύμβαση της Νέας Υόρκης, η ίδια η διάταξη του V II (β) που προβλέπει ρητά ότι «η αναγνώρισις και εκτέλεσις της απόφασης δύναται να απορριφθή μόνον ... εφ' όσον ... η αναγνώρισις και εκτέλεσις της απόφασης θα ήτο αντίθετος προς την δημόσιαν τάξιν της εν λόγω χώρας.», δεν αφήνει πολλά περιθώρια οιασδήποτε διαφορετικής ερμηνείας. Με την προϋπόθεση λοιπόν ότι αντικείμενο εφαρμογής στην ελληνική έννομη τάξη μπορούν να είναι μόνο όσες διατάξεις της διαιτητικής απόφασης περιλαμβάνονται στο διατακτικό αυτής, αφού μόνο αυτές ισχύουν ή εκτελούνται στην ελληνική επικράτεια, είναι δύσκολο να δει κανείς πως σε αυτές τις περιπτώσεις ή αντίθεση της διαιτητικής απόφασης προς τη δημόσια τάξη μπορεί να προκύπτει από το αιτιολογικό αυτής¹¹⁴.

Χαρακτηριστική είναι η ΑΠ 1655/2009¹¹⁵, σύμφωνα με την οποία κρίθηκε παγίως πως η ανεπαρκής αιτιολογία της διαιτητικής απόφασης δεν καθιστά την προς εκτέλεση απόφαση αντίθετη στη δημόσια τάξη. Περαιτέρω, σύμφωνα με την ανωτέρω νομολογία, στις προϋποθέσεις κήρυξης εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής ή δικαστικής απόφασης δεν περιλαμβάνεται και ο έλεγχος της νομικής της ορθότητας και ειδικότερα αν εφαρμόστηκε το ουσιαστικό δίκαιο που έπρεπε να εφαρμοστεί κατά το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο ή κατά συμβατικό όρο, αφού το ημεδαπό δικαστήριο δεν επιτρέπεται να υπεισέλθει στην ουσία της υπόθεσης, προβαίνοντας σε αναδίκαση και νέα ουσιαστική διάγνωσή της, σε τροποποιήσεις, μεταβολές, προσθήκες ή αφαιρέσεις ως προς όσα διατάσσονται με την αλλοδαπή απόφαση. Αν, κατά την ανωτέρω απόφαση, η αλλοδαπή απόφαση είναι εσφαλμένη κατ' ουσίαν, ο διάδικος που ηττήθηκε μπορεί να ασκήσει εναντίον της μόνο τα προβλεπόμενα από το εφαρμοστέο λόγω δωσιδικίας αλλοδαπό δικονομικό δίκαιο ένδικα μέσα ή προσφυγή.

¹¹⁴ Καλαβρός, Έκταση εξουσίας κρίσης του δικαστηρίου επί αγωγής ακύρωσης και αγωγής αναγνώρισης της ανυπαρξίας διαιτητικής απόφασης, ΝοΒ 2014, σελ. 1585 (1591)

¹¹⁵ ΑΠ1655/2009, ΔΕΕ 2011, σελ. 88

iii. Ως προς το ζήτημα της δέσμευσης του δικαστή από τις παραδοχές του διαιτητικού δικαστηρίου

Υποστηρίζεται από εκπροσώπους της θεωρίας¹¹⁶ ότι το δικαστήριο είναι αναγκαίο να δεσμεύεται από τις πραγματικές παραδοχές και τα γεγονότα τα οποία δέχθηκε ως αποδεδειγμένα η ενώπιον του ελεγχόμενη διαιτητική απόφαση. Διαφορετικά το δικαστήριο θα μετατρέπονταν σε δικαστήριο ελέγχου της ουσιαστικής ορθότητας της γενόμενης από το διαιτητικό δικαστήριο επίλυσης της κριθείσας υπόθεσης και θα κατέληγε να αναδικάσει ή να αναθεωρήσει την ουσία της υπόθεσης¹¹⁷.

Ως προς τη νομολογία, η ΑΠ 517/2016¹¹⁸ αποφάνθηκε ότι: «... αμέσως από τις παραδοχές του αιτιολογικού και του διατακτικού της ελεγχόμενης διαιτητικής αποφάσεως με βάση τα πραγματικά δεδομένα, τα οποία ανέλεγκτα, ως εκ της ουσιαστικής κατά την κρίση του βασιμότητάς τους, δέχθηκε ο διαιτητής [...]. Η υιοθέτηση της αντίθετης απόψεως, δηλαδή η εκ μέρους του Εφετείου ... παραδοχή πραγματικών περιστατικών και ισχυρισμών που απορρίφθηκαν από το διαιτητικό δικαστήριο κατ' ουσίαν, ισοδυναμεί με αναδίκαση της ουσίας της υποθέσεως, που εκ των πραγμάτων καταλήγει να ανατρέψει την οριστικότητα της επίλυσεως της διαφοράς από το διαιτητικό δικαστήριο, αναιρώντας το θεμέλιο στο οποίο απέβλεψαν τα μέρη κατά τη συνομολόγηση της διαιτητικής ρήτηρας (ΑΠ 1578/2014).».

Εντεύθεν, είναι χωρίς ουσιαστική σημασία η συζήτηση, η οποία διεξάγεται κυρίως στο πλαίσιο της ελληνικής νομολογίας¹¹⁹, αν η αντίθεση της διαιτητικής απόφασης πρέπει να προκύπτει από το διατακτικό και μόνον της διαιτητικής απόφασης ή από το σύνολό της, δηλαδή από το διατακτικό και το αιτιολογικό της¹²⁰. Αντικείμενο ισχύος ή επέκτασης στην ελληνική Πολιτεία μπορούν να είναι μόνον όσες διατάξεις της διαιτητικής απόφασης περιλαμβάνονται στο διατακτικό της, αφού μόνον αυτές ισχύουν

---

¹¹⁶ Νίκας, Τα όρια του ελέγχου διαιτητικής απόφασης για αντίθεση στη δημόσια τάξη από το δικαστή της αγωγής ακυρώσεως της, ΧρΙΔ 2014, σελ. 401, όπου αναφέρει: «η αντίθεση της διαιτητικής κρίσεως στη δημόσια τάξη ή στα χρηστά ήθη επανεξετάζεται επί της ουσίας μόνο οριακά και μόνο εξωτερικά (περιφερειακά)»

¹¹⁷ Μπαμπινιώτης, Περί δέσμευσης ή μη των κρατικών δικαστηρίων από τις οντολογικές παραδοχές των διαιτητών όταν επιλαμβάνονται αγωγής ακύρωσης διαιτητικής απόφασης με λόγο που αφορά στη δημόσια τάξη, ΕΠολΔ 2017, σελ. 327

¹¹⁸ ΑΠ 517/2016, ΕΠολΔ 2016, σελ. 402

¹¹⁹ Γίνεται, όμως, δεκτή από τον *I Φιλίωτη*, Όρια ελέγχου ημεδαπής και αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως λόγω προσκρούσεως στη δημόσια τάξη, ΧρΙΔ 2014, 655 επ

¹²⁰ Καΐσης, Εκφάνσεις της δημόσιας τάξης στην αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών δικαστικών και διαιτητικών αποφάσεων, 2003, 169 επ, με περαιτέρω παραπομπές· η δεύτερη άποψη (contra) κυριαρχεί ήδη στη νομολογία μετά την ΟΛΑΠ 13/1995 ΝοΒ 2000, 447 τη σχετική επισήμανση είχε, πάντως, κάνει για πρώτη φορά η ΑΠ 350/1979 Δ 1979.278, με παρατηρήσεις Κ. Μπέη, 281 επ., ιδίως 284 επ.

ή εκτελούνται στην ελληνική επικράτεια (*επί ημεδαπών διαιτητικών αποφάσεων*) ή επεκτείνεται η ισχύς τους ή και κηρύσσονται εκτελεστές στην ελληνική επικράτεια (*επί αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων*), ώστε να τίθεται, εντεύθεν, ζήτημα, οι συνέπειες αυτές να προσκρούουν ή όχι στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη.

Άλλωστε, κατά ρητή πρόβλεψη του ελληνικού δικαίου στο άρθρο 896 και στο άρθρο 35 § 2 του ν. 2735/1999, οι εκδιδόμενες στην ελληνική επικράτεια διαιτητικές αποφάσεις δεν δημιουργούν δεδικασμένο κατ' άρθρο 331 για τα τυχόν κριθέντα προδικαστικά ζητήματα¹²¹. Από τη ρύθμιση αυτή συνάγεται, επομένως, ότι το αιτιολογικό μίας διαιτητικής απόφασης ενδιαφέρει, ενδεχομένως, μόνο για την ερμηνεία του διατακτικού της δεν μπορεί, όμως, αυτό, καθ' εαυτό, να έχει προσόντα διατακτικού, αφού ως προς αυτό δεν θα παράγεται δεδικασμένο, και συνεπώς δεν μπορεί να νοείται η αντίθεση της διαιτητικής απόφασης προς τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη να προκύπτει από το αιτιολογικό της, που δεν μπορεί, κατά τα άνω να αποτελεί αντικείμενο δεδικασμένου ή εκτελεστότητας.

Το συμπέρασμα των προαναφερθεισών σκέψεων είναι, πως η αντίθεση μίας διαιτητικής απόφασης προς τη δημόσια τάξη, μπορεί να προκύπτει μόνο από την ισχύ του διατακτικού της σε μεταγενέστερες δίκες μεταξύ των αυτών διαδίκων (δεδικασμένο) ή από την εκτέλεσή του, οπότε θα δημιουργείται κατάσταση αντίθετη προς τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Δηλαδή, με άλλα λόγια, κατά την έρευνα της τυχόν αντίθεσης μίας διαιτητικής απόφασης προς τη δημόσια τάξη, οι πραγματικές παραδοχές της εξεταζόμενης διαιτητικής απόφασης, είναι κατά κυριολεξία αδιάφορες και ούτε επιτρέπεται η ουσιαστική επανεξέταση αυτών (*απαγόρευση της revision au fond*), αφού, άλλωστε, στο στάδιο αυτό του δικαστικού ελέγχου της διαιτητικής απόφασης, εξετάζεται μόνον, αν η αναγνώριση της ισχύος του διατακτικού της ή και η εκτέλεσή του στην ελληνική έννομη τάξη δημιουργεί καθ' εαυτήν κατάσταση ασυμβίβαστη προς τη δημόσια τάξη, δηλαδή τις θεμελιώδεις κοινωνικές, οικονομικές και ηθικές αρχές, που επικρατούν στην ελληνική έννομη τάξη ή τα χρηστά ήθη, δηλαδή

---

¹²¹ ΑΠ 403/1989 ΤΝΠ-Νόμος (Πρόεδρος Π. Λογοθέτης, Εισηγητής Δ.-Α. Παπαγεωργίου)- βλ. επίσης Κεραμέα, Εξουσία κρίσεως των διαιτητών και εκτασις του εκ της αποφάσεώς του δεδικασμένου, Δ 1970,297 επ., 300-301, Κουσούλη, Διαιτησία, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2004,107, τον ίδιο, Δίκαιο της διαιτησίας, 2006, 141-142, Νίκα, Τα όρια του ελέγχου διαιτητικής αποφάσεως για αντίθεσή της στη δημόσια τάξη από τον δικαστή της αγωγής ακυρώσεως της, ΧρΙΔ 2014. 402 σημ. 12 βλ. όμως Μπέη, ΠολΔ, 896, σ. 447· βλ. για το όλο ζήτημα Καλαβρό, θεμελιώδη ζητήματα του δικαίου της διαιτησίας 2, 2011,

τους κανόνες, που εκφράζουν τις αντιλήψεις του μέσου, εμφρόνως και χρηστά σκεπτόμενου, κοινωνικού ανθρώπου και κρατούν ως βασικοί ρυθμιστικοί κανόνες της κοινωνικής συμβίωσης, ενόψει πάντοτε των επικρατουσών στη χώρα νομικών και πραγματικών συνθηκών¹²² κατά τον χρόνο της ακύρωσης ή της αναγνώρισης ή της κήρυξης της εκτελεστότητας.

Επομένως, κατά τον δικαστικό έλεγχο των διαιτητικών αποφάσεων, ως προς την τυχόν αντίθεσή τους προς τη δημόσια τάξη, κρίσιμη είναι η ισχύς του διατακτικού της εκάστοτε διαιτητικής απόφασης και η δια αυτού ορθή ή μη εφαρμογή διατάξεων του αναγκαστικού δικαίου, που ανήκουν στις θεμελιώδεις αρχές της ελληνικής έννομης τάξης. Κατά το στάδιο αυτό της έρευνας, το αιτιολογικό της διαιτητικής απόφασης ενδιαφέρει μόνο για την κατανόηση ή και την ερμηνεία του διατακτικού της. Κρίσιμο είναι, επίσης, το ζήτημα, αν η αναγνώριση της ισχύος του διατακτικού ή η τυχόν εκτέλεσή του σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή δημιουργεί σε μία συγκεκριμένη έννομη τάξη κατάσταση ασυμβίβαστη προς τις κρατούσες θεμελιώδεις νομικές και πραγματικές συνθήκες. Η τελευταία αυτή οπτική γωνία, οι κρατούσες, δηλαδή σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή και σε μία συγκεκριμένη έννομη τάξη πραγματικές συνθήκες, είναι και η απολύτως κρίσιμη για το εξεταζόμενο εδώ ζήτημα. Διότι, ως προς τις επικρατούσες πραγματικές συνθήκες κατά τον χρόνο της ακύρωσης ή της αναγνώρισης ή της κήρυξης της εκτελεστότητας, σχηματίζει το δικαστήριο της αγωγής ακύρωσης, αλλά και το δικαστήριο της αναγνώρισης πλήρες αποδεικτικό πόρισμα, μη δεσμευόμενο από το αποδεικτικό πόρισμα της διαιτητικής απόφασης.

Κατόπιν όλων των προαναφερθέντων, είναι προφανές πως τόσο το δικαστήριο της αναγνώρισεως κατά τον έλεγχο της προσκρούσεως ή μη της ημεδαπής ή της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως στη δημοσία τάξη δεσμεύεται από τις πραγματικές παραδοχές, τα αποδεικτικά πορίσματα, στα οποία κατέληξε από την αξιολόγηση και εκτίμηση του πραγματικού υλικού και τα γεγονότα που έκρινε αυτή (δηλαδή η ρηθείσα διαιτητική απόφαση) ως αποδεδειγμένα. Έτσι, το δικαστήριο της αναγνώρισεως δεσμεύεται να σχηματίσει το αξιολογικό πόρισμα περί προσκρούσεως ή μη της ημεδαπής ή της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως στη δημοσία τάξη με βάση τις πραγματικές παραδοχές και τα αποδεικτικά πορίσματα που περιέχονται στη διαιτητική απόφαση,

---

¹²² Κρατούσα γνώμη στη γερμανική νομολογία- βλ. BGHZ 27, 249, 254 = JZ 1959,173, με σύμφωνες παρατηρήσεις Habsc-heidm και BGHZ 30, 89, 92 και 94 επ βλ. και MuKoZPO/Munch, ZPO, 2013, § 1059, αριθ. 39, με εκτενείς περαιτέρω παραπομπές.

ενώ νέοι πραγματικοί ισχυρισμοί και νέα γεγονότα που δεν περιέχονται σ' αυτή είναι απαράδεκτα. Τέλος, οι πραγματικές παραδοχές, τα αποδεικτικά πορίσματα και τα γεγονότα που έκρινε αποδεδειγμένα η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση προσδιορίζουν τα όρια με βάση τα οποία θα ελέγξει το δικαστήριο της αγωγής ακυρώσεως ή το δικαστήριο της αναγνώρισεως αν η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση προσκρούει ή όχι στη δημοσία τάξη, όπως ορθά δέχεται η παγιωθείσα νομολογία όπως περιγράφεται παραπάνω.

VII. Η νομολογία (διεθνής και ελληνική) ως προς την έννοια και την ερμηνεία του άρθρου V II (β) της Σύμβασης της Νέας Υόρκης

Όπως είδαμε παραπάνω, το άρθρο V(2)(β) επιτρέπει σε ένα δικαστήριο στο οποίο έχει κατατεθεί η αίτηση αναγνώρισης και εκτέλεσης να απορρίψει αυτήν την αίτηση εφόσον θα ήταν «ενάντια στην δημόσια τάξη αυτής της χώρας». Το πρόβλημα σε αυτό το λόγο μη αναγνώρισης και εκτέλεσης, έγκειται κυρίως στο ότι δεν γίνεται ακριβής καθορισμός της σημασίας του όρου «δημόσια τάξη» (χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε εύκολα να πραγματοποιηθεί)¹²³. Ακόμα, το συγκεκριμένο άρθρο δεν αναφέρει ούτε εάν οι ημεδαπές αρχές δημόσιας τάξης ή οι αρχές δημόσιας τάξης (βασισμένες στην διεθνή έννοια της δημόσιας τάξης) πρέπει να εφαρμοστούν σε μία αίτηση αναγνώρισης και εκτέλεσης που κατετέθη με βάση την Σύμβαση της Νέας Υόρκης. Βέβαια, όπως ανωτέρω αναλύσαμε, η διεθνής έννοια της δημόσιας τάξης είναι γενικά στενότερη απ' αυτήν της ημεδαπής δημόσιας τάξης¹²⁴. Κατωτέρω παρατίθενται μερικά παράδειγμα αναγνώρισης και εκτέλεσης, καθώς και παραδείγματα απόρριψης της αίτησης για αναγνώριση και εκτέλεση διαιτητικών αποφάσεων κατά διαιτητικών αποφάσεων, σύμφωνα με το άρθρο VII(β) ΣΝΥ από τη διεθνή (για λόγους πληρότητας της παρούσας) και ελληνική νομολογία .

---

¹²³ Κουσουλής, Δίκαιο της Διαιτησίας, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2006, «η απίσχναση της δημόσιας τάξης, σελ. 164

¹²⁴ Σύμφωνα με τον Οδηγό του ICCA για την Σύμβαση της ΝΥ (2011), η διεθνής δημόσια τάξη των κρατών περιλαμβάνει(i) θεμελιώδεις αρχές, που αφορούν την δικαιοσύνη ή τα χρηστά ήθη, τις οποίες το Κράτος επιθυμεί να προστατεύσει ακόμη και όταν δεν το αφορούν άμεσα, (ii) κανόνες σχεδιασμένοι να υπηρετούν τα ουσιώδη πολιτικά, κοινωνικά ή οικονομικά συμφέροντα ενός Κράτους, γνωστοί και ως «*lois de police*» ή «κανόνες δημόσιας τάξης», και (iii) το καθήκον του Κράτους να σέβεται τις υποχρεώσεις του προς τα άλλα Κράτη ή διεθνείς οργανισμούς.

A. Η διεθνής νομολογία

ι. Αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Υπόθεση Eco Swiss China Time Ltd vs Benetton International NV¹²⁵

Η απόφαση Eco Swiss αναγνωρίζει το θεμελιώδη χαρακτήρα του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού για την οργάνωση της ενωσιακής έννομης τάξης. Η ενωσιακή αντιμονοπωλιακή νομοθεσία συνιστά θεμέλιο του οικονομικού συστήματος της ένωσης και των κρατών μελών αυτής και έτσι συνδέεται αναπόσπαστα με τη δημόσια τάξη. Ο εν λόγω χαρακτήρας του ενωσιακού δικαίου ανταγωνισμού και η υποχρέωση των Δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ να μην προβαίνουν σε αναγνώριση και εκτέλεση διαιτητικών αποφάσεων που αντίκεινται στις εν λόγω θεμελιώδεις προβλέψεις επιβεβαιώθηκαν με ιδιαίτερη σαφήνεια στην υπόθεση Eco Swiss: στη στάθμιση των συμφερόντων, με αφορμή την υπόθεση Eco Swiss, η εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού υπερτερεί της αρχής της περιορισμένης αναθεώρησης των διαιτητικών αποφάσεων¹²⁶.

Το ΔΕΕ με την ως άνω απόφαση, αναγνώρισε το δικαιολογημένο ενδιαφέρον των κρατών μελών για περιορισμένης έκτασης δικαστικό έλεγχο των υφιστάμενων διαιτητικών αποφάσεων, αλλά παράλληλα τόνισε τη θεμελιώδη σημασία του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και την ανάγκη ομοιόμορφης και αποτελεσματικής εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας του ανταγωνισμού. Δεδομένου δε ότι όλες οι έννομες τάξεις προβλέπουν τη δυνατότητα ακύρωσης ή μη αναγνώρισης/εκτέλεσης διαιτητικών αποφάσεων που προσβάλλουν τη δημόσια τάξη, το ΔΕΕ πανηγυρικά αναγνώρισε ότι οι ενωσιακοί κανόνες του δικαίου ανταγωνισμού, υπάγονται και εκφράζουν την ενωσιακή δημόσια τάξη, η οποία αποτελεί αδιάσπαστο τμήμα της εθνική δημόσιας τάξης εκάστου κράτους μέλους. Κατά συνέπεια, κατά το ΔΕΕ τα εθνικά Δικαστήρια οφείλουν, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 3 ΣΛΕΕ, να ελέγχουν και να μην αναγνωρίζουν

¹²⁵ Υπόθεση C-126/97. Eco Swiss China Time Ltd κατά Benetton International NV.

¹²⁶ Κομνηνός Α., σχόλιο σε απόφαση Eco Swiss, CML Rev. 2000. 472.

διαιτητικές αποφάσεις που παραβιάζουν την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία και που άρα αντίκεινται στη δημόσια τάξη.

Ωστόσο, το ΔΕΕ, στην υπόθεση Eco Swiss, ενώ έκρινε ότι το ενωσιακό δίκαιο ελεύθερου ανταγωνισμού ανάγεται στη δημόσια τάξη κατά το στάδιο του ελέγχου των διαιτητικών αποφάσεων, άφησε εντούτοις ανοιχτό το ζήτημα της έκτασης του εν λόγω δικαστικού ελέγχου. Η απόφαση Eco Swiss πρέπει να ερμηνευθεί ότι θέτει την αρχή της δημόσιας τάξης, τον σεβασμό της οποίας τα δικαστήρια οφείλουν να εξασφαλίσουν είτε όσον αφορά τις διαιτητικές αποφάσεις, είτε όσον αφορά την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών¹²⁷ αποφάσεων. Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να προσδιορίσουν την ανοχή που θα επιδείξουν στην παραβίαση της δημόσιας τάξης τους. Είναι συνεπώς, εύλογο να τιμωρούνται μόνο οι εξόφθαλμες παραβάσεις του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού και γενικότερα των κανόνων που θεωρούνται ουσιώδεις για την κοινωνικό – οικονομική οργάνωση μιας κοινωνίας. Σφάλματα κατά την εφαρμογή της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας δεν στοιχειοθετούν αφ' εαυτά προσβολή της δημόσιας τάξης¹²⁸.

Με άλλα λόγια, το Δικαστήριο αναγνώρισε μεν την υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να αρνούνται την αναγνώριση και εκτέλεση διαιτητικών αποφάσεων που αντίκεινται στην ενωσιακή έννομη τάξη, **αλλά δεν παρέσχε σαφή απάντηση στο ερώτημα τι ακριβώς συνιστά παράβαση της δημόσιας τάξεως**.

- Υπόθεση Renault κατά Maxicar Spa¹²⁹

Το ΔικΕΕ, στην υπόθεση αυτή, κλήθηκε να κρίνει κατά πόσον μία Γαλλική απόφαση μπορούσε να μην αναγνωρισθεί στην Ιταλία λόγω προσβολής της δημόσιας τάξης, καθώς υποστηρίχθηκε ότι η απόφαση παραβίαζε τις διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, καθώς επίσης το άρθρο 102 της Συνθήκης. Η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Renault εστιάζει στη δημόσια τάξη ως ρήτρα

¹²⁷ Bolle, CA Paris, Thales, Rev. Crit. 2006, p. 114

¹²⁸ Derains, Specific Issues Arising in the Enforcement of EC Antitrust Rules by Arbitration Courts σε Elherman/Atanasiu (Επιμ.), European Competition Law Annual 2001: Effective Private Enforcement of Antitrust Law, 2003, σελ. 338

¹²⁹ ΔΕΚ, απόφ. 11.5.200 C-38/98 Renault κατά Maxicar Spa

απόκρουσης της αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων, κατά την έννοια του Άρθρου 27(1) της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968¹³⁰.

Η ως άνω απόφαση αποτέλεσε αφορμή για ορισμένες κρίσιμες επισημάνσεις από μέρους του Δικαστηρίου, δύο από τις οποίες έχουν σημασία και στο πλαίσιο της εξέτασης της δημόσιας τάξης ως ρήτρας του πολιτειακού ελέγχου των διαιτητικών αποφάσεων. Ειδικότερα:

Αρχικά, ο Γενικός Εισαγγελέας Alber στις Προτάσεις του κατέστησε σαφές ότι **οι εν λόγω διατάξεις (περί ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, καθώς επίσης το άρθρο 102 της Συνθήκης), συνιστούν περιεχόμενο της δημόσιας τάξης, κάτι το οποίο και το ΔικΕΕ έκανε σιωπηρά δεκτό.**

Το Δικαστήριο επανέλαβε την απαίτηση του Ευρωπαϊκού δικαίου **περί στενής ερμηνείας της έννοιας της δημόσιας τάξης** υπογραμμίζοντας μάλιστα ότι «*αν και δεν απόκειται στο Δικαστήριο να καθορίσει το περιεχόμενο της δημοσίας τάξεως ενός συμβαλλόμενου κράτους, αυτό οφείλει εντούτοις να ελέγξει τα όρια εντός των οποίων το δικαστήριο ενός συμβαλλόμενου κράτους μπορεί να εφαρμόσει την έννοια αυτή*».

Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι απλώς και μόνο η εσφαλμένη εφαρμογή του εθνικού ή του Ευρωπαϊκού δικαίου δεν δύναται να εξισωθεί με προσβολή της δημόσιας τάξης του forum, ως αρνητικής προϋπόθεσης του πολιτειακού ελέγχου των αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων, παραδοχή που, μπορεί να επεκταθεί και στον πολιτειακό έλεγχο των διεθνών διαιτητικών αποφάσεων επί εμπορικών διαφορών που σχετίζονται με την εφαρμογή των Άρθρων 101-102 ΣυνθΛΕΕ.

ii. Παραδείγματα Αναγνώρισης Και Εκτέλεσης εθνικών δικαστηρίων

- Το Εφετείο των Παρισίων (Thales)¹³¹, πέραν της παραδοχής ότι οι κανόνες ελεύθερου ανταγωνισμού της ΕΕ ανάγονται στην έννοια της δημόσιας τάξης, θεώρησε ότι η

---

¹³⁰ Επισημαίνεται πως το αρ. 34 παρ. 1 του Κανονισμού 4/2001, ο οποίος αντικατέστησε την ως άνω Σύμβαση των Βρυξελλών, απαιτεί η παραβίαση της δημόσιας τάξης να είναι κατάφορη, ενώ το αρ. 27 παρ. 1 της Σύμβασης των Βρυξελλών προβλέπει ότι οι αλλοδαπές αποφάσεις δεν αναγνωρίζονται αν η αναγνώριση αντίκειται στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως. Δεν απαιτούνταν δηλαδή η παραβίαση να είναι κατάφορη.

¹³¹ CA Paris, 18.11.2004, Thales/Euromissile, Rev.Arb. 2005 750

προσβολή αυτής θα πρέπει να είναι εξόφθαλμη προκειμένου να ακυρωθεί ορισμένη διαιτητική απόφαση.

Εν προκειμένω, θέμα κυρίως ετίθετο από την υπερβολική διάρκεια της σύμβασης και την εξ αποτελέσματος κατανομή αγορών. Στην υπόθεση αυτή, η σύμβαση από την οποία προέκυψε η διαφορά περιείχε όρους που ήταν αντίθετοι με τη νομοθεσία περί ελεύθερου ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (που συνιστούν όπως είδαμε παραπάνω κοινοτικούς κανόνες αμέσου εφαρμογής, οι οποίοι αποτελούν μέρος της δημόσιας τάξης όλων των κρατών μελών). Όταν λοιπόν, η διαφορά που προέκυψε από την εν λόγω σύμβαση, ήχθη σε διαιτησία, οι διαιτητές δεν έλαβαν υπόψη αυτεπαγγέλτως τους κοινοτικούς κανόνες αμέσου εφαρμογής, καθώς, εάν τους ελάμβαναν υπόψη, θα έπρεπε να ακυρώσουν τη σύμβαση. Τούτο προβλήθηκε από τον ηττηθέντα διάδικο για πρώτη φορά κατά τον έλεγχο της απόφασης από το Γαλλικό δικαστήριο στο πλαίσιο ακυρωτικής δίκης.

Το Εφετείο υπογράμμισε την ανακόλουθη αυτή συμπεριφορά του προσφεύγοντος (*venire contra factum proprium*) και έκρινε ότι τα οικεία επιχειρήματα δεν στερούνταν νομικής βασιμότητας, εντούτοις απαιτούσαν την ενδελεχή επανεξέταση της ουσίας της διαφοράς, κάτι που δεν συνάδει ούτε με τις αρμοδιότητες του δικαστηρίου ούτε με το περιεχόμενο της αγωγής ακύρωσης και ούτε με τις παραδοχές του Γαλλικού δικαίου περί διαιτησίας¹³².

Συνεπώς, το δικαστήριο έκρινε ότι τα σχετικά με την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία επιχειρήματα δεν θεμελιώναν προδήλως την προσβολή της δημόσιας τάξης. Η προσαπτόμενη παραβίαση της νομοθεσίας του ανταγωνισμού οφείλει να είναι πρόδηλη, αν όχι εξόφθαλμη, προκειμένου να ευδοκιμήσει η υπό κρίση αίτηση ακύρωσης. **Σύμφωνα δε με την έκφραση του ίδιου του Δικαστηρίου, η παραβίαση πρέπει να είναι “Flagrante, effective et concrete”.**

- Σε μία γερμανική υπόθεση (Seller v. Buyer) μπροστά από το Εφετείο της Celle, ο πωλητής ζήτησε την εκτέλεση μιας διαιτητικής απόφασης του Διεθνούς Εμπορικού Διαιτητικού Δικαστηρίου του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της Ρωσίας

---

¹³² Ζουμπούλης Χρ., Αυτονομία της ιδιωτικής Βούλησης και Κανόνες Δημόσιας Τάξης στην Εποχή της Οικονομικής Ανάλυσης, ΝοΒ 2008, σελ. 1489

(ICAC)¹³³. Ο αγοραστής υποστήριξε ότι αν το δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση εκτέλεσης, τότε θα παραβιαζόταν η δημόσια τάξη είτε επειδή υπήρχαν δικονομικές παρατυπίες στην διαιτητική διαδικασία είτε επειδή η διαιτητική απόφαση προέβλεπε μια δυσανάλογα υψηλή ποινική ρήτρα. Το δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματα του αγοραστή θεωρώντας ότι: «Στην ειδική περίπτωση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, η απόκλιση σε μία διεθνή διαιτησία από τους υποχρεωτικούς κανόνες της εγχώριας δικονομίας δεν επιφέρει (αυτόματα) την παραβίαση της δημόσιας τάξης. Πρέπει συνεπώς να υπάρχει μια παραβίαση της διεθνούς δημόσιας τάξης. Επομένως, ο κανόνας είναι ότι η αναγνώριση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων υπόκειται σε ένα σύστημα λιγότερο αυστηρό απ' αυτό (της αναγνώρισης) των ημεδαπών διαιτητικών αποφάσεων. Το ζήτημα δεν είναι εάν ένας Γερμανός δικαστής θα είχε φτάσει σ' ένα διαφορετικό αποτέλεσμα αν βασιζόταν στους αναγκαστικούς κανόνες του γερμανικού δικαίου. Υπάρχει επομένως μια παραβίαση της διεθνούς δημόσιας τάξης μονάχα όταν οι συνέπειες της εφαρμογής του αλλοδαπού δικαίου σε μια συγκεκριμένη υπόθεση είναι σε τόση αντίθεση με τις γερμανικές διατάξεις ώστε να είναι απαράδεκτη σύμφωνα με τις γερμανικές αρχές. Η παρούσα υπόθεση δεν εμπίπτει σ' αυτή την περίπτωση».

- Στην γαλλική υπόθεση **SNF v. Cytec**, η SNF συνήψε συμφωνία για την αγορά ενός χημικού μίγματος από την Cytec σύμφωνα με δύο διαφορετικά συμβόλαια¹³⁴. Το δεύτερο προέβλεπε ότι η Cytec θα ήταν ο αποκλειστικός προμηθευτής. Το διαιτητικό δικαστήριο αποφάσισε ότι το δεύτερο συμβόλαιο παραβίαζε το ευρωπαϊκό δίκαιο του ανταγωνισμού. Ύστερα εξέδωσε την διαιτητική απόφαση υπέρ της Cytec. Στο Ανώτατο Δικαστήριο της Γαλλίας, η SNF χρησιμοποίησε ουσιαστικά το επιχείρημα ότι το δικαστήριο δεν θα πρέπει να επιτρέψει την εκτέλεση μιας διαιτητικής απόφασης, η οποία έχει βασιστεί σ' ένα συμβόλαιο που περιορίζει τον ανταγωνισμό και επομένως είναι ενάντια στο ευρωπαϊκό δίκαιο και την δημόσια τάξη. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι όπου (όπως σ' αυτήν την υπόθεση) το θέμα της υπόθεσης αφορά την διεθνή δημόσια τάξη, τα δικαστήρια θα επέμβουν μονάχα για να απορρίψουν την αίτηση

---

¹³³ Γερμανία: Oberlandesgericht, Celle, 6 Οκτωβρίου 2005 (Seller v. Buyer) Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) σ. 322-327 (Germany no. 99).

¹³⁴ Cour de Cassation, First Civil Chamber, 4 Ιουνίου 2008 (SNF sas v. Cytec Industries BV) Yearbook Commercial Arbitration XXXIII (2008) σ. 489-494 (France no. 47).

εκτέλεσης στην περίπτωση μιας «κατάφωρης, ενεργούς και συγκεκριμένης» παραβίασης της διεθνούς δημόσιας τάξης.

Το ότι η νομική επιχειρηματολογία που χρησιμοποιείται μέσα σε μια διαιτητική απόφαση (αιτιολογικό) ή το ότι η συμπεριφορά του διαιτητικού δικαστηρίου είναι κατά κάποιο τρόπο ελλειμματική, αυτό δεν παραβιάζει την δημόσια τάξη, εφόσον αυτό το ελάττωμα δεν επηρεάζει τις θεμελιώδεις αντιλήψεις των χρηστών ηθών και της δικαιοσύνης του νομικού συστήματος όπου ζητείται η εκτέλεση, εφόσον δηλαδή δεν παραβιάζεται η δημόσια διεθνής τάξη. Για παράδειγμα, το Ανώτατο Δικαστήριο του Χονγκ Κονγκ αποφάσισε ότι η πραγματοποίηση μιας αυτοψίας ερήμην του εναγομένου δεν ήταν λόγος για την απόρριψη της αίτησης εκτέλεσης γιατί ο εναγόμενος είχε ειδοποιηθεί ότι η αυτοψία είχε λάβει χώρα και δεν ζήτησε την επανάληψη αυτής εν τη παρουσία των εκπροσώπων του¹³⁵.

– Έλλειψη οικονομικών μέσων: το Ανώτατο Δικαστήριο της Πορτογαλίας απέρριψε το επιχείρημα ότι υπήρξε παραβίαση της δημόσιας τάξης επειδή ο πορτογάλος εναγόμενος δεν συμμετείχε στην διαιτησία στην Ολλανδία λόγω έλλειψης οικονομικών μέσων¹³⁶,

– Έλλειψη αμεροληψίας από τους διαιτητές: τα δικαστήρια έχουν κρίνει ότι «η εμφάνιση μιας μεροληπτικής προσέγγισης» δεν είναι αρκετή. Θα πρέπει να υπήρχε «πραγματική μεροληψία», δηλαδή ο διαιτητής θα πρέπει να είχε ενεργήσει μ' έναν μεροληπτικό τρόπο¹³⁷,

---

¹³⁵ Χονγκ Κονγκ: Court of Final Appeal of the Hong Kong Special Administrative Region, 9 Φεβρουαρίου 1999 (*Hebei Import and Export Corporation v. Polytek Engineering Company Limited*) Yearbook Commercial Arbitration XXIV (1999) σ. 652-677 (Hong Kong no. 15).

¹³⁶ Πορτογαλία: Supremo Tribunal de Justiça, 9 Οκτωβρίου 2003 (A v. B. & Cia. Ltda., et al.) Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) σ. 474-479 (Portugal no. 1).

¹³⁷ Γερμανία: Oberlandesgericht, Stuttgart, 18 Οκτωβρίου 1999 και Bundesgerichtshof, 1 Φεβρουαρίου 2001 (*Dutch Shipowner v. German Cattle and Meat Dealer*) Yearbook Commercial Arbitration XXIX (2004) σ. 700-714 (Germany no. 60),

- Έλλειψη του αιτιολογικού της διαιτητικής απόφασης: τα δικαστήρια των χωρών, όπου η δικαιολόγηση των διαιτητικών αποφάσεων είναι αναγκαστική, γενικά αποδέχονται την αίτηση εκτέλεσης αποφάσεων που δεν περιέχουν καμία αιτιολογία αλλά που έχουν εκδοθεί σε χώρες όπου αυτές οι διαιτητικές αποφάσεις είναι έγκυρες.¹³⁸

iii. Παραδείγματα Απόρριψης Της Αίτησης Αναγνώρισης Και Εκτέλεσης

Παραδείγματα απόρριψης της αίτησης αναγνώρισης και εκτέλεσης σύμφωνα με το Άρθρο VII(β) είναι:

- Το Εφετείο της Βαυαρίας απέρριψε την αίτηση αναγνώρισης και εκτέλεσης μιας ρωσικής διαιτητικής απόφασης για το λόγο ότι ήταν ενάντια στην δημόσια τάξη γιατί η διαιτητική απόφαση εκδόθηκε αφού τα μέρη είχαν καταλήξει σε συμβιβασμό, γεγονός το οποίο οι διαιτητές είχαν αποκρύψει¹³⁹.

- Το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο *Arbitrazh* (Εμπορικό) για την περιφέρεια του Tomsk, στην Ρωσία, απέρριψε την εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης που εκδόθηκε στο Παρίσι σύμφωνα με τους κανόνες διαιτησίας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου, κρίνοντας ότι τα δάνεια που ήταν το αντικείμενο της διαιτητικής απόφασης αποτελούσαν μια παράνομη διευθέτηση μεταξύ εταιρειών του ίδιου ομίλου και ότι η διαφορά δεν ήταν αληθινή¹⁴⁰.

Ηνωμένες Πολιτείες: United States District Court, Southern District of New York, 27 Ιουνίου 2003 και United States Court of Appeals, Second Circuit, 3 Αυγούστου 2004 (*Lucent Technologies Inc., et al. v. Tatung Co.*) Yearbook Commercial Arbitration XXX (2005) σ. 747-761 (US no. 483).

¹³⁸ *Γερμανία:* Oberlandesgericht Düsseldorf, 15 Δεκεμβρίου 2009 (*Seller v. German Buyer*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) σ. 386-388 (Germany no. 135).

¹³⁹ *Γερμανία:* Bayerisches Oberstes Landesgericht, 20 Νοεμβρίου 2003 (*Seller v. Buyer*) Yearbook Commercial Arbitration XXIX (2004) σ. 771-775 (Germany no. 71).

¹⁴⁰ *Ρωσία:* Federal Arbitrazh (Commercial) Court, District of Tomsk, 7 Ιουλίου 2010 (*Yukos Capital S.A.R.L. v. OAO Tomskneft VNK*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) σ. 435-437 (Russian Federation no. 28).

B. Η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων

Μεταξύ των εκ του νόμου (άρθρ. V Π (β) της Σ.Ν.Υ.), προϋποθέσεων για την αναγνώριση και κήρυξη εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως είναι όπως προαναφέρθηκε και η μη πρόσκρουση αυτής στη διεθνή δημοσία τάξη του άρθρου 33 ΑΚ. Ειδικότερα εμποδίζεται η αναγνώριση και κήρυξη εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως όταν προσκρούει στη διεθνή δημοσία τάξη υφ' οιαδήποτε μορφή εμφανίζεται· δηλαδή είτε υπό την μορφή της ουσιαστικής είτε υπό την μορφή της δικονομικής διεθνούς δημοσίας τάξης.

Στο πλαίσιο της τελευταίας έχει κριθεί ότι δεν αντίκειται στη δημόσια τάξη η αναγνώριση και εκτέλεση στην Ελλάδα αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης α) που περιέχει και μη οριστικές διατάξεις¹⁴¹, β) που επιδικάζει υψηλή δικαστική δαπάνη¹⁴² γ) που έχει ανεπαρκή αιτιολογία ή ενδεχομένως έχει υποπέσει σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή αλλοδαπών νομικών κανόνων ή σε εσφαλμένη εκτίμηση της ουσίας από τους διαιτητές¹⁴³, δ) όταν η αλλοδαπή απόφαση εκδόθηκε σύμφωνα με το αλλοδαπό διαδικαστικό δίκαιο που τη διέπει, από διαιτητή που εκκρεμούσε σε βάρος του αίτηση εξαίρεσης, η οποία τελικά απορρίφθηκε, και η οποία κατά το αλλοδαπό διαδικαστικό δίκαιο δεν επέφερε αυτοδικαιώς την αναστολή της διαιτητικής διαδικασίας αλλά δημιούργησε λόγο υποβολής αίτησης αναστολής, που δεν υποβλήθηκε¹⁴⁴ ε) όταν η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση επιδικάζει τόκο μεγαλύτερο από τον ισχύοντα στην ημεδαπή λ.χ. 0,4% ημερησίως¹⁴⁵, ζ) όταν η αλλοδαπή απόφαση τελεσιδίκησε χωρίς να κοινοποιηθεί στον ερημοδικασθέντα διάδικο.

Αντιθέτως, έχει κριθεί ότι αντίκειται στη δημόσια τάξη η αναγνώριση και εκτέλεση στην Ελλάδα αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης: α) αν δεν φέρει την υπογραφή ενός εκ των διαιτητών που ορίστηκαν με τη συμφωνία διαιτησίας και σε περίπτωση όπου αυτός κωλύεται ή αρνείται τη σχετική βεβαίωση στο έγγραφο της απόφασης για το γεγονός του κωλύματος ή της άρνησης, εκτός και αν παρασχέθηκε η δυνατότητα στον απόντα διαιτητή να συμμετάσχει στο στάδιο της διάσκεψης της διαιτητικής διαδικασίας και να

---

¹⁴¹ ΑΠ1066/2007

¹⁴² ΑΠ1066/2007. Αντίθετη η ΑΠ1829/2006 ΝοΒ2007.674

¹⁴³ ΟΛΑΠ11/2009. ΑΠ537/2007. ΕφΘεσ 451/2000.

¹⁴⁴ ΟΛΑΠ11/2009

¹⁴⁵ ΑΠ1710/1997. ΔΕΕ1998, 1214 με σημείωση Δημολίστα

εκφέρει την άποψή του, αλλά αυτός, ενώ αποδέχθηκε τον διορισμό του, και χωρίς να αποποιείται επισήμως την άσκηση των καθηκόντων του, ούτε να παραιτείται, αλλά και χωρίς το διάδικο μέρος που είχε την πρωτοβουλία του διορισμού του να ζητεί, όπως είχε δικαίωμα, την αντικατάστασή του, αρνείται (ο διαιτητής) να συνεργαστεί ή παρακωλύει, τη διαιτητική διαδικασία και τη διάσκεψη, απέχοντας χωρίς εύλογη αιτία από τις διασκέψεις του διαιτητικού δικαστηρίου¹⁴⁶, β) αν επιδικάζει υπέρμετρη δικαστική δαπάνη¹⁴⁷, γ) αν επιδικάζει απαιτήσεις από υπερασφάλιση¹⁴⁸, δ) αν επιδικάζει πέραν της αποζημίωσης για πραγματική ζημία και δυσανάλογη χρηματική κύρωση¹⁴⁹ και ε) όταν επιδικάζει υπέρμετρη τιμωρητική αποζημίωση¹⁵⁰.

Κάτωθι γίνεται αναλυτική περιγραφή σχετικών αποφάσεων που αφορούν την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων κατά τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης

- Η υπ' αριθμόν ΑΠ 1665/2009¹⁵¹

Με αφετηρία την υπ' αριθμόν 1665/2009 απόφασή του ο Άρειος Πάγος, ακολούθησε πιστά τη νομολογία Eco Swiss του ΔικΕΕ (βλέπε ανωτέρω) και θεώρησε ότι το Ενωσιακό αλλά και το Ελληνικό δίκαιο ανταγωνισμού εντάσσονται στην έννοια της δημόσιας τάξης.

Αρχικά, η ως άνω απόφαση απαριθμεί διατάξεις που εμπίπτουν στη διεθνή δημόσια τάξη του άρθρου 33 ΑΚ και αναφέρεται στα άρθρα 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ (ήδη 101 ΣΛΕΕ), 1 του Ν 703/1977, 4 παρ. 1 Συντ., 14 ΕΣΔΑ και 1 του πρόσθετου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ. Περιλαμβάνει όμως στην έννοια της διεθνούς δημόσιας τάξης και τις διατάξεις που αφορούν αποζημίωση πελατείας των εμπορικών αντιπροσώπων, οι οποίες, κατά τη

---

¹⁴⁶ ΑΠ11/2009

¹⁴⁷ ΑΠ 1829/2006

¹⁴⁸ ΑΠ6/1990, ΝοΒ1990, 1322-1323,

¹⁴⁹ ΟΛΑΠ17/999. Εφαθ 4332/2011

¹⁵⁰ ΑΠ 1260/2002. ΧρΙΔ2002 2002,922

¹⁵¹ ΔΕΕ 2011, σελ. 88

νομολογία του Ακυρωτικού και ήδη κατά το άρθρο 14 παρ. 4 του Ν 3557/2007, έχουν εφαρμογή και επί των αποκλειστικών διανομέων.

Ειδικότερα σύμφωνα με την ως άνω απόφαση: «Με την έχουσα εφαρμογή, εν προκειμένω, διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 περ. β' της από 10.6.1958 Σύμβασης της Νέας Υόρκης «περί αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων», που κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ΠΔ 4220/1961, προβλέπεται, ότι η αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης θα δύναται, μεταξύ των άλλων, να απορριφθεί, εάν η αρμόδια αρχή της χώρας, όπου ζητείται η αναγνώριση και εκτέλεση, διαπιστώνει ότι η αναγνώριση και εκτέλεση θα ήταν αντίθετη προς τη δημόσια τάξη της εν λόγω χώρας. Από τη διατύπωση της διάταξης αυτής προκύπτει ότι αρνητική προϋπόθεση για την κήρυξη στην Ελλάδα αλλοδαπής απόφασης είναι η μη αντίθεση αυτής στην ημεδαπή δημόσια τάξη, η οποία εκλαμβάνεται, υπό την αναφερομένη στο άρθρο 33 του ΑΚ έννοια της διεθνούς, κατά την ορολογία που εκράτησε, δημόσιας τάξης, η οποία αποτελείται από θεμελιώδεις κανόνες και αρχές που κρατούν, κατά ορισμένο χρόνο, στη χώρα και απηχούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές, ηθικές και άλλες αντιλήψεις, που διέπουν το βιοτικό ρυθμό αυτής και αποτελούν το φράγμα εφαρμογής, στην ημεδαπή, κανόνων αλλοδαπού δικαίου, η οποία μπορεί να προξενήσει διαταραχή στο βιοτικό ρυθμό που επικρατεί στη χώρα και διέπεται από τις εν λόγω αρχές. Οι διατάξεις δε που εκφράζουν τις ανωτέρω θεμελιώδεις αρχές και διέπουν το βιοτικό ρυθμό της χώρας είναι και η έκφραση της υπό την ανωτέρω έννοια δημόσιας τάξης, γι' αυτό και η αντίθετη προς αυτές ρύθμιση υπόθεσης, με την αλλοδαπή διαιτητική απόφαση, δεν συγχωρεί την εκτέλεση αυτής στην ημεδαπή, διότι τούτο θα είχε ως συνέπεια τη μερική ή ολική διαταραχή της ημεδαπής πολιτειακής έννομης τάξης. Στις διατάξεις αυτές εντάσσονται η διάταξη του άρθρου 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ, με την οποία απαγορεύονται συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές επιχειρήσεων, που νοθεύουν τον ανταγωνισμό στην Κοινότητα, όπως και η διάταξη του άρθρου 1 του Ν 703/1977 που αφορά στους περιορισμούς του ανταγωνισμού, που επηρεάζουν την ελληνική αγορά, οι διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 Συντ. και 14 ΕΣΔΑ, που αφορούν στην προστασία της περιουσίας του ατόμου, όπου εντάσσεται, κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και η πελατεία του, οι κοινοτικές διατάξεις, που αφορούν σε αποζημίωση πελατείας των αντιπροσώπων, ως οικονομικά ασθενεστέρων, στις σχέσεις τους με τους επιχειρηματίες (Οδηγία 86/653 ΕΟΚ, άρθρο 9 ΠΔ 219/1991), που έχουν εφαρμογή και για τους αποκλειστικούς διανομείς (ΑΠ 139/2006).»

Το δεύτερο σημείο της ΑΠ 1665/2009 που εμφανίζει ενδιαφέρον είναι η αντιμετώπιση του αναιρετικού λόγου περί ελλείψεως αιτιολογίας της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης, της οποίας επιδιώκονταν η εκτέλεση στην Ελλάδα. Το Ακυρωτικό έκρινε ότι η ανεπαρκής αιτιολογία της διαιτητικής απόφασης δεν καθιστά την προς εκτέλεση απόφαση αντίθετη στη δημόσια τάξη. Είναι γεγονός πως στις προϋποθέσεις κήρυξης εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής ή δικαστικής απόφασης, δεν περιλαμβάνεται και ο έλεγχος της νομικής της ορθότητας και ειδικότερα το αν εφαρμόστηκε το ουσιαστικό δίκαιο που έπρεπε να εφαρμοστεί κατά το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο ή κατά συμβατικό όρο, αφού το ημεδαπό δικαστήριο δεν επιτρέπεται να υπεισέλθει στην ουσία της υπόθεσης, προβαίνοντας σε αναδίκαση και νέα ουσιαστική διάγνωσή της, σε τροποποιήσεις, μεταβολές, προσθήκες ή αφαιρέσεις ως προς όσα διατάσσονται με την αλλοδαπή απόφαση. Αν η αλλοδαπή απόφαση είναι εσφαλμένη κατ' ουσίαν, ο διάδικος που ηττήθηκε μπορεί να ασκήσει εναντίον της μόνο τα προβλεπόμενα από το εφαρμοστέο λόγω δωσιδικίας αλλοδαπό δικονομικό δίκαιο ένδικα μέσα ή προσφυγή. Πιο συγκεκριμένα, η ως άνω απόφαση δέχθηκε τα εξής: «Περαιτέρω η ανυπαρξία αιτιολογίας στη διαιτητική απόφαση, δεν συνιστά λόγο μη κηρύξεως αυτής εκτελεστής στην Ελλάδα ...».

Ο Άρειος Πάγος λοιπόν, έκρινε πως εφόσον οι διαιτητές είχαν πράγματι εφαρμόσει το δίκαιο ανταγωνισμού, αλλά απλώς είχαν καταλήξει υπέρ της νομιμότητας των εν λόγω πρακτικών, δεν υπήρχε προσβολή της δημόσιας τάξης, συμφωνώντας κατ' αυτόν τον τρόπο με το Εφετείο το οποίο είχε κηρύξει εκτελεστή αλλοδαπή διαιτητική απόφαση, παρά τους ισχυρισμούς του ηττηθέντος διαδίκου περί παράβασης των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 1 του Ν 3959/2011. Επομένως, κατά την ελληνική νομολογία, όπως αυτή διαμορφώθηκε δυνάμει της ανωτέρω απόφασης, η λήψη υπόψη και εφαρμογή από το διαιτητικό όργανο του δικαίου ανταγωνισμού αρκεί για να απομακρύνει την πιθανότητα προσβολής της δημόσιας τάξης. Με αυτή την απόφαση φαίνεται πως η ελληνική νομολογία εντάσσεται στη λεγόμενη μινιμαλιστική σχολή¹⁵².

---

¹⁵² Η Μινιμαλιστική προσέγγιση, ερμηνεύει τη προσβολή της δημόσιας τάξης στενότερα και απορρίπτει σε κάθε περίπτωση την αναδίκαση της ουσίας της διαφοράς (revision au fond). Τα εθνικά Δικαστήρια, φαίνεται να κάνουν ευρέως δεκτή τη μινιμαλιστική προσέγγιση, ερμηνεύοντας τη δημόσια τάξη στενότερα και απορρίπτοντας σε κάθε περίπτωση την αναδίκαση της ουσίας της διαφοράς. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η νομολογία του Εφετείου των Παρισίων στην περίφημη υπόθεση Thales της κατευθύνσεις της νομολογίας της οποίας φαίνεται να ακολουθούν τα εθνικά δικαστήρια.

Η συγκεκριμένη απόφαση αφορά κυρίως τη δικονομική δημόσια τάξη. Στην προκειμένη περίπτωση ο δικαστής που το ένα διάδικο μέρος είχε επιλέξει παρά το ότι του παρασχέθηκε η δυνατότητα διαιτητή να συμμετάσχει στο στάδιο της διάσκεψης της διαιτητικής διαδικασίας και να εκφέρει την άποψή του, αλλά αυτός, ενώ είχε αποδεχθεί τον διορισμό του (και χωρίς να αποποιείται επισήμως την άσκηση των καθηκόντων του, ούτε να παραιτείται), αλλά και χωρίς το διάδικο μέρος που είχε την πρωτοβουλία του διορισμού του να ζητεί, όπως είχε δικαίωμα, την αντικατάστασή του, αρνούνταν να συνεργαστεί και παρακώλυε στην πραγματικότητα τη διαιτητική διαδικασία και τη διάσκεψη, απέχοντας χωρίς εύλογη αιτία από τις διασκέψεις του διαιτητικού δικαστηρίου. Μάλιστα έφτασε στο σημείο να μην υπογράψει τη διαιτητική απόφαση.

Επί του συγκεκριμένου ζητήματος κρίθηκαν τα εξής: *«Ενόψει όλων αυτών, και όταν πρόκειται για αλλοδαπή διαιτητική απόφαση, η ανάπτυξη στην ημεδαπή των συνεπειών της διαιτητικής αυτής απόφασης, στην περίπτωση που αυτή εκδόθηκε χωρίς τη συμμετοχή του ενός από τους διαιτητές, που ορίστηκαν με τη συμφωνία για τη διαιτησία, στη διαιτητική διαδικασία και στη διάσκεψη, αντίκειται ευθέως στη ημεδαπή δημόσια τάξη, κατά την προαναφερόμενη έννοια, στην οποία εν προκειμένω περιλαμβάνονται και οι ρυθμίσεις των διατάξεων των άρθρων 20 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ. Όμως, έχει ικανοποιηθεί η επιταγή για διάσκεψη και δεν είναι αντίθετη η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση στην δημόσια τάξη κατά την έννοια του άρθρου 33 του ΑΚ και στις περιλαμβανόμενες σ' αυτή αρχές της ισότητας της αμεσότητας και την εκατέρωθεν ακρόασης των μερών (άρθρα 886 παρ. 1 και 2 και 891 του Κ.Πολ.Δ), στην περίπτωση κατά την οποία παρασχέθηκε η δυνατότητα στο απόντα διαιτητή να συμμετάσχει στο στάδιο της διάσκεψης της διαιτητικής διαδικασίας και να εκφέρει την άποψή του, αλλ' αυτός, ενώ αποδέχθηκε τον διορισμό του, και χωρίς να αποποιείται επισήμως την άσκηση των καθηκόντων του, ούτε να παραιτείται, αλλά και χωρίς το διάδικο μέρος που είχε την πρωτοβουλία του διορισμού του να ζητεί, όπως είχε δικαίωμα, την αντικατάστασή του, αρνείται (ο διαιτητής) να συνεργαστεί ή παρακωλύει, τη διαιτητική διαδικασία και τη διάσκεψη, απέχοντας χωρίς εύλογη αιτία από τις διασκέψεις του διαιτητικού δικαστηρίου.»*

Επίσης, η ως άνω απόφαση δέχθηκε για την έννοια της δημόσιας τάξης της ΑΚ 33 ότι: «... ότι αρνητική προϋπόθεση για την κήρυξη εκτελεστής στην Ελλάδα αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης είναι η μη αντίθεσή της στην ημεδαπή δημόσια τάξη, η οποία διαλαμβάνεται υπό την αναφερόμενη στο άρθρο 33 του ΑΚ έννοια της (ΟλΑΠ 17/2008), δηλαδή της διεθνούς κατά την ορολογία που επικράτησε δημόσιας τάξης. Η αντίθεση αυτή υφίσταται όταν η διαδικασία που ακολουθήθηκε, για την έκδοση της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης προσκρούει σε θεμελιώδη δικονομικά αξιώματα, τα οποία πέρα και ανεξάρτητα από τους συγκεκριμένους ημεδαπούς δικονομικούς κανόνες εκφράζουν το κράτος δικαίου επί του πεδίου της απονομής της πολιτικής δικαιοσύνης, όταν η παράβαση των δικονομικών αυτών αρχών δεν ήταν δυνατό να προβληθεί, με ένδικα μέσα κατά της απόφασης ενώπιον των δικαστηρίων της αλλοδαπής πολιτείας (ΑΠ 496/1994), αλλά και όταν η ανάπτυξη στην ημεδαπή των συνεπειών της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης, το κύρος της οποίας αλυσιτελώς προσβλήθηκε στο δικαστήριο της αλλοδαπής πολιτείας, αντιτίθεται ευθέως στην έννοια της διεθνούς δημόσιας τάξης δηλαδή προς τους θεμελιώδεις κανόνες και αρχές, που κρατούν κατά ορισμένο χρόνο στη χώρα και απηχούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές θρησκευτικές, ηθικές και άλλες αντιλήψεις, οι οποίες διέπουν το βιοτικό ρυθμό αυτής και αποτελούν το φράγμα που αποτρέπει διαταραχή του άνω ρυθμού με την εκτέλεση στη ημεδαπή της αλλοδαπής απόφασης ή και μέσω αυτής στην εφαρμογή στην ημεδαπή κανόνων αλλοδαπού δικαίου που μπορεί να προξενήσουν την ίδια διαταραχή (ΟλΑΠ 6/1990). ...»

Τέλος σε σχέση με την αιτιολογία της διαιτητικής απόφασης και η ως άνω απόφαση δέχθηκε πως «Η ανεπαρκής όμως αιτιολογία της διαιτητικής απόφασης ή ακόμη και η ενδεχόμενη εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή αλλοδαπών νομικών κανόνων, ή η εσφαλμένη εκτίμηση της ουσίας από τους διαιτητές, δεν καθιστούν την απόφαση αντίθετη στην ημεδαπή δημόσια τάξη. (ΑΠ 537/2007).»

- Η υπ' αριθμόν ΑΠ 2273/2009

Η ως άνω απόφαση, ασχολήθηκε με το ζήτημα των δικαστικών εξόδων της διαιτησίας και της σχέσης τους με τη δικονομική δημόσια τάξη. Το Ακυρωτικό, υιοθετώντας την άποψη του Εφετείου και σε συνέχεια προηγούμενης νομολογίας του, δέχθηκε ότι η δικαστική δαπάνη, που επιδικάζεται με τη διαιτητική απόφαση, ενδιαφέρει τη δικονομική δημόσια τάξη στο μέτρο που είναι υπέρμετρη και θα πρέπει να ελέγχεται

με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Ωστόσο, σχετική παραβίαση δεν εντοπίστηκε στην προκείμενη υπόθεση. Αναλυτικά, η ως άνω απόφαση δέχθηκε ότι: «*Συγκεκριμένα, το προαναφερόμενο ποσό των δικαστικών εξόδων που επιδίκασε η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση, ύστερα από εκούσια υπαγωγή των διαδίκων στους Νορβηγούς διαιτητές, δεν είναι υπέρμετρο και δεν τελεί σε προφανή δυσαναλογία προς το ύψος της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς ώστε η εκτέλεσή της στην Ελλάδα να είναι αντίθετη προς την ημεδαπή δημόσια τάξη, ενόψει της αξίας του αντικειμένου της αγωγής και ανταγωγής, της πολυπλοκότητας της κρινόμενης υπόθεσης, την ως άνω διάρκεια της διαιτητικής διαδικασίας, τον μεγάλο αριθμό των ανταλλασσόμενων μεταξύ των διαδίκων δικογράφων και εγγράφων. Άλλωστε, οι διάδικοι με τα από 18.5.2006 και 19.5.2005 έγγραφα των που μετ' επικλήσεως προσκομίζει η αιτούσα, πριν από την έκδοση της απόφασης, αντάλλαξαν μεταξύ των, σχετικό κατάλογο εξόδων που απαιτούσε ο καθένας από τον αντίδικό του, (ήτοι, η αιτούσα ζητούσε το ποσό των 1,249.143 NOK και ο καθού το ποσό των 969.250 NOK και από την αντιπαράθεση τούτων εν σχέση και με το ύψος των απαιτήσεων του καθενός, προκύπτει ότι το ύψος της δικαστικής δαπάνης που αξίωνε ο καθού δεν είχε μεγάλη διαφορά από την αντίστοιχη της αιτούσας) χωρίς ο καθού να προβάλλει στο Διαιτητικό Δικαστήριο αντιρρήσεις ως προς το ύψος της δικαστικής δαπάνης που αξίωνε απ' αυτόν η αιτούσα, το οποίο αποδέχθηκε και τελικά επιδικάστηκε εις βάρος του. ...»*

Κατά την ως άνω απόφαση λοιπόν, τη «διεθνή», όπως επικράτησε, δημόσια τάξη (ordre public) συναπαρτίζουν οι θεμελιώδεις πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και ηθικές αντιλήψεις της ελληνικής έννομης τάξης, που διέπουν τον κρατούντα στην Ελλάδα βιοτικό ρυθμό. Πιο συγκεκριμένα η ως άνω απόφαση δέχθηκε ότι: «*Περαιτέρω, τόσο κατά τα άρθρα 903 αρ. 6 και 906 ΚΠολΔ, όσο και κατά το άρθρο 5 παρ. 2 στοιχ. Β' της παραπάνω διεθνούς σύμβασης της Ν. Υόρκης, σύμφωνα με τα οποία δεν κηρύσσεται εκτελεστή στην Ελλάδα αλλοδαπή διαιτητική απόφαση αν είναι αντίθετη προς τη δημόσια τάξη. Ως δημόσια τάξη νοείται όχι η εσωτερική δημόσια τάξη, κατά την έννοια του άρθρου 3 ΑΚ, αλλά η διεθνής τοιαύτη, κατά την έννοια του άρθρου 33 ΑΚ, η οποία αποκλείει την κήρυξη εκτελεστής αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης όταν με αυτήν εισάγονται στη χώρα ρυθμίσεις οι οποίες αντιβαίνουν σε θεμελιώδεις κανόνες και αρχές, που κρατούν σ' αυτή και απηχούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές και άλλες αντιλήψεις, οι οποίες διέπουν το βιοτικό ρυθμό αυτής και αποτελούν το φράγμα εφαρμογής στην ημεδαπή κανόνων αλλοδαπού δικαίου, η οποία*

μπορεί να προξενήσει διαταραχή στο βιοτικό αυτό ρυθμό, που κυριαρχεί στη χώρα (ΟΛΑΠ 1572/1981, 6/1990). ... Υπό τους άνω ισχυρισμούς η εκτέλεση των άνω αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων δεν είναι αντίθετη προς την δημόσια τάξη της ημεδαπής, καθόσον δεν είναι αντίθετη προς θεμελιώδεις κανόνες και αρχές της ελληνικής κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής και ηθικής ζωής, δοθέντος ότι η έννοια της δημόσιας τάξης είναι όχι η εσωτερική κατά το άρθρο 3 του ΑΚ, αλλά η στο άρθρο 33 ΑΚ αναφερομένη (διεθνής δημόσια τάξη) προς την οποία υφίσταται αντίθεση οσάκις η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση προσκρούει στους βασικούς και θεμελιώδους σημασίας κανόνες που απηχούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές, ηθικές και άλλες αντιλήψεις που διέπουν το βιοτικό ρυθμό της χώρας υποδοχής και αποτελούν το φράγμα εφαρμογής στην ημεδαπή κανόνων αλλοδαπού δικαίου, η οποία μπορεί να προκαλέσει διαταραχή στο βιοτικό ρυθμό που κυριαρχεί στη χώρα».

- Η υπ' αριθμόν ΕφΑθ 29/2010¹⁵³

Σύμφωνα με την ως άνω απόφαση, ενόψει της δυνατότητας των μερών να απαλλάξουν τους διαιτητές από την υποχρέωση διατύπωσης αιτιολογιών (όπως συμφωνήθηκε μεταξύ των μερών), ούτε η έλλειψη αιτιολογίας της διαιτητικής απόφασης, που επικαλείται η εκκαλούσα, αρκεί για την άρνηση του εξοπλισμού της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης με εκτελεστότητα, εκτός αν η έλλειψη αιτιολογίας υποκρύπτει στέρηση τους δικαιώματος υπεράσπισης ή ρύθμιση της διαφοράς κατά τρόπο, που αντίκειται στη δημόσια τάξη. Πιο συγκεκριμένα η εν λόγω απόφαση αναφέρει τα εξής: «Ισχυρίζεται, τέλος, με το δεύτερο λόγο της ενδίκου εφέσεώς της η εκκαλούσα ότι πάσχει η εκκαλουμένη από «έλλειψη αιτιολογίας υποκρύπτουσα ουσιαστική ρύθμιση διαφοράς που αντίκειται στη διεθνή δημοσία τάξη - άλλως απαίτηση από παράνομη και ισχυρή αιτία για διενέργεια ποινικά κολάσιμης πράξης κατά τις αρχές της διεθνούς και ελληνικής έννομης τάξης». Ισχυρίζεται συγκεκριμένα η εκκαλούσα ότι: α. μη ορθώς η εκκαλουμένη απέρριψε τον ισχυρισμό της περί ελλείψεως αιτιολογίας της διαιτητικής απόφασης Ι. Ο υπό στοιχ. α' ισχυρισμός της: διότι από την από 23.4.2007 διαιτητική απόφαση, προσκομιζόμενη στη γαλλική γλώσσα και σε επίσημη μετάφραση στην ελληνική, προκύπτει ότι αυτή είναι πλήρως και επαρκώς αιτιολογημένη, έστω και με δομή διαφορετική των ημεδαπών αποφάσεων, και τούτο ανεξαρτήτως του ότι η έλλειψη

¹⁵³ ΕφΑΔ 2010,729

αιτιολογίας δεν ερευνάται, σύμφωνα με τα όσα σχετικώς εξετάθησαν από το δικαστήριο από το οποίο ζητείται η αναγνώριση της εκτελεστότητας της αλλοδαπής αυτής αποφάσεως.»

- Η υπ' αριθμόν ΕφΑθ 4332/2011

Στην συγκεκριμένη περίπτωση το Εφετείο Αθηνών, έκρινε πως η προσαύξηση της πραγματικής αξίωσης (ποσού €120.000,00) με ποινική κύρωση υπέρ αυτής (ποσού €79.015,00), η οποία για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει το πεντάμηνο ανέρχεται στα 2/3 της κύριας οφειλής κρίνεται δυσαναλόγως μεγάλη, εν όψει των συμφερόντων των διαδίκων σε σχέση με το βαθμό υπαιτιότητας της οφειλέτριας, τη δυσμενή διεθνή οικονομική συγκυρία και τις εν γένει περιστάσεις.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την ως άνω απόφαση: *«Η προσαύξηση όμως της πραγματικής ζημίας με «ποινική» κύρωση υπέρ του δανειστή δεν είναι ανεκτή από την Ελληνική δημόσια τάξη, όταν είναι υπέρμετρη, όταν δηλαδή ενόψει των συγκεκριμένων περιστάσεων, που προκύπτουν από την αλλοδαπή απόφαση και ανάγονται στο είδος και στη σημασία της αθέτησης από τον οφειλέτη, στο βαθμό και στο μέγεθος της υπαιτιότητάς του, στα συμφέροντα του δανειστή, τα οποία προσβλήθηκαν ή διακυβεύονται, στην ηθική και οικονομική κατάσταση των μερών και στις ειδικές περιστάσεις, εμφανίζεται ως δυσαναλόγως μεγάλη. Το ότι μια τέτοια δυσαναλογία αντίκειται στις θεμελιώδεις ηθικές, κοινωνικές και δικαιοϊκές αντιλήψεις που κρατούν στην Ελλάδα, επιβεβαιώνεται και από τη διάταξη του άρθρου 409 του Α.Κ., η οποία προβλέπει τη δικαστική μείωση στο «προσήκον μέτρο» της δυσαναλόγως μεγάλης (υπέρμετρης) ιδιωτικής ποινής που είχε συμφωνηθεί από τα μέρη. Η διάταξη του άρθρου αυτού είναι εντόνως δημόσιας τάξης, αφού απαγορεύει κάθε αντίθετη συμφωνία και, επιπλέον, είχε επιτακτικώς αναδρομική δύναμη (άρθρο 26 ΕισΝ.Α.Κ.). Αποτελεί δε η διάταξη αυτή ειδικότερη έκφραση της γενικής αρχής της απαγόρευσης κάθε προφανούς, κατά την άσκηση των ιδιωτικών δικαιωμάτων, υπέρβασης των ορίων που τάσσονται από την καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και τον κοινωνικό και οικονομικό σκοπό του δικαιώματος (άρθρο 281 Α.Κ.). Επομένως, πρέπει να αποκρούεται η εκτέλεση στην Ελλάδα αλλοδαπής αποφάσεως με την οποία, στα πλαίσια ενδοσυμβατικής ευθύνης, επιδικάζεται, πέρα από την πραγματική ζημία, χρηματική κύρωση, ως ιδιωτική ποινή υπέρ του δανειστή, εφόσον στη συγκεκριμένη κάθε φορά περίπτωση, η ποινή αυτή είναι, βάσει των κριτηρίων που αναφέρθηκαν παραπάνω,*

υπέρμετρο. Διότι κατά τούτο η εκτέλεση της απόφασης αυτής θα αντέβαινε στην Ελληνική δημόσια τάξη. Οφείλει άρα το δικαστήριο, προκειμένου να διαμορφώσει την κρίση του σχετικά με την αντίθεση ή μη της αλλοδαπής απόφασης, που επιδικάζει τέτοια «ποινή», προς την εγχώρια δημόσια τάξη, να αξιολογήσει την αλλοδαπή αυτή απόφαση από την άποψη του υπέρμετρου της ποινής που επιδικάζει. Παράλειψη της αξιολόγησης αυτής ενέχει παραβίαση της νομικής έννοιας της «δημόσιας τάξης» (Ολ. ΑΠ 17/1999 ΝοΒ 48.461).»

- Η υπ' αριθμόν ΕφΠειρ 30/2012

Η υπ' αριθμόν ΕφΠειρ 30/2012 για το ζήτημα του ύψους των επιδικασθέντων δικαστικών εξόδων (€84.195,00) που αφορούν αμοιβή δικηγόρων και της αμοιβής των διαιτητών (€19.440,00), έκρινε πως είναι μεν υψηλά πλην όμως όχι σε βαθμό υπέρμετρο και δυσανάλογο προς την αξία του αντικειμένου της διαφοράς (€2.920.137,50), ώστε η αναγνώριση και εκτέλεση της διαιτητικής αποφάσεως να αντιβαίνει προς τη δημόσια τάξη.

- Η υπ' αριθμόν ΑΠ 14/2015

Η ως άνω απόφαση, αποτελεί αντικείμενο της παρούσας, καθώς με αυτή (αλλά και με την μεταγενέστερη ΑΠ2111/2017), η νομολογία τάσσεται υπέρ της ισότιμης μεταχείρισης ημεδαπών, αλλοδαπών και διεθνών διαιτητικών αποφάσεων, θεωρώντας ως ανεπίτρεπτη τη διαφορετική μεταχείριση των διαιτητικών αποφάσεων, αναλόγως του αν πρόκειται για ημεδαπή ή αλλοδαπή διεθνή απόφαση ακόμη και στο πλαίσιο όμοιας διαφοράς.

Συγκεκριμένα επί του ως άνω ζητήματος η ΑΠ14/2015 αποφαινεται ότι: «... ως διατάξεις δημόσιας τάξης, η παραβίαση των οποίων δικαιολογεί τη δικαστική ακύρωση της διαιτητικής αποφάσεως (και) επί εσωτερικής διαιτησίας, νοούνται οι κανόνες αναγκαστικού δικαίου που έχουν θεσπισθεί πρωτίστως για την προστασία του δημοσίου συμφέροντος και συνθέτουν τα πολιτειακά, πολιτιστικά, κοινωνικά ή οικονομικά θεμέλια της ημεδαπής έννομης τάξης, συγκροτούν δηλαδή τη δημόσια τάξη, υπό την έννοια **προσομοιάζουσα** προς εκείνη του άρθρου 33 ΑΚ (πρβλ. και ΟΛΑΠ 15/2000, ΟΛΠ20/2011 και ΟΛΑΠ 4/2012)».

Η ΟΛΑΠ 14/2015 αποκατέστησε την αξιακή αρμονία στο πεδίο του δικαστικού ελέγχου των διαιτητικών αποφάσεων, αφού έκρινε, ότι όχι μόνο οι αλλοδαπές αλλά και οι ημεδαπές διαιτητικές αποφάσεις, ελεγχόμενες στο πλαίσιο αγωγής ακύρωσης κατά άρθρο 897 αρ.6 ΚΠολΔ, υποβάλλονται στο έλεγχο της διεθνούς λεγόμενης, δημόσιας τάξης, η οποία προσομοιάζει προς εκείνη, που καθιερώνεται στο αρ. 33ΑΚ. Βέβαια, το γεγονός ότι χρειάστηκε να περάσουν 30 χρόνια, προκειμένου – επιτέλους – η νομολογία να πάρει θέση κατά της εφαρμογής όλων των κανόνων αναγκαστικού δικαίου ως μέτρο κρίσεως των ημεδαπών διαιτητικών αποφάσεων, επιβεβαιώνει για μία ακόμη φορά την ανάγκη διορθωτικής παρέμβασης του νομοθέτη.

- Η υπ' αριθμόν ΑΠ 517/2016 (Απόφαση C4I)

Με την ως άνω απόφαση, αποφεύχθηκε μία νομολογιακή ακρότητα κατά την εφαρμογή της δημόσιας τάξης, σε μία υπόθεση μεγάλου πολιτικού και οικονομικού ενδιαφέροντος. Δυνάμει της υπ' αριθμόν ΕφΑθ3690/2014¹⁵⁴ ακυρώθηκε διεθνής διαιτητική απόφαση για αντίθεση στη δημόσια τάξη της ΑΚ 33, δεχθείσα ότι κατά τη σύναψη της επίδικης σύμβασης είχαν λάβει χώρα πράξεις δωροδοκίας και διαφθοράς. Πλην όμως, αυτές οι πράξεις δεν είχαν λάβει χώρα από την αλλοδαπή αντίδικο - στη συγκεκριμένη διαιτησία- του ελληνικού δημοσίου, αλλά από άλλη υπεργολάβο εταιρεία, η οποία ουδεμία σχέση είχε με την διαιτησία. Ο ΑΠ, προχώρησε στην αναίρεση της ως άνω εφετειακής ψέγοντας την ουσιαστικά για αναδίκαση τη υπόθεσης, μη επιτρεπτής, στο πλαίσιο του ακυρωτικού ελέγχου για αντίθεση της διαιτητικής απόφασης στη δημόσια τάξη. Δέχθηκε ο ΑΠ συγκεκριμένα τα εξής: «Υπό τις προεκτεθείσες όμως παραδοχές είναι σαφές ότι το Εφετείο κατέληξε στην κρίση του, ύστερα από εκτίμηση των αποδείξεων δίκην ουσιαστικού πολιτικού Εφετείου ως δικαστηρίου δευτέρου βαθμού και όχι με επισκόπηση του διατακτικού και των αιτιολογιών της πλειοψηφίας της διαιτητικής, αποφάσεως που στηρίζουν το διατακτικό της, όπως παραδεκτά επισκοπούνται αυτές από το Δικαστήριο του Αρείου Πάγου, κατά την έρευνα των αναιρετικών λόγων. Κρίνοντας όμως έτσι το Εφετείο, παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 34 παρ. 2 εδ. β' περ. ββ ν. 2735/1999 και 33 ΑΚ, αφού δέχεται ότι τα συγκροτούντα "το αποδεικτικό του πόρισμα" πραγματικά περιστατικά για τη διενέργεια πράξεων επενδυτικής διαφθοράς, κυρίως μέσω της δωροδοκίας κρατικών

¹⁵⁴ ΕφΑθ 3690/2014, ΕΠολΔ 2014, 331

λειτουργιών, τόσο κατά την ανάθεση, όσο και κατά την εκτέλεση και παράδοση του προγράμματος ... .." αποτελούν και παραδοχές της προσβληθείσας διαιτητικής αποφάσεως, ενώ τούτο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ειδικότερα, από την επισκόπηση της διαιτητικής αποφάσεως προκύπτει ότι οι παραδοχές της πλειοψηφίας των διαιτητών ως προς τα επίμαχα ζητήματα αντιδιαστέλλονται ως προς τις παρατιθέμενες στην προσβαλλόμενη απόφαση ως παραδοχές της διαιτητικής αποφάσεως, όπως αυτές εκτέθηκαν παραπάνω και στις οποίες το Εφετείο στήριξε το αποδεικτικό του πόρισμα για αντίθεσή της στη δημόσια τάξη, και είναι οι ακόλουθες ...».

Εν όψει δε των ανωτέρω ο ΑΠ κατέληξε στο συμπέρασμα πως (επισήμανση δική μου): «Από τα όσα εκτέθηκαν παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι η προσβαλλόμενη απόφαση για να καταλήξει στο αποδεικτικό της πόρισμα έθεσε ως βάση μια ανασκόπηση της γενικότερης συμπεριφοράς της ..., όπως αυτή περιγράφεται στη διαιτητική απόφαση, χωρίς ωστόσο να εστιάσει στα ειδικότερα περιστατικά της ένδικης υποθέσεως, όπως αυτά προέκυπταν από τη λεπτομερή ανάλυση και εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού, στην οποία πρόέβη το διαιτητικό δικαστήριο, και από την οποία, σύμφωνα με τη γνώμη που επικράτησε, δεν αποδείχθηκαν πράξεις δωροδοκίας ή διαφθοράς κατά τη σύναψη και εκτέλεση της μεταξύ των διαδίκων συμβάσεως για το πρόγραμμα ... ..". Συνακόλουθα τούτων, το Εφετείο, προκειμένου να καταλήξει στο αποδεικτικό του πόρισμα για αντίθεση της διαιτητικής αποφάσεως στη δημόσια τάξη, με το να δεχθεί πραγματικά περιστατικά και ισχυρισμούς που είχαν απορριφθεί από το διαιτητικό δικαστήριο, πρόέβη κατ' ουσία σε αναδίκαση της υποθέσεως, η οποία δεν είναι επιτρεπτή στα πλαίσια του ακυρωτικού του ελέγχου για αντίθεση της διαιτητικής αποφάσεως στη δημόσια τάξη, και κατά συνέπεια οι από το άρθρο 559 αρ. 1 ΚΠολΔ πρώτος και τρίτος λόγος αναιρέσεως κατά το δεύτερο σκέλος του (κατ' ορθή εκτίμηση), που μέμφονται το Εφετείο ότι με την προσβαλλόμενη απόφασή του ουσιαστικά αναδίκασε την υπόθεση, ανατρέποντας το θεμέλιο στο οποίο απέβλεψαν τα μέρη κατά τη συνομολόγηση της διαιτητικής ρήτηρας, είναι βάσιμοι.»

Σημειώνεται το εφετείο με την 3690/2014 απόφασή του είχε δεχθεί πως «Ο δικαστής διαθέτει περιθώρια σε ό,τι αφορά τη νομική και πραγματική επανεξέταση της απόφασης, εν όψει του ότι η απλή δέσμευση του κρατικού δικαστηρίου από τις διαπιστώσεις των διαιτητών ως προς την ουσία της υπόθεσης θα εξασθενίσει το καθήκον των τακτικών δικαστηρίων να επιτηρούν και να εποπτεύουν τους διαιτητές, ενώ θα οδηγούσε και σε πλήρη αποστέωση της ρήτηρας της δημόσιας τάξης, αν το διαιτητικό δικαστήριο

παραγνώριζε την υπάρχουσα πραγματική κατάσταση (πρβλ. Νίκα, γνωμοδότηση, σ. 16 - 17) ...»¹⁵⁵

Γ. Συνοπτικά Συμπεράσματα

Από τα ανωτέρω, προκύπτει πως ως γενική παρατήρηση θα έλεγε κανείς ότι η έννοια της δημόσιας τάξης του άρθρου V 2 (β) της ΣΝΥ, ως λόγος για τη μη αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, δεν εμφανίζει ιδιαίτερα προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής από τα ελληνικά δικαστήρια (*παρά ελάχιστα παραδείγματα περιπτώσεων που όμως αφορούν υποθέσεις μεγάλης οικονομικής και πολιτικής σημασίας- υπόθεση C4I και ΟΠΑΠ*), αφού είναι κοινός τόπος, ότι η διάταξη αυτή αφορά τη λεγόμενη διεθνή δημόσια τάξη εν στενή και απισχνασμένη έννοια (*όχι δηλαδή τους αναγκαστικού δικαίου κανόνες του άρθρου 3ΑΚ*), ήτοι τις θεμελιώδεις γενικές αρχές και αντιλήψεις της ελληνικής κοινωνίας, σε συγκεκριμένο χρόνο, η προσβολή των οποίων μπορεί να προξενήσει διαταραχή στον βιοτικό ρυθμό της χώρας.

Κατόπιν όλων των προαναφερθέντων, έγινε ολοφάνερο ότι κατά την ελληνική νομολογία το δικαστήριο της αναγνώρισεως κατά τον έλεγχο της προσκρούσεως ή μη της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασεως στη δημοσία τάξη δεσμεύεται από τις πραγματικές παραδοχές, τα αποδεικτικά πορίσματα, στα οποία κατέληξε από την αξιολόγηση και εκτίμηση του πραγματικού υλικού και τα γεγονότα που έκρινε αυτή (δηλαδή η ρηθείσα διαιτητική απόφαση) ως αποδεδειγμένα.

Ο σχετικός δε έλεγχος από τα ελληνικά δικαστήρια γίνεται μόνο για να κριθεί αν η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση έχει υποπέσει σε ορισμένες βαριές παραβιάσεις θεμελιωδών για την ελληνική έννομη τάξη αρχών, χωρίς ο έλεγχος αυτός να φτάνει σε επανεκδίκαση της υπόθεσης· κάτι που θα ήταν αντίθετο προς τη διεθνή συνεργασία και τον αμοιβαίο σεβασμό της διαιτητικής λειτουργίας των συνεργαζόμενων κρατών.

Κατά τα λοιπά, τα ελληνικά δικαστήρια, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη και το ότι η αλλοδαπή απόφαση ενδεχομένως να έπρεπε να εφαρμόσει όχι ελληνικό δίκαιο (αναγκαστικού ή ενδοτικού χαρακτήρα) αλλά αλλοδαπό (επίσης αναγκαστικού ή ενδοτικού χαρακτήρα) και να συνάγουν τις σχετικές συνέπειες.

---

¹⁵⁵ Θα έλεγε κανείς πως οι ως άνω αποφάσεις, αποτελούν ένα ακόμα επιχείρημα στη φαρέτρα των μαχόμενων υπέρ του μονιστικού συστήματος διαιτησίας στη χώρας μας.

VIII. Αντί επίλογου - Η αναγνώριση της ακυρωθείσας διαιτητικής απόφασης

Σύμφωνα με το άρθρο V παρ. 1 εδ. ε της ΣΝΥ, η ακύρωση της διαιτητικής απόφασης από τα Δικαστήρια της χώρας του διαιτητικού δικαστηρίου (ή της χώρας σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας που αυτή) εκδόθηκε συνιστά λόγο άρνησης της εκτέλεσης από τα δικαστήρια άλλου κράτος.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου VII παρ. 1 που εισάγει τη ρήτρα της ευνοϊκότερης διατάξεως η ένσταση του άρθρου V παρ. 1 εδ. ε της ΣΝΥ δεν μπορεί να προβληθεί όταν η εκτέλεση της απόφασης ζητείται σε μια χώρα το δίκαιο της οποίας δεν θεωρεί την ακύρωση από τα δικαστήρια της έδρας της διαιτησίας ως αυτοτελές πρόσκομμα στην εκτέλεση. Πράγματι κάποιες έννομες τάξεις (λ.χ. Γαλλία, Βέλγιο¹⁵⁶, η Αγγλία¹⁵⁷), διατηρούν ευνοϊκή στάση απέναντι στο θέμα της αναγνώρισης ακυρωθεισών διαιτητικών αποφάσεων. Στη Γαλλία συγκεκριμένα, η γαλλική νομολογία να διατηρεί σταθερά θετική στάση σε σχέση με αυτό το ζήτημα, καθώς σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία η ακύρωση της διαιτητικής απόφασης δε συνιστά λόγο άρνησης της αναγνώρισής της.

Η απόφαση Norsolor¹⁵⁸ αποτέλεσε την πρώτη μιας σειράς αποφάσεων που δημιούργησαν ένα ευνοϊκό πλαίσιο αναγνώρισης των ακυρωθεισών αποφάσεων στο γαλλικό κράτος.

Συγκεκριμένα στην εν λόγω υπόθεση η τουρκική εταιρεία Pabalk συνήψε σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας με τη γαλλική εταιρεία Ugilor, που αργότερα μετονομάστηκε σε Norsolor, η οποία περιλάμβανε ρήτρα διαιτησίας του ICC. Προέκυψε διαφορά μεταξύ των δύο εταιριών και το διαιτητικό δικαστήριο με έδρα τη Βιέννη διέταξε την Norsolor να καταβάλει στην Pabalk διάφορα ποσά βάσει διεθνικών κανόνων και όχι βάσει του δικαίου ενός συγκεκριμένου κράτους.

---

¹⁵⁶ Το Βέλγιο έχει υιοθετήσει ένα σύστημα δικαιοδοτικής εγγύτητας με τη μορφή ενός opt-out από το Άρθρο 1717 του Βελγικού Κώδικα. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, τα δικαστήρια δεν έχουν δικαιοδοσία να ακυρώσουν διαιτητικές αποφάσεις που εκδίδονται στο Βέλγιο εάν δύο μέρη (ή όλα τα μέρη) ήταν αλλοδαποί

¹⁵⁷ Στην Αγγλία ο Δικαστής Burton J. σε πολύ πρόσφατη απόφαση της 27^{ης} Ιουλίου 2017 έκρινε ότι η απόφαση –Maximon- δεν αναγνωρίζεται καθ' όσον δεν αποδείχθηκε ότι οι ρωσικές αποφάσεις περί ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης δεν ήταν μεροληπτικές.

¹⁵⁸ Cour de cassation, 9 Oct. 1984, Société Pabalk Ticaret Sirketi v Société Norsolor

Στην ουσία οι διαιτητές προκάλεσαν ανησυχία με την επιλογή τους να εφαρμόσουν αποκλειστικά τη *lex mercatoria* ελλείψει επιλογής δικαίου από τα μέρη. Για το λόγο αυτό το Εφετείο της Βιέννης ακύρωσε εν μέρει την απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου με το αιτιολογικό ότι το διαιτητικό δικαστήριο παρέλειψε να καθορίσει ποια εθνική νομοθεσία εφαρμοζόταν και απλώς αναφερόταν στη *lex mercatoria*. Ωστόσο το Πολυμελές Πρωτοδικείο στο Παρίσι με απόφαση που εκδόθηκε στις 4 Φεβρουαρίου 1980 επέτρεψε την εκτέλεση της ακυρωθείσας αποφάσεως στη Γαλλία και η Norsolor προσέβαλε την απόφαση εκτελέσεως ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου, το οποίο απέρριψε το αίτημά της. Στη συνέχεια η Norsolor άσκησε έφεση ενώπιον του Εφετείου του Παρισιού, το οποίο με απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1982 ανέτρεψε την απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου και στήριξε την άρνησή του να αναγνωρίσει την ακυρωθείσα απόφαση στο άρθρο 5 παρ. 1 στοιχ. ε' της Σ.Ν.Υ., δεδομένου ότι ορισμένα τμήματα του διατακτικού της διαιτητικής αποφάσεως είχαν ακυρωθεί από το Εφετείο της Βιέννης. Στην απόφαση όμως της 9^{ης} Οκτωβρίου 1984, το Ανώτατο Δικαστήριο του Παρισιού ανέτρεψε την απόφαση του Εφετείου επικαλούμενο το άρθρο 7 της Σ.Ν.Υ. και το άρθρο 12 του γαλλικού κώδικα πολιτικής δικονομίας. Συγκεκριμένα το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 7 της Σ.Ν.Υ. επέτρεπε την αναγνώριση της διαιτητικής απόφασης βάσει του γαλλικού δικαίου και ότι το άρθρο 12 του κώδικα πολιτικής δικονομίας απαιτούσε από το Εφετείο να καθορίσει σε ποιο βαθμό ο γαλλικός νόμος θα εμπόδιζε την εκτέλεση της απόφασης.

Η υπόθεση αυτή παρείχε στο Ανώτατο Γαλλικό Δικαστήριο την ευκαιρία να εξετάσει την αλληλεπίδραση μεταξύ των άρθρων 7 και 5 της Σ.Ν.Υ. δίνοντας προτεραιότητα στην εφαρμογή του άρθρου 7 έναντι του άρθρου 5, ενώ άνοιξε τη δίοδο εφαρμογής της ευνοϊκότερης διάταξης του άρθρου 7 σχετικά με την αναγνώριση στη Γαλλία διαιτητικών αποφάσεων που έχουν ακυρωθεί στη χώρα της έδρας της διαιτησίας¹⁵⁹. Η εφαρμογή της ευνοϊκότερης διάταξης του άρθρου 7 της Σ.Ν.Υ. δεν θεωρήθηκε ως προνόμιο των συμβαλλομένων, αλλά ως υποχρέωση των δικαστηρίων να εξετάζουν και να εφαρμόζουν αυτεπαγγέλτως το εθνικό τους δίκαιο, εφόσον αυτό επιτρέπει την εκτέλεση ακυρωθείσας διαιτητικής απόφασης¹⁶⁰.

---

¹⁵⁹ Gaillard, E. (1999). The enforcement of awards set aside in the country of origin. *ICSID Review*, Volume 14, Issue 1, 21.

¹⁶⁰ Αντίστοιχα στην υπόθεση *Hilmarton*, (*Cour de cassation*, 23 Mars 1994, *Société Hilmarton v Société OTV*) τα γαλλικά δικαστήρια επίσης αναγνώρισαν διαιτητική απόφαση παρά την ακύρωσή της από τα δικαστήρια της έδρας της διαιτησίας στη Γενεύη. Το Εφετείο του Παρισιού διαπιστώνοντας ότι

Ένα αρχικό συμπέρασμα από την ανωτέρω νομολογία, είναι πως εκτός εάν το εθνικό δίκαιο ορίζει διαφορετικά, το δεδικασμένο δικαστικής απόφασης που ακυρώνει διαιτητική απόφαση αντιβαίνει στη (δικονομική) διεθνή δημόσια τάξη του forum - εάν δηλαδή δεν θα αναγνωρίζονταν κατά τις κοινές διατάξεις περί αναγνώρισης αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων, τις οποίες η Σύμβαση της Νέας Υόρκης δεν θίγει. Βέβαια, εδώ γεννώνται πολλά και ενδιαφέροντα ερωτήματα και παράμετροι, που τυγχάνουν σαφώς περαιτέρω έρευνας και μελέτης. Λόγου χάρη (α) θα πρέπει να γίνει μία προσπάθεια ερμηνείας, υπό νέο πρίσμα (μονιστικό, σαφώς φιλοδιαιτητικό και εκσυγχρονιστικό), των άρθρων V και VII της ΣΜΥ, (β) εν συνεχεία θα πρέπει να επανακαθοριστούν έννοιες όπως η αυτή της διαιτητικής απόφασης, της έδρας της διαιτησίας και την έννοια της ακύρωσης σε σχέση με την αναγνώριση της διαιτητικής απόφασης, (γ) θα πρέπει με σαφήνεια πλέον εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί η ακυρωθείσα απόφαση να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί σε άλλα κράτη παρά την ακύρωσή της και (δ) για να συνδεθεί με την παρούσα εργασία, μήπως η αναγνώριση και εκτέλεση μίας αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης που έχει ακυρωθεί προσκρούσει

εφαρμόζοντας το άρθρο 7 της Σ.Ν.Υ. ο δικαστής δεν μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση της απόφασης, εφόσον δεν είναι αντίθετη στο εθνικό δίκαιο, τόνισε ότι η αναγνώριση μιας απόφασης στη Γαλλία που έχει ακυρωθεί στην έδρα διαιτησίας δεν ήταν αντίθετη προς τη γαλλική έννοια της διεθνούς δημόσιας τάξης. Το Ανώτατο Γαλλικό Δικαστήριο στη συνέχεια με απόφασή του επιβεβαίωσε την προσέγγιση αυτή επιβεβαιώνοντας έτσι και την απόφαση στην υπόθεση Norsolor. Στην συνέχεια όμως τα γαλλικά δικαστήρια αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν την δεύτερη διαιτητική απόφαση που εκδόθηκε σε αναδίκαση της διαφοράς, καθώς δεσμεύονταν από το δεδικασμένο της δικαστικής απόφασης που είχε αναγνωρίσει την πρώτη διαιτητική απόφαση. Ανάλογα προβλήματα προέκυψαν και στην υπόθεση Putrabali (*Cour de cassation, 29 June 2007, Société PT Putrabali Adyamulia v Société Rena Holding et Société Moguntia Est Epices*) σε διαφορά που ανέκυψε από μια σύμβαση πώλησης λευκού πιπεριού από την εταιρία Putrabali στην εταιρία Rena Holding, στην οποία είχε περιληφθεί ρήτρα υπαγωγής των διαφορών σε διαιτησία στο Λονδίνο. Το πλοίο που μετέφερε το εμπόρευμα ναυάγησε, η Rena Holding αρνήθηκε να καταβάλει το τίμημα στην Putrabali και το διαιτητικό δικαστήριο το 2001 έκρινε ότι δικαιολογημένα δεν καταβλήθηκε το εν λόγω τίμημα από τη Rena Holding. Τα αγγλικά δικαστήρια ακύρωσαν μερικώς τη διαιτητική απόφαση του 2001 που δικαίωσε τη Rena Holding. Ωστόσο το Σεπτέμβριο του 2003 η Rena Holding πέτυχε την αναγνώριση της ακυρωθείσας διαιτητικής απόφασης του 2001 στη Γαλλία κάτι που έγινε τελεσιδικώς δεκτό τον Μάρτιο του 2005 από το Εφετείο του Παρισιού. Όμως οι διαιτητές στο μεταξύ επανεκδίκασαν την υπόθεση ως προς το ακυρωθέν τμήμα εκδίδοντας νέα απόφαση τον Αύγουστο του 2003, με την οποία επιδικάστηκε ορισμένο ποσό στην Putrabali, η οποία πέτυχε την αναγνώριση και εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης του 2003 στη Γαλλία, η οποία όμως εξαφανίστηκε το Νοέμβριο του 2005 από το Εφετείο του Παρισιού, λόγω του δεδικασμένου της απόφασης του Μαρτίου. Τελικά της υπόθεσης επιλήφθηκε το Ανώτατο Γαλλικό Δικαστήριο, το οποίο επιβεβαιώνοντας για ακόμα μία φορά τις θέσεις της γαλλικής νομολογίας περί δεδικασμένου, αποφάνθηκε ότι η διαιτησία συνιστά έναν αυτόνομο διεθνή μηχανισμό απονομής της δικαιοσύνης και κατά συνέπεια οι διαιτητικές αποφάσεις δεν μπορεί να αποτελέσουν τμήμα κάποιας εσωτερικής έννομης τάξης. Έτσι το κάθε κράτος σύμφωνα με την εσωτερική του νομοθεσία μπορεί να προβεί ή όχι στην αναγνώριση και εκτέλεση μιας διαιτητικής απόφασης.

στην διεθνή δημόσια τάξη¹⁶¹ του forum, όπου επιχειρείται η αναγνώριση και εκτέλεση αυτής.

---

¹⁶¹ *Χ. Παμπούκης*, Η ακυρωθείσα διαιτητική απόφαση – *Juridicio facit arbitum*, σε *Διαιτησία και Διαμεσολάβηση*, τεύχος 1ο σελ. 8 επ

XIX. Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

Βερβενιώτης Γ. (1981), «Διαιτητική πραγματογνωμοσύνη» (Διδακτορική Διατριβή). Δημοσιεύματα του Σπουδαστηρίου Αστικού Δικονομικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Βερβενιώτης Γ. (1990), Διεθνής Εμπορική Διαιτησία Ι: Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης-Διμερείς Συμβάσεις-Κανονισμοί Διεθνούς Διαιτησίας-Κανόνες Δεοντολογίας Διαιτητών, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Γραμματικάκη - Αλεξίου, Α., Παπασιώπη – Πασιά, Ζ. & Βασιλακάκης, Ε. (2017), Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο. ΣΤ΄ έκδοση. Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Καΐσης, Α. (1989), Ακύρωση διαιτητικών αποφάσεων: Δογματική θεμελίωση των λόγων ακυρώσεως που αφορούν στη συμφωνία περί διαιτησίας και στο διαιτητικό δικαστήριο. Β΄ έκδοση, Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Καΐσης Α. (1995), Διεθνής Εμπορική Διαιτησία και Σύμβαση των Βρυξελλών. Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Καλαβρός Κ. (1983), Η έννοια της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης. Θρακικές Νομικές Μελέτες, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Καλαβρός Κ. (2011), Δίκαιο της Διαιτησίας Ι: Εσωτερική Διαιτησία Τεύχος Α΄: Εισαγωγή. Β΄ Έκδοση, Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Καλαβρός Κ. (2011), Θεμελιώδη ζητήματα του δικαίου της διαιτησίας. Β΄ έκδοση, Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Κιάντος Β. (1997), Ιδιωτικό Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου. Β΄ έκδοση, Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Κουσούλης Σ. (1996), Η Διεθνής Διαιτησία στην Ελλάδα σε σχέση με τον Πρότυπο Νόμο UNCITRAL., Σάκκουλας

Κουσούλης Σ. (1996), Θεμελιώδη προβλήματα της διαιτησίας: Β. Θεωρία, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Κουσούλης Σ. (2004), Διαιτησία: Ερμηνεία κατ' άρθρο, Σάκκουλας Αθήνα - Θεσσαλονίκη

- Κουσουλής Σ. (2006), Δίκαιο της Διαιτησίας, Σάκκουλας Αθήνα - Θεσσαλονίκη
- Μαντάκου Α. (1998), Η κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας στη διεθνή συναλλαγή, Σάκκουλας.
- Μαριδάκης Γ. (1970),. Η εκτέλεσις αλλοδαπών αποφάσεων, Αθήναι, Τύποις Κλεισούνη.
- Μειδάνης Χ. Η *δημόσια τάξη* στο κοινοτικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο 2004
- Παμπούκης Χ. (1996), Η *lex mercatoria* ως εφαρμοστέο δίκαιο στις διεθνείς συμβατικές ενοχές. Βιβλιοθήκη Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου: Τόμος 4, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή
- Παμπούκης Χ. (2002), Νομικά πρόσωπα και ιδίως εταιρίες στις συγκρούσεις νόμων. Βιβλιοθήκη Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή
- Παμπούκης Χ. (2018), Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο Τόμος Ι, Νομική Βιβλιοθήκη
- Περάκης Ε. (1999). Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου: Γενική θεωρία – εμπορική δράση – εμπορική επιχείρηση. Έκδοση 2004 [Ανατύπωση]. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Πετρόχειλος Γ. (2009), Η Διαιτητική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών. Στο Χ. Παμπούκης (2010),. Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ρόβλιας Ν. & Σταφυλοπάτης, Κ. (2016), Η Διαιτησία: Θεωρία, Νομοθεσία, Νομολογία. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Φορτσάκης Θ. (1998), Διαιτησία και Διοικητικές Διαφορές. Ινστιτούτο Ελληνικής Συνταγματικής Ιστορίας και Συνταγματικής Επιστήμης, Σάκκουλας.

Ελληνική Αρθρογραφία

- Βουλγαράκης Κ. (2012), Διαιτησία και Κανονισμός 44/2001/ΕΚ. Με αφορμή την απόφαση *West Tankers* και την από 14/12/2010 Πρόταση της Επιτροπής για την τροποποίηση του Κανονισμού (COM (2010) 748 τελικό). Εφαρμογές Αστικού Δικαίου & Πολιτικής Δικονομίας, 10/2012, 817
- Δαβράδος Ν. (2009), σημ. ΔΕΚ υπόθ. C-185-2007 απόφ. της 10.2.2009 [Αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων]. ΔΕΕ, 8-9/2009, 983.

Δημολίτσα Α. (1999), Οι διαφοροποιήσεις του Ν. 2735/1999 περί Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας από τον Πρότυπο Νόμο UNCITRAL. ΔΕΕ, 12/1999 (έτος 5ο), 1249-1255.

Δημολίτσα Α. (2005), Τα ασφαλιστικά μέτρα στη διεθνή εμπορική διαιτησία. Σε 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Καλαμπάκα, 12-14 Νοεμβρίου 2004 (σσ. 389-409). Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζουμπούλης Χ, Αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης και κανόνες δημόσιας τάξης στην εποχή της οικονομικής ανάλυσης, ΝοΒ, 2008, σελ. 1489

Κομνηνός Α., Δίκαιο ελεύθερου ανταγωνισμού και διαιτησία, ΔΕΕ 2012, σελ. 11

Κεραμέας, Εξουσία κρίσεως των διαιτητών και εκτασις του εκ της αποφάσεώς του δεδικασμένου, Δ 1970,297 επ., 300-301

Κεραμεύς Κ. & Κουσουλής, Σ. (2006). Εφαρμοστέο δίκαιο και έκταση συμφωνίας περί διαιτησίας (γνωμ.). ΔΕΕ, 1/2006 (έτος 12ο), 25-28.

Κλαμαρής Ν., Η "διαδικαστική γλωσσική διάσταση" της Δημοσίας Τάξεως και του Δικαιώματος Ακροάσεως ως προϋποθέσεων για την, ή μη, αναγνώριση/εκτέλεση Αλλοδαπών Διαιτητικών Αποφάσεων λόγω χρήσεως αλλοδαπής γλώσσας - λ.χ. της κινεζικής γλώσσας - σε διαιτητική διαδικασία. (Συμβολή και στην ερμηνεία του άρθρου 5 του ν.δ. 4220/1961 για την κύρωση της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης της 10ης Ιουνίου 1958 για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων), ΕΠΟΛΔ 2017, 569

Μπαμπινιώτης, Περί δέσμευσης ή μη των κρατικών δικαστηρίων από τις οντολογικές παραδοχές των διαιτητών όταν επιλαμβάνονται αγωγής ακύρωσης διαιτητικής απόφασης με λόγο που αφορά στη δημόσια τάξη, ΕΠολΔ 2017, σελ. 327

Μαντάκου Α., Απίσχυση της δημόσιας τάξης στο ελληνικό δίκαιο της διαιτησίας; (με αφορμή την ΑΠ 2111/2017), Διαιτησία 1/2018 σελ. 96

Μαντάκου Α. (2006), Γενικές αρχές του δικαίου και διεθνής εμπορική διαιτησία. ΔΕΕ, 11/2006 (έτος 12ο), 1123-1129.

Μαθιουδάκης Μ. (2004). Η διεθνής εμπορική διαιτησία ως εναλλακτική μορφή επίλυσης διεθνών εμπορικών διαφορών. Αγορά χωρίς σύνορα, Τόμος 10, Νο. 1, 62

Μαρίνος Μ.Θ., παρατηρήσεις στην απόφαση Eco Swiss, ΧρΙΔ 2001, σελ. 457

Νίκας, Τα όρια του ελέγχου διαιτητικής αποφάσεως για αντίθεσή της στη δημόσια τάξη από τον δικαστή της αγωγής ακυρώσεώς της, ΧρΙΔ 2014. 402

Τριανταφυλλίδης Χρ. Αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων κατά τον ΚΠολΔ, ΕΠΟΛΔ 2016, 37

Τσαβδαρίδης Α. (2012), Σύγχρονες τάσεις και εξελίξεις στη διεθνή διαιτησία. ΔΕΕ 6/2012, 541.

Φουστούκος Α. (1992), Διεθνής διαιτησία και αλλοδαπή διαιτητική απόφαση. ΝοΒ, Τόμος 40, 253-264.

Φουστούκος Α. (1999), Ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL για τη διεθνή εμπορική διαιτησία. ΔΕΕ 7/1999 (έτος 5ο), 701-704.

Ξένη βιβλιογραφία και αρθρογραφία

Alfons, C. (2010), *Recognition and Enforcement of Annulled Foreign Arbitral Awards: An Analysis of the Legal Framework and its Interpretation in Case Law and Literature* (Vol. 12). Frankfurt. Peter Lang.

Alvarez, H. & Kaplan, N. & Rivkin, D. (2003), *Model Law Decisions: Cases Applying the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985-2001)*. The Hague/London/New York: Kluwer Law International.

Amro, I. (2013), *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards in Theory and in Practice: A Comparative Study in Common Law and Civil Law Countries*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. (via University of Nicosia)

Bantekas, I. (2015), Recognition and enforcement of arbitral awards. In *An Introduction to International Arbitration* (pp. 218-251). Cambridge: Cambridge University Press. (via University of Nicosia) doi:10.1017/CBO9781316275696.010

Born, G. (2009), *International Commercial Arbitration: Volume I*. The Netherlands: Kluwer Law International.

Cordero-Moss, G. (1999), *International Commercial Arbitration: Party Autonomy and Mandatory Rules*. Oslo: Tano Aschehoug.

Fouchard, Ph. & Gaillard, E. & Goldman, B. (1996), *Traité de l' arbitrage commercial international*. Paris: Litec.

Fouchard/Gaillard/Goldman on International Commercial Arbitration, Kluwer Law, 1999

Hill, J. (1998), *The law relating to international commercial disputes*. 2nd edition. London – Hong Kong: Lloyd's of London Press (LLP).

Holtzmann, H. & Neuhaus, J. (1989), *A Guide To The UNCITRAL Model Law On International Commercial Arbitration: Legislative History and Commentary*. Deventer·Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers

Hannotiau B., L'arbitrabilité, Recueil des cours = Collected courses. t. 296 (2002), p. 25

Goldman B., Les conflits de lois dans l'arbitrage international de droit privé, RCADI (1963), vol. 9, p. 347

Kreindler R. H., Arbitral Forum Shopping, εις: B. Cremades & J. D. M. Lew (Επιμ.), *Parallel State and Arbitral Procedures in International Arbitration*, Παρίσι, 2005.

Pamboukis H., On arbitrability: The arbitrator as a problem solver- thoughts about the applicable law on arbitrability, *in* *Arbitrability: International and Comparative Aspects*, L. Mistelis & S. Brekoulakis (eds.), Kluwer Law, 2009, p. 121

Petrochilos, G. (2004), *Procedural law in international arbitration*. New York: Oxford University Press.

Redfen, A. & Hunter, M. (1986), *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell.

Διαδικτυακές πηγές

<http://newyorkconvention1958.org/>

<http://www.arbitration-icca.org/>

<http://www.uncitral.org/>

<https://www.international-arbitration-attorney.com/>

<https://iccwbo.org/>

<http://www.lcia.org/>

<https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΠΡΟΣΒΟΛΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία, την οποία υποβάλλω, δεν περιλαμβάνει στοιχεία προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σύμφωνα με τους ακόλουθους όρους τους οποίους διάβασα και αποδέχομαι:

1. Η διπλωματική εργασία πρέπει να αποτελεί έργο του υποβάλλοντος αυτήν υποψήφιου διπλωματούχου.
2. Η αντιγραφή ή η παράφραση έργου τρίτου προσώπου αποτελεί προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και συνιστά σοβαρό αδίκημα, ισοδύναμο σε βαρύτητα με την αντιγραφή κατά τη διάρκεια της εξέτασης. Στο αδίκημα αυτό περιλαμβάνεται τόσο η προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας άλλου υποψήφιου διπλωματούχου όσο και η αντιγραφή από δημοσιευμένες πηγές, όπως βιβλία, εισηγήσεις ή επιστημονικά άρθρα. Το υλικό που συνιστά αντικείμενο λογοκλοπής μπορεί να προέρχεται από οποιαδήποτε πηγή. Η αντιγραφή ή χρήση υλικού προερχόμενου από το διαδίκτυο ή από ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια επιφέρει τις ίδιες δυσμενείς έννομες συνέπειες με τη χρήση υλικού προερχόμενου από τυπωμένη πηγή ή βάση δεδομένων.
3. Η χρήση αποσπασμάτων από το έργο τρίτων είναι αποδεκτή εφόσον, αναφέρεται η πηγή του σχετικού αποσπάσματος. Σε περίπτωση επί λέξει μεταφοράς αποσπάσματος από το έργο άλλου, η χρήση εισαγωγικών ή σχετικής υποσημείωσης είναι απαραίτητη, ούτως ώστε η πηγή του αποσπάσματος να αναγνωρίζεται.
4. Η παράφραση κειμένου, αποτελεί προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.
5. Οι πηγές των αποσπασμάτων που χρησιμοποιούνται θα πρέπει να καταγράφονται πλήρως σε πίνακα βιβλιογραφίας στο τέλος της διπλωματικής εργασίας.
6. Η προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επισύρει την επιβολή κυρώσεων. Για την επιβολή των ενδεδειγμένων κυρώσεων, τα αρμόδια όργανα της Σχολής θα λαμβάνουν υπόψη παράγοντες όπως το εύρος και το μέγεθος του τμήματος της διπλωματικής εργασίας που συνιστά προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Οι κυρώσεις θα επιβάλλονται, ύστερα από γνώμη της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής με απόφαση της Συνέλευσης της Σχολής, και μπορούν να συνίστανται στον μηδενισμό της διπλωματικής εργασίας (με ή χωρίς δυνατότητα επανυποβολής), τη διαγραφή από τα Μητρώα των μεταπτυχιακών φοιτητών, καθώς και την επιβολή πειθαρχικών ποινών, όπως η αναστολή της φοιτητικής ιδιότητας του υποψήφιου διπλωματούχου.

Επιπλέον, παρέχω τη συναίνεσή μου, ώστε ένα ηλεκτρονικό αντίγραφο της διπλωματικής εργασίας μου να υποβληθεί σε ηλεκτρονικό έλεγχο για τον εντοπισμό τυχόν στοιχείων προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ημερομηνία

Υπογραφή Υποψηφίου